

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir, 6 din

TRST 20. avgusta 1949

LETO ČETRTO številka 179

*Proslava 50 letnice
pevskega društva «Lipe»
naj bo podžig za
poživitev prosvetnega
življenja med Sloven-
ci Tržaškega ozemlja*

PROZOREN CILJ NOVIH KLEVET KO- MINFORMA V ZVEZI Z GRŠKIM NAROD- NO OSVOBODILNIM GIBANJEM

Ze precej več kot leto dni se va-
le na novo Jugoslavijo, na njene
narode in na njeno vodstvo kleve-
te in laži, ki si jih izmišljujejo in
razširjajo odgovorni «komunistič-
ni» voditelji držav ljudske demokra-
cije in Sovjetske zveze. V posled-
njem času se to klevetanje stop-
njuje in vsaka naslednja laž in kle-
veta je podlejša od prejšnje. Kleve-
te in laži spremlja materialno sa-
botiranje izgradnje socializma v Ju-
goslaviji, spremlja jih taka eko-
nomska diskriminacija, ki je močno
zasenčila celo ekonomsko diskrimi-
nacija držav ameriškega bloka do
držav vzhodne Evrope.

Jugoslovanski narodi s svojim po-
litičnim vodstvom stoje čvrsto v
obrambi svoje pravične borbe in
politične linije in podlost klevet in
laži kominformistov jih ni in jih ne
bo odmaknila niti za las od graditve
socializma znotraj svojih meja in
enako ne od zvestobe demokratič-
nim in progresivnim načelom v zu-
nanji politiki. O tem se je svetovna
javnost že prepričala in prav zara-
di tega raste med demokratičnimi
množicami v svetu ugled jugoslo-
vanskih narodov in zanimanje za
njihovo borbo.

Prav to dejstvo razjarja komin-
formistična vodstva raznih držav in
strah pred vse večjim prodiranjem
resnice o Jugoslaviji v svet jih pe-
ba vedno dalje v nepošteno in podlo,
več kot avanturistično politiko do
jugoslovanskih narodov. Zadnje kle-
vete v zvezi z vprašanjem narodno-
osvobodilne borbe v Grčiji so dose-
danji višek take politike. Pravimo
dosedanji višek, kajti ni mogoče
niti predvidevati kako daleč še zna
pasti taka politika.

Kominform zasleduje na Balkanu
cilje, ki so v popolni opreki z oni-
mi, ki jih je tudi v tem delu Evro-
pe ves demokratični tabor zasledo-
val doslej. Čudnemu odnosu do gra-
ditve socializma v Jugoslaviji in
nič manj čudnemu in nekomunistič-
nemu odnosu do rešitve nacionalne-
ga vprašanja predvsem makedon-
skega naroda, se pridružuje sedaj
povsem nov odnos do narodnoosvo-
bodilne borbe grškega ljudstva, od-
nos, ki ga karakterizirajo likvida-
torski nameni herojske narodno-
osvobodilne in protimperialistične
borbe ljudstva v monarhofašistični
Grčiji. Prehod od do nedavna pra-
vilnega odnosa do grške narodno-
osvobodilne borbe na likvidatorski
odnos do nje je težak, kajti nemo-
goče je svetovno demokratično jav-
nost in še manj grškega naroda pre-
pričati o potrebi in še težje o upra-
vičenosti likvidiranja osvobodilne
borbe zaslužnega naroda.

Kominform je zato mislil, da je
našel izhod, ko je začel valiti kriv-
do za svojo likvidatorsko politiko
do grške narodnoosvobodilne borbe
na narode Jugoslavije in jih obtože-
vati dejanj, katerih krivce je sam.
Zahariades, ki je zamenjal Marko-
sa na vodstvu grškega partizanske-
ga gibanja potem ko so Markosa od-
stranili pod pretežno boleznijo, je za-
čel kot stroj izvajati povelja svojih
kominformističnih gospodarjev in
obtoževati Jugoslavijo najbolj ne-

mogočih in iz trite izvitih pregreh
vse dokler se ni Radio Svobodne
Grčije profaniral z najogabnejšo iz-
mišljotino o prehodu monarhofaši-
stov na jugoslovansko ozemlje, od-
koder naj bi potem ti napadli polo-
žaje demokratičnih borcev. Prav v
teh dneh so tej nesramni kleveti
dodali novo, (ta se je to pot rodila v
Pragi) namreč, da so jugoslovanske
čete streljale na partizanske oddel-
ke, ki so se v bližini meje grupira-

li po boju z monarhofašisti.

Rimska Unita, ki je v klevetanju
Jugoslavije iz znanih razlogov (na-
cionalistična in imperialistična tež-
nja UPI po Tržaškem ozemlju) še
posebno prizadevna, pa je tej ve-
sti dodala še svoj komentar, v ka-
terem se trudi italijansko demokra-
tično javnost prepričati, da Jugo-
slavija sodeluje z monarhofašisti in
da bo za to «sodelovanje» poplača-
na s polovico Albanije in Solunom!

Na vse te izmišljotine in kleve-
te lahko odgovorimo s citati iz zadnjih
govorov maršala Tita:

«Za njihova (kominformistična) ob-
rekovanja pa lahko trdimo, da so
zlagana, da so laž, v katero, in to
smo prepričani, noben pošten člo-
vek na svetu ne more verjeti...».
«Oni mislijo, da bodo mogli od to-
liko ponavljane laži, ako mnogo
obrekujejo, vsaj neka uporabiti kot
nekako resnico. Jaz pa mislim, to

variši, da ne bo od vseh njihovih
laži, pa niti od teh, nič ostalo in da
bo vse blato, ki ga na nas mečejo,
padlo na njihov obraz. (Tito v go-
voru oficirjem in generalom makedon-
skih garnizij).

«Bajka o prehodu monarhofašistov

(Nadaljevanje na drugi strani)

NAJSTAREJSI CLANI PEVSKEGA ZBORA «LIPA» IZ BAZOVICE S SVOJIM PRAPOROM

(foto Magajna)

LJUDSKI
TEDNIK

KRONIKA

V Muenchenu je prišlo do incidentov med policijo in židovskimi demonstranti zaradi ponovnega neoviranega antisemitskega delovanja v Nemčiji. List «Sueddeutsche Zeitung» je namreč zapisal, da so neki ameriški funkcionarji zatrjevali, da Nemcem vse oprostijo razen tega, da niso vsi židovi pokončali v plinskih celicah.

Vrhovno sodišče Severne Koreje je obsodilo skupino teroristov, ki so bili v deželo poslani iz Južne Koreje, ki je še vedno pod okupacijo ameriških čet.

Po 50 dnevov trajajoči krizi, je bila v Belgiji sestavljena nova vlada, v kateri so predstavniki krščansko-socialne stranke ter predstavniki liberalne stranke, socialistične stranke v novi vladi ni. Glavnega vprašanja, zaradi katerega je kriza nastopila — vprašanje povrnitve kralja Leopolda na prestol — niso rešili in so ga morali začasno odložiti, kljub temu, da so ga prvotno nameravali rešiti s splošnim plebiscitom.

Delo štirih namestnikov za Avstrijo napreduje skrajno počasi in opazovalci dvomijo, da bodo končali svojo nalogo do 1. septembra, kot so jim naložili zunanji ministri. Pogajanja so se najprej zatknili pri 500 lokomotivah, ki jih je SZ zaplenila kot vojni plen in ki bi jih morala sedaj vrniti Avstriji. Potem niso mogli priti do sporazuma v vprašanju petrolejskih koncesij, ki jih SZ zahteva od Avstrije. Po daljših diskusijah so sprejeli britanski načrt, ki določa pravice slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji na političnem, socialnem, juridičnem, upravnem in kulturnem polju.

Jugoslovanska delegacija je zapustila kongres Mednarodne zveze odvnetikov, ker so bili na njej navzoči tudi delegati frankistične Spanije.

Argentinski zunanji minister Bramuglia je podal ostavko, ker je prišlo do nesoglasij med njim in argentinskimi poslanci v ZDA.

5. septembra se bo začel v Mehiki kongres miru, ki se ga bo udeležilo okrog 1500 uglednih ljudi iz Amerike in drugod.

Voditelji arabskih držav namestijo organizirati v Kairu konferenco policijskih šefov teh držav v zvezi z izdelavo skupnih načrtov za borbo proti širjenju komunizma na Srednjem vzhodu.

Varnostni svet OZN je sprejel resolucijo, s katero je razrešen vseh dolžnosti posredovalec OZN v Palestini Bunche. S tem so bile potrjene pogodbe o miru med Izraelom in vsemi arabskimi državami, ki so bile z Izraelom v vojni.

Po uradnih podatkih je imela francoska zunanja trgovina v juliju 7355 milijonov frankov primanjkljaja. Skupni primanjkljaj francoske zunanje trgovine v letošnjih 7 mesecih znaša 84.868 milijonov frankov.

Mednarodna konferenca za zaščito vojnih žrtev je sprejela štiri pogodbe: o izboljšanju usode ranjenec in bolnikov v aktivnih armadah, o izboljšanju usode bolnih in ranjenec iz oboroženih sil, ki so doživeli brodolom, o ravnanju z vojnimi ujetniki in o zaščiti civilnega prebivalstva med vojno.

Poslanik Sovjetske zveze v Jugoslaviji Anatol Lavrentijev je bil imenovan za pomočnika sovjetskega zunanjega ministra.

Stalin je sprejel privrati odkar se mudi v SZ ameriškega poslanika Kirka. Moskovski tisk je temu dogodku posvetil veliko pozornost. Nekateri poročevalci zatrjujejo, da je Kirk predložil Stalinu osnutek načrta za sovjetsko ameriško prijateljstvo. Te vesti pa iz Washingtona zanikajo.

Kitajska demokratična armada stalno napreduje proti Kantonu, od katerega je po zadnjih vestih oddaljena samo še 250 km. Po eni strani je prodrla v pokrajino Kwantung, v kateri leži začasna prestolnica, po drugi strani pa v bližino mesta Fukjena, katerega so nacionalisti že izpraznili.

S terorjem in pritiskom so ponaredili voljo nemškega ljudstva

V nedeljo so bile v zapadni Nemčiji volitve za ločeni zahodnonemški parlament. Po 16 letih so bile to prve volitve in z njimi se zaključuje vrsta ločenih ukrepov zahodnih sil, katerih namen je, z ustanovitvijo zahodnonemške države dokončno razcepiti Nemčijo in podaljšati vojaško okupacijo za nedoločen čas.

Protidemokratski značaj in namen teh volitev se vidi predvsem v dejstvu, da so tri zahodne sile vzele volivcem njihovo zakonito pravico, da preizkusijo v vsejjudski anketi mnenje nemškega ljudstva glede politično-gospodarske enotnosti Nemčije. Okupacijske oblasti niso upoštevale dejstva, da je nemško ljudstvo po večini proti ustanovitvi ločene zahodne države z okupacijskim statutom in proti trajni vojaški okupaciji.

Vsa volivna kampanja se je razvijala v znamenju teh naporov. Volivne priprave so bile izvedene pod nadzorstvom okupacijskih oblasti. Ameriška vojaška uprava je celo poslala deželni vladam navodila naj sprejmejo zakon o pokojninah bivših aktivnih oficirjev in podoficirjev, samo da bi glasovali za reakcionarne stranke. Zagotovili so si tudi glasove osebja državnega aparata triconije, ki ga po večini sestavljajo bivši člani nacistične stranke. V službo reakcionarnih strank se je postavila tudi duhovščina, ki je izvajala, kakor se je že prej dogajalo v Italiji, moralni pritisk na volivce.

Toda vse to še ni bilo dovolj. Oblasti so organizirale oziroma podpirale tudi teroristične skupine razseljenec in nacistov, ki so napadali zborovanja Komunistične partije in celo njene prostore. Tako so v Ewenstaedtu pri Braunschweigu razseljenci in bivši pripadniki SS-ovske divizije «mrtvaška glava» napadli udeležence zborovanja, na katerem je govoril vodja Komunistične partije v triconiji Max Reimann. V Schleswig-Holsteinu je policija vojaške uprave napadla funkcionarje KP, v Hagenu pa poslopje oblastnega komiteja KP in zaplenila volivno gradivo. Z vsemi temi ukrepi so hotele okupacijske oblasti zagotoviti zmago reakcionarnih strank.

Glavni reakcionarni stranki, ki sta imeli največ opore pri okupacijskih oblasteh, sta Schumacherjeva socialdemokratska stranka in Adenauerjeva krščansko-demokratska zveza. Volivni program obeh teh strank je slonel na odobritvi načrta zahodnih sil za ustanovitev

ločkovne zahodnonemške države in na podpiranju zasluževalnega Marshallovega načrta. Na listah teh strank so kandidirali tudi vojni zločinci.

Napredne nemške sile pa je v volitvah vodila Komunistična partija. Njen program je zahteval gospodarsko in politično enotnost, svobodo in neodvisnost Nemčije ter obrambo koristi delovnega ljudstva. V programu je Komunistična partija poudarjala, da je treba skleniti pravično mirovno pogodbo, umakniti okupacijske čete in zboljšati življenjsko raven delovnega ljudstva.

Vsi ukrepi okupacijskih oblasti, podpiranje reakcionarnih strank in pravi teror proti komunistom so seveda imeli svoje posledice. Desničarske stranke so dobile veliko število glasov in poraja se nevarnost vedno večjega širjenja nacizma, kar ugotavljajo tudi nekateri zapadni listi.

Vpisanih volivcev je bilo 32 milijonov 179.433, volilo je 24.490.752 ljudi, kar znaša 78,5 odstotkov. Največ glasov je dobila krščansko-demokratska zveza, in sicer 7 milijonov 357.579 s 139 poslanskimi mesti. Socialdemokrati so dobili 6.832.272 glasov in 131 poslanskih mest, liberalci 2.788.653 glasov in

52 poslanskih mest, Komunistična partija 1.360.433 glasov in 15 poslanskih mest. Skrajno reakcionarne in desničarske stranke so dobile 22 poslanskih mest. V tej skupini sta najbolj močni Deutsche Partei in Deutsche Rechtspartei, čeprav nista kandidirali v vseh 11 federalnih deželah (Laender). Zanimivo je pri tem, da ni nihče pričakoval, da bosta ti dve stranki dobili toliko glasov. Deutsche Partei, ki je izrazito nacistična, je dobila skoraj milijon glasov.

Komaj so končale volitve, se že razne stranke pogajajo, kako bi si razdelile torto in govore tudi o volitvah predsednika nemške zvezne republike. S tem v zvezi imenujejo kot kandidata vodjo krščanskih demokratov Adenauerja in voditelja liberalcev Theodorja Heuserja. Nihče pa ne omenja več socialdemokratov. Prva naloga predsednika bo, predlagati kancersko, ki ga bo izvolila za pet let skupščina 402 poslancev («Bundesstag» (zveznega parlamenta) in «Bundesrat» (zveznega sveta)).

Med reakcionarnimi strankami, ki vse zvesto služijo zapadnim imperialistom, pa bodo trenja za stolčke. Napovedujejo, da bo socialdemokratska stranka v opoziciji, češ da zahteva socializacijo

Za državnim udarom v Siriji je borba med imperialističnimi tekmeci

Niti 5 mesecev ni preteklo, kar so prišle iz Sirije vesti o državnem udaru, ki ga je izvedel polkovnik Huzni el Zaim, že je prišlo v Sirijo do ponovnega državnega udara, katerega žrtev je postal Huzni el Zaim in njegovi najbližji sodelavci. Tokratni udar je izvedel polkovnik sirijske vojske Sami Hinnai, ki je bil do nedavnega sodelavec Huzni el Zaima in kateremu je tudi pomagal pri prvem državnem udaru. Takoj po aretaciji Zaima in njegovi justifikaciji, je Hinnai sklical predstavnike političnih strank in poveril mandat začasno začasne vlade bivšemu vladnemu predsedniku Atassiju, ki je vladal tudi že sestavljen. Hinnai je izjavil, da je izvedel udar zaradi tega, da konča tiranijo Zaima in trpljenje ljudstva.

Vendar je popolnoma jasno, da to ni edini, niti glavni vzrok tokratnega udara. Medsebojna tekma imperialističnih sil za posest Sirije je znana in ni ničesar novega. Huzni

el Zaim je pred 5 meseci izvedel udar na račun Amerikancev in Francozov, Francozi so Zaimu pošiljali kontingente orožja in opreme, Washington pa je dosegel, da je Zaim reorganiziral sirijsko vojsko po ameriških navodilih.

Ribarije med imperialističnimi tekmeci na srednjem vzhodu: ZDA, Francijo in Anglijo pa s prihodom Zaima na oblast niso prenehale, temveč so si Britanci vedno prizadevali svoje tekmece izpodrinuti. To jim je uspelo sedaj s pomočjo njihovega agenta Hinnaija. To priznavajo tudi nekateri francoski listi med njimi sam «Franc Tireurs», ki piše: Dva državna udara v Siriji v teh poslednjih petih mesecih sta samo epizoda v tekmovalstvu za strateške pozicije in petroleje, kjer so udeleženi V. Britanija, ZDA in Francija. Državni udar v Damascu je otvoritev nove dobe v borbi za vpliv na srednjem vzhodu. Ugotavljajo, da se je Huzni el Zaim postal oblasti minulega marca in da so ga 14. avgusta Henedijevi pristaši ustrelili, piše list, da so take operacije možne samo s pritiskom, manevri in udeležbo predstavnikov tujih sil. Moskovska «Pravda» pa pravi, da ima državni udar v Siriji filobritanski značaj. Državni udar je ena izmed faz v borbi med Washingtonom in Londonom za prevlast na srednjem vzhodu. Tokrat je zmagal London.

Evropski svet trojanski konj ameriških imperialistov

V Strasbourgu že precej časa zaseda evropski svet. Ta svet naj bi bil nekaka evropska vlada in parlament obenem, saj je sestavljen iz komiteja ministrov in posvetovalne skupščine. Svet sestavlja dvanaest držav in bi moral biti po besedah njegovih ustanoviteljev res idealna stvar, človečanska zamisel in začetek bodoče evropske miselnosti. Toda to so le blesteče besede raznih ministrov in parlamentarcev. Že dovolj zgornjo je dejstvo, da mu je kumoval vojni hujskač Churchill in da so se mu pri tem pridružili razni Blumi, Spaaki, Bevinji in Herrioti, seveda tudi Storza ni smel izostati.

Po raznih sejah komiteja ministrov se je v Strasbourgu sestala tudi posvetovalna skupščina. Prvi je na tej skupščini govoril Herriot in dejal, da ne gre za organizacijo

težke industrije, čemur pa da se katoličani upirajo. Zato naj bi se sestavila koalicija katoličanov, liberalcev, nacistov (Deutsche Partei) in bavarske avtonomistične stranke. Ta koalicija bi štela 225 poslancev. Vsi ti računi o stolčkih pa nimajo posebne važnosti, ker gre le za beganje ljudstva.

V zvezi z volitvami je komunistični voditelj zahodne Nemčije Max Reimann izjavil, da je položaj nemškega ljudstva po volitvah še bolj težak in zmeden. Volitve niso rešile nobenega vprašanja, ker volivci niso bili poklicani, da izbirajo med enotnostjo in razcepitvijo Nemčije, med mirovno pogodbo ali okupacijskim statutom. Komunistična partija je dosegla večje uspehe v petih velikih industrijskih središčih Porurja. Max Reimann je tudi dejal: Kljub temu da so nemški organi sporazumno z okupacijskimi oblastmi ovirali glasovanje komunističnih volivcev, je Komunistična partija obdržala svoje položaje v industrijskih središčih in v večjih mestih.

Ves komunistični tisk poudarja, da je na volitve vplival tudi teror, ki so ga izvajali proti komunistom, in da bodo zahodne cone še bolj podvržene ZDA ter da bo tako imenovana nemška republika postala oporišče za invazijo anglo-ameriškega kapitalizma v tretji svetovni vojni. Toda prej ali slej bo morala zmagati narodna fronta, ki bo pokazala svetu, da nemško ljudstvo noče, da bi Nemčija postala anglo-ameriška kolonija.

ali pripravljane vojaškega zavezništva, temveč samo za vprašanje zaščite in širjenja idealov, ki so skupno premoženje vseh udeležencev članov. Namen evropskega sveta je, ustvariti novo politično telo, enotno politično voljo in enotno politično akcijo, zato da se lahko reši vprašanje zblizanja gospodarstva posameznih držav.

Ko glovek čuje te besede, misli, da jih je izgovoril le kak ameriški monopolist, ki bi hotel, da se vse evropsko gospodarstvo podredi ameriškim ekspanzionističnim načrtom ter da Anglija končno kloni v borbi z dolarjem. Zato je kljub vsem lepim besedam snujoči se evropski svet organizem, ki je tesno povezan s politiko ameriških imperialistov enako kakor Marshallov načrt, zahodni blok in atlantski pakt. Njegov namen je le, na bolj premeten način loviti kaline.

Ze na prvih sejah posvetovalne skupščine je prišlo do trenj med malimi in velikimi državami, ki zahtevajo prevlekle prednosti za komiteje ministrov ter imajo v tem komiteju pravi monopol. Po dolgih diskusijah so seveda male države podlegle, ker jih je preglasoval glasovalni stroj.

Trenja so tudi nastala zaradi tega, ali naj se Nemčija sprejme v evropski svet ali ne. Churchill zahteva, da bi bila tudi Nemčija zastopana v svetu, Herriot pa se je temu upiral. V svetu je prišlo tudi do sporov med konservativci in laburisti.

Za predsednika evropskega sveta so izvolili bivšega belgijskega zunanje ministra Spaaka, poleg tega pa so izbrali še štiri podpredsednike. Režija je torej popolna in Evropa bo obogatela še s ceno ustanovo. Pri vsem tem pa je najbolj stvarno dejstvo, da bo stal letos evropski svet 148 milijonov francoskih frankov. Seveda, tudi ministri imajo pravico do brezplačne letovišča.

PROZOREN CILJ

(Nadaljevanje s prve strani)

čez mejo pomeni preprosto metaenje peska v oči množicam vsega sveta, da bi se zakrinkali umazani načrti o likvidaciji demokratičnega gibanja v Grčiji. To naj vedo vsi tisti, ki blatijo Jugoslavijo in vedo naj, da jim ne bo uspelo, da bi jo umazali, ker z dejanji dokazuje svojo visoko internacionalistično zavezo, ker trdno vodi svojo zunanjo politiko in se ne da sugerirati od nikogar. (Titi v govoru na proslavi pete obletnice ustanovitve Ljudske republike Makedonije).

«Tako, a sedaj vsi — — simfonijo miru...»

BREZPOSELNOST

najbolj značilen pojav krize kapitalističnega sveta

Ustanovna listina OZN vsebuje tudi priznanje, da stavišji standard ljudstev in polna zaposlitev potrebna pogoja za mirno in prijateljsko odnose med narodi. Kljub temu pa je mnogo držav, člani OZN, krenilo s poti, ki vodi do realizacije višjega standarda in polne zaposlitve. Vzroke, da so te države krenile s take poti, je iskati v dejstvu, da v kapitalističnih državah gospodarijo monopoli in kapitalistični trusti, ki jim v imperialističnih težnjah ni do mirno in prijateljskih odnosov med narodi.

O rasti brezposelnosti in padanju standarda v kapitalističnih deželah je že večkrat opozarjala Svetovna sindikalna federacija, ki se v okviru svojega delovanja vztrajno bori za mirno in prijateljsko odnose med narodi. V preteklem tednu pa je v njenem imenu ponovno iznesel to vprašanje njen predsednik Di Vittorio pred Ekonomsko-socialnim svetom OZN.

Vzroki brezposelnosti

Število brezposelnosti je letos spomladi znatno naraslo v primeru z lanskim letom.

Po podatkih, ki jih je objavil statistični urad OZN, je naraslo število brezposelnih od aprila 1948 do začetka leta 1949 v Avstriji za 178 odst., Belgiji za 149 odst., Danski za 90 odst., Nizozemski za 89 odst., Franciji za 192 odst., Britanski in ameriški okupacijski conah Nemčije za 144 odst., na Norveškem za 42 odst., in v Britaniji za 8 do 9 odst. Hkrati s povečanjem brezposelnosti in zmanjšanjem realnih mezd so narasli larji dobički britanskih družb na okrog 2 milijardi funtov šterlingov nasproti 763 milijonov funtov leta 1938. Podobno povečanje kapitalističnih dobičkov in obubožanje delavskih množic je opaziti tudi v drugih državah zahodne Evrope.

Brezposelnost je posledica škodljivih vplivov trgovine in monopolov, ki jim je najprej pod krinko svobodne trgovine, pozneje pa z Marshallovim planom uspelo vsiliti svojo politiko velikemu številu dežel. Brezposelnost je povezana z gospodarsko in socialno strukturo kapitalistične družbe, saj je brezposelnost v vzhodni Evropi, kjer je odpravljena privatna lastnina proizvodnih sredstev, izginila.

Najvažnejši vzrok zaostritve brezposelnosti je padec kupne moči in obubožanje delovnih množic. V primeru z januarjem 1. 1945 je kupna moč zaposlenih delavcev v ZDA padla za 12 do 17 odst., če vzamemo v račun brezposelne pa za četrtno. Posebno težaven je položaj delovnega ljudstva tam, kjer je bil življenjski standard že prej nizek, kot n. pr. v Italiji. Italija ima danes po uradnih podatkih nad 2 milijona brezposelnih, ki imajo pravico na šestmesečno podporo po 220 lir dnevno, kakor tudi 3 milijone upokoencev, ki dobivajo povprečno 4.000 lir mesečno. V vsaki italijanski družini je po en brezposeln ali upokojenec. Po uradnih podatkih so znašali minimalni življenjski stroški

štirihčlanske družine januarja 1949 najmanj 60.000 lir mesečno, dočim povprečne meze v Italiji ne presegajo 25.000 do 27.000 lir mesečno.

Marshallov plan nosilec brezposelnosti

Ko so se pripravljali spravi v življenje Marshallov plan, so ameriški kapitalisti propagirali, da bo ta plan pospešil naraščanje proizvodnje in dviganje zaposlenosti. V resnici je povzročil znižanje proizvodnje in porast brezposelnosti. Marshallov plan je povzročil deflacijo, ki je povsod pospešila koncentracijo kapitala in ustavila industrijski razvoj. Omejitve trgovine z vzhodno-evropskimi deželami prav tako znatno povečujejo brezposelnost ter so povezane z izvajanjem Marshallovega plana. Smoter omejevanja teh trgovinskih odnosov je, narediti zahodno-evropske države še bolj odvisne od ameriškega gospodarstva.

Na obubožanje delovnih množic in padanje njihovih kupnih moči močno vpliva tudi porast vojaških izdatkov, kar je v zvezi s politiko pripravljanja nove vojne. Ta porast se je posebej v severnoatlantski pogodbi.

Predlogi SFF za odpravo brezposelnosti

O vsem tem je govoril pred Ekonomsko-socialnim svetom Di Vittorio, ki je končno pozval svet, naj pozove vlade držav članice OZN, naj se drže načel Ustanovne listine OZN, napravijo konkretne korake za osla-

bitev vpliva trustov in kapitalističnih monopolov, izvedejo potrebne gospodarske reforme, podpirajo vodilne industrije, znižajo vojaške izdatke in razširijo program javnih del.

Končno je bil prečitan osnutek resolucije Svetovne sindikalne federacije, ki naj bi jo sprejel gospodarski in socialni svet. Resolucija obsega naslednje točke:

1. Uvedejo širok sistem zavarovanja brezposelnosti, ki bo jamčil povprečni življenjski standard delno ali popolnoma brezposelnim, in ki bo zajel vse delavce od prvega dne

brezposelnosti skozi vso dobo brezposelnosti.

2. Dvignejo kupno moč delavcev in razširijo domače tržišče z dvigom mezd in krediti vseh vrst, kontrolirajo in znižajo dohodke monopolov in trustov ter uvajajo demokratske reforme. Te ukrepe je treba pripraviti in izvesti s sodelovanjem predstavnikov sindikalnih organizacij.

3. Skrajšati delovni čas in zmanjšati intenzivnost dela.

4. Ustanoviti, razviti in pospeševati širok sistem poklicnega vzbanja.

5. Znižati izdatke za oborožitev in ustanoviti svobodne trgovinske odnose med deželami, ki so osnovane na načelih enakopravnosti, spoštovanja nacionalne neodvisnosti in svobodnega gospodarskega in političnega razvoja vsake dežele.

Prvi nastop godbe v cirkusu Zapadna unija

Vrhovni poveljnik oboroženih sil Bruselskega pakta Montgomery je na Holandskem dejal: »Komunizem je naš glavni sopražnik«

DEŽELA STRAHU

Amerikanci v zasedenem ozemlju Zapadne Nemčije žive prav tako, kot njihovi sodržavljanji v Združenih državah, pod silnim pritiskom in v stalnem strahu. Sicer se vedejo zelo samozavestno in hrupno, vendar pa to dejstva prav nič ne izpremeni. Oni dobro vedo, da jih budno stražijo posebni ameriški tajni agenti, ki so morda njihovi najbližji tovariši; vedo pa tudi, da ne zaradi črne borze, ki jo vodijo zato, da si pridobijo čim več denarja v najkrajšem času, temveč da so vzroki drugod.

Napačen telefonski razgovor, vrstica v članku ali v dopisu, ki določenim uradom ne ugaja, navadna ovađa karierista ali agenta iz-

Kaj ste res tako zablili glave, da ne vidite, da pri nas ni terorja?

živaja — take vrste ljudje so v današnji Ameriki junaki dneva — to vse lahko pomeni nagel konec njih državljske eksistence. Branje sumljivih knjig ali obisk kina, posebno, kjer igrajo sovjetske filme, lahko uniči Amerikanca.

Nekemu delavcu, ki so ga odpustili iz državne ladjedelnice, so preskivalni uradniki očitali med drugim tudi to, da je bral knjige Liona Feuchtwangerja in da je gledal ruski film.

Kaj se zgodi z Amerikancem, ki pokaže najmanjše nagnjenje k mišljenju, ki se ne sklada z uradnim reakcionarnim mnenjem?

60.000.000 ZAPISNIKOV

Takoj ga zasllišijo in ga pošljejo domov. Zasllišijo pa ne samo njega, temveč tudi njegove sorodnike in znanke in sorodnike njegovih sorodnikov in znancev. In okrog njegovega prejšnjega bivališča in novega v Združenih državah poizvedujejo tajni policijski agenti o njem pri domačih in tujih ljudeh, nakar sestavijo o nesrečnem tajni zapisnik, ki je poln izpovedi, trditve, ovađb in neresničnih neumnosti. On pa ne ve, kdo je kaj o njem izpovedal, ne ve, kdo se mu je maščeval. Sliši samo, da so tajni agenti povedali, da o njem vedo vse, več kot on sam. Ve pa samo eno, da so v ozadju kakor puške proti njemu naperjeni zapisniki, polni očitkov in neumnosti. Sele nedavno so Amerikanci z grozo ugotovili, da ima politična policija v Washingtonu posebno šestnadstropno hišo s 60.000.000 zapisnikov o posameznih Amerikancih. V poslednjem času so prispeli tja novi kupi listin, ki jih je izpolnilo 2.500.000 uradnikov, ki jih je nastavljal predsednik Truman.

Zelo čudno se zdi našemu nesrečnemu, kje ugotovi tajni agent, da so on ali njegovi prijatelji imeli morda kdaj prej pri tej ali oni priliki sumljive nazore, da so bili člani sumljivih organizacij ali imeli stike s sumljivimi ljudmi.

Morda je dal kdaj nekaj dolarjev za kako organizacijo, ki je skrbela za demokratske žrtve španske državljanske vojne; morda je bil na kakšnem zborovanju, kjer so glasovali za prijateljstvo med ZSSR in ZDA; morda je bil naročnik liberalnega časopisa »Nation« ali »New Republic«, da ne omenjamo tako groznih stvari, kot so marksistični dnevniki, revije ali knjige. Morda je naš demokrat povabil na obed črnca ali pa izrazil mnenje,

da bi Amerikanci lepše živeli brez velikanskih trustov in morda je bil tudi tako nepreviden, da je podvomil v korist nove svetovne vojne.

Oh, sto je mrež, zased in prilik pri katerih se lahko ujame naš Amerikanc: ameriška politika v Nemčiji, na Kitajskem ali v Grčiji, za koni proti strokovnim organizacijam, procesi proti komunistom, pisateljem, razna prijateljstva in občudovanje Charlieja Chaplina.

O tem, kaj je lojalno ali nelojalno, kaj je ameriško ali protiameriško, kaj naj se preiskuje, kaj ne, o vsem tem odloča FBI (politična policija), ki je podrejena pravemu ministertvu. Obstaja dalje še odbor za raziskovanje protiameriških zločinov. Vse tri ustanove: politična, pravno ministertvo in omenjeni odbor tekmujejo pri zasledovanju nezanesljivih Amerikancev, zaslišujejo, ugotavljajo nezanesljiva mišljenja, poizvedujejo in zasledujejo.

Vsaka omenjenih ustanov je izredno besna, kadar nje konkurenca zasledi volunja ali nezanesljivega državljana in jo zato v časopisih proslavljajo. Vsaka teh ustanov ima posebne agente pri tisku, v raznih društvih in med naprednimi ljudmi in ti agenti so stalno pripravljeni očrtniti vse, kar jim pride na pot in čim bolj zagreniti življenje vsakemu, kdor ni dokazano zanesljiv reakcionar.

KJE BI BIL DANES MARK TWAIN?

Kakšna usoda grozi torej v Nemčiji ameriškim demokratom, od generala do navadnega vojaka, od najvišjega do najnižjega uradnika, ki so še ohranili trohico zdravega razuma, trohico pravega ameriškega demokratičnega duha, malo smisla za neodvisnost in humor, katerega predstavnik je bil Mark Twain?

Izgubi svoj privilegiran položaj, v katerem je živel dvajsetkrat lepše, kot doma. Če pride spet v ZDA, težko dobi pol tako dobro mesto, poleg tega pa nosi pečat sumljivega človeka in njegovi stalni spremeljevalec postane strah, strah pred lastno senco, pred sosedi, strah pred novimi zasledovanji in pred tem da napravi nekaj, kar mu prinese nove težave. Če zastavimo takemu človeku na primer med vožnjo z avtom v Washington, sedež strahu,

Kolonialni in polkolonialni narodi v borbi za svobodo

Borba kolonialnih in polkolonialnih narodov proti imperialističnim zasluževalcem ne pozna odihla. Geslo zaslužjenih narodov v kolonijah je: Raje smrt v častni borbi za svobodo, kot življenje v suženstvu. Vsake dneve vesti govore o tem.

VIETNAM

Nasilje francoskih imperialistov v Indokini je znano že vsemu svetu. V zadnjem času pa so se francoski imperialisti spravili tudi nad vietnamsko stalno delegacijo v Parizu. Policija je začela vse pogostejše vdirati v sedeže delegacije delati preiskave in aretirati člane delegacije. Zaradi tega in pa zaradi tega, ker francoska vlada nadaljuje v Vietnamu s politično izživanja državljanske vojne, je delegacija vietnamske republike uradno sporočila francoski vladi, da bo s tem mesecem prenehala obstajati. Vietnam pa je pripravljen podvesti spet normalne odnose s Francijo, čim bo ta pripravljena priznati neodvisnost Vietnama.

INDONEZIJA

V Indoneziji se narodnoosvobodilna borba vedno bolj širi. Nizozemske čete hočejo skupno s silami indonezijske partizane, vendar ne morejo streliti odpora indonezijskega ljudstva, ki ne priznava pogodbe med Hattovo vlado in Nizozemci. Zadržna poročila javljajo, da nad 2000 partizanov stalno napada republiško središče Surakarto na Javi in da so del mesta tudi že zavzeli. Nizozemci napadajo partizane tudi z letali. Ogorčeni boji so v teku tudi za druga velika mesta, posebno za mesto Modjokerto. Stalni spopadi so tudi na otoku Sumatri.

KAMERUN

Tudi množice v francoski afriški koloniji Kamerun se bore za svojo svobodo, ker vedno težje prenašajo nasilje policije in francoskih kolonialnih oblasti. Tako so policisti v Duali ubili neko žensko in v mestu Bšang pa so postavili pred sodišče ugledne člane demokratične federacije Afrike Džumeli Natasija in sindikalne voditelje Metija, Zanka in Pipa, ki so obtoženi, da izpodkopa vavtoriteto oblasti. Aretirali so tudi tajnika zveze sindikatov Kameruna. Tudi žene Kameruna se aktivno udeležujejo narodnoosvobodilnega gibanja. Nedavno so bile kolonialne oblasti prisiljene na zahtevo žena izpustiti znanega demokratičnega voditelja Guyoma Pegala, v Buali pa je bila množična demonstracija žena.

politično vprašanje, se bo plašno ozrl okrog in šepetaje pokazal na voznika. Morda je tajna policija montirala v tem avtu sprejemnik?

KDO JE NAJHUJSI VOLK?

Ce se pa bojazljivcu stoji nad izgubljenim mestom nad svojimi dohodki, tedaj se skuša očistiti in začne glasno in izizvalno tuliti z volkovi, da je dober, zanesljiv in zelo požrešen volk. Tedaj ne bo začel razgovora, ne da bi udrihal po ZSSR in dokazoval, da bi bilo treba vse voditelje delavstva in nekatero Američane, kakor Henryja Wallacea uničiti.

Ameriška reakcija se trudi, da bi iz širokih ameriških ljudskih množic napravila brezdušne stroje in slepo orodje v svojih rokah, da bi zatrla v njih vse demokratične in protimilitaristične tradicije. Ameriška reakcija vzgaja tip Američana z zlomljeno hrbtnico, brez osebnih volje, pripravljenega za vsako pustolovščino, zlomljenega reakcionarnega človeka. Znani ameriški novinar Walter Lippmann je v svojih člankih v republikanskem listu »Herald Tribune« kritiziral ameriško politiko, čež da gradi svojo varnost in svetovni mir na satelitih, lutkah, klientih in agentih. Walter Lippmann je bil nedavno v Nemčiji. In tam je šele mogel podvomiti v to, ali morejo nemški sateliti, lutke in agenti koristiti Ameriki.

In v tem je danes nova ameriška tragedija. Ako bi Amerikanci sodelovali s poštenimi, neodvisnimi Nemci, bi njih lastna reakcija bila postavljena na laž; zato uporabljajo take Nemce, ki imajo prav tako hrbtnico kot oni nesrečnejši iz dežele strahu.

Prof. Gerhart Eisler — Berlin

Padec življenjskega nivoja porast profitov v ZDA

Najnovejši statistični podatki dokazujejo, da nezaposelnost v ZDA stalno raste. Poročilo ameriškega statističnega urada potrjuje, da je danes v ZDA čez 4 milijone nezaposlenih delavcev.

Tržišča izgubljajo široke množice potrošnikov, ker so cene proizvodov vedno višje. Neprodano blago se množi. Ameriški monopolisti pa nočejo cen znižati; znižali so raje proizvodnjo, kar je imelo za posledico odpust delavcev. Če so nekatere družbe znižale cene proizvodom, so v istem hipu znižale tudi plače delavcem in nameščencem.

Lansko leto je bilo v ZDA nezaposlenih okrog 2 milijona, letos pa jih je še enkrat toliko. Taki so podatki ameriškega statističnega urada. Sindikalne organizacije pa trdijo, da sega število nezaposlenih do 6 milijonov.

Število odpuščenih delavcev je največje na železnici in v lahki in-

dustriji. Do sedaj so odpustili preko 100.000 železničarjev; pričakujejo, da jih bodo odpustili še 200.000.

Znižanje proizvodnje je najbolj prizadelo delavce v tekstilni industriji. Ze od septembra lanskega leta je 600.000 tekstilnih delavcev zaradi zmanjšanja proizvodnje in zapore podjetij ostalo brez dela.

O življenju ameriških delavcev je podal živo sliko znan ameriški novinar Get. Potoval je po industrijskih mestih severozapadnih pokrajin ZDA in opisal pogoje, v katerih žive delavci države Connecticut:

»V državi Connecticut pride na vsakega zaposlenega delavca 1 nezaposlen, a od štirih industrijskih delavcev je eden odpuščen. Junija meseca so delavci odslužili 25% manj delovnih ur kakor lani. Ljudi se loteva strah; robija je na dnevnem redu...«

KRONIKA

Postenih tatov je malo, pa se vendarle še kje najde kakšen. Na policijski postaji se je javil neki Bruno K., ki je brez stalnega bivališča. Policiji je povedal, da je lani meseca decembra ukradel zimski plašč v stanovanju nekega Savellija ter ga prodal za 5.000 lir. Dejanje je izvršil zaradi velike bede, pa ga je kljub temu pekla vest.

Na operaciji v tržaški bolnici je umrl priljubljen aktivist iz Skofije III Klarič Bruno. V Rojano pa je umrla aktivistka ASIZZ tov. Piščanc Ana.

Zapisrgo sta položila pred številnimi uglednimi pričami predsedniku cone Palutanu novi dolinski župan brivec Lavriha in zgornjski župan Pirc. Lavriha je obljubil, da bo vestno opravljal svojo dolžnost v prid vseh občanov. Upamo, da bo mož beseda.

Agent upravne policije je aretiriral Ivana Fajdiga zadnjega pripadnika tolpe, ki je umorila zlatarja Vouka. Fajdiga se ni prav nič upiral, tudi samokresa ni imel pri sebi, kot so svojčas govorili o njem. Pri sebi je imel samo svinjske parkije in 18 lir. Izjavil je, da se je hranil zadnje dni pri fratirih na Montuzzi skupno z drugimi reveži. Zasliševanje tolpe se je končalo in ji bodo v kratkem sodili pred porotnim sodiščem.

Dva konfederca in civilni policaj so se teže ponesrečili, ko se je avto, v katerem so se peljali, na gornjem delu ul. Commerciala zaradi spolzkosti tal zaletel v neko hišo. Najteže je bil ranjen policijski agent Loy Bruno.

Pretekli teden je bila na predsedstvu cone tiskovna konferenca, na kateri so med drugim tudi govorili o napeljavni elektrike v Piščance. Odgovor predsedstva cone na vprašanje lista «Corriere di Trieste» pa je bil precej izmikalen in še nič ne kaže da bodo dobili v Piščance razsvetljavo.

Tržaško sodišče je razen enega obsodilo vse člane mlade tolpe, ki je kradla razne predmete iz ameriških limuzin. Sodbe so znašale od šestih mesecev do treh let ječe, tem blagom. Oproščeni član tolpe Obsodili so tudi prekupčevalce je mladoleten.

Med sindikalnimi organizacijami in zvezo tržaških industrijcev je bil podpisan mezdni sporazum o novih plačah in o povzvišanju družinskih doklad industrijskim delavcem. Pri razgovorih ni bilo težav, ker so prav za prav le razširili na Tržaško ozemlje sporazum, ki so ga sklenile sindikalne organizacije in industriji v Italiji.

V montažnem oddelku Tovarne strojev se je nadaljevala stavka zaradi odpusta dveh delavcev, ki sta branila delavske pravice glede stičišča. Delavci drugih strokovnih zvez so pokazali stajkajočini s-cio solidarnost s tem da so jim poslali denarno pomoč.

Tudi delavci v čistilnici Aquila so razglasili 24-urno stavko, ker jim ni hotelo dati ravnateljstva priložnosti na račun prihodnjih mezdnih poviškov.

Na zborovanju upokojencev v Miljah so vidaljevci napadli novinarja «Primorskega dnevnika» Vesela Gorazda, ki je bil tam po službeni dolžnosti. Tajnik Enotnih sindikatov Slavec in Zbogar-Brocchi nista kljub novinarjevi zahtevi intervenirala, da bi pomirila pretepače. Protestu proti temu podlemu napadu se pridružuje tudi «Ljudski tednik».

V Devinu so otvorili novo vojašnico civilne policije, ki je stala 130 milijonov lir.

Orožje in strelivo so našli pri izkopavanju temeljev za novo stavbo bolnišnice pri Sv. Magdaleni.

Umrl je ing. Strader, žrtev avtomobilske nesreče na letovišču v Villa Bassa.

V Sredo se je pričela omejitev uporabe električnega toka. Ob sredah bodo ukinili dobavo toka v severni polovici mesta, v četrtih pa v južni, in sicer od 7,30 do 18,30 ure.

Airey se je skregal s stvarnostjo ali njegovo sedmo poročilo o upravljanju Tržaškega ozemlja

General Airey je zopet poslal Varnostnemu svetu OZN eno izmed svojih običajnih poročil, in sicer sedmo po številu. Kakor v vseh poročilih je tudi v tem najbolj važen uvod, ki v nekoliko spremenjeni obliki poje že hudo obrabljeno pesmico o potrebi vrnitve Trsta Italiji.

Poročilo obravnava čas od prvega aprila do 30. junija 1949. V uvodu najprej pravi, da je vojaška uprava nadaljevala svoj glavni cilj, to je pospeševanje ladjedelniške industrije in pristaniškega delovanja, kajti od tega mora biti nujno odvisno gospodarsko blagostanje Trsta. Glede brezposelnosti ugotavlja, da njih število počasi pada. Hitrega padanja tega števila ni mogoče pričakovati, dokler ne bo polno razvit ladjedelniški načrt, ki se je pričel v prvih mesecih letošnjega leta, in dokler ne bo vsaj delno nadomeščena tržaška trgovinska mornarica, ki bo nudila polno zaposlitev tržaškemu pomorskemu prebivalstvu.

Poročilu radi verjamemo, da ni mogoče pričakovati padanja brezposelnosti; hitrega padanja pa sploh ne in to niti tedaj, ko bo polno razvit ladjedelniški načrt, ker nas že dolgo pičajo s podobnimi obljubami. Veseli nas pa, da se je general Airey po dolgem času vendarle prikopal do spoznanja, da ni možen padec brezposelnosti, dokler ne bo zopet obnovljena tržaška trgovinska mornarica, kar smo že zdavnaj trdili in je bilo že vsa-

kemu tržaškemu vrabcu jasno. Ravno zato pa bi moral general Airey predlagati, da se uresniči mirovna pogodba in da se Trstu vrne njegova mornarica, ne pa venomer peti pesem o vrnitvi Trsta k materi Italiji. Dokler to dela demokristjanski «prefekt» Palutan ali novi župan Bartoli, je to še razumljivo, toda od generala Aireya, ki mu je zaupana uprava Tržaškega ozemlja na osnovi mirovne pogodbe, bi vendarle lahko pričakovali malce več resnosti, nepristranosti in doslednosti.

Nadalje ugotavlja poročilo, da trgovinski promet skozi pristanišče narašča in da je v drugem četrtletju 1949. presegal celo višino prometa v isti dobi leta 1938. Iz tega bi pač vsakdo izvajal zaključek, da Trst lahko dobro uspeva brez Italije in da je sposoben za samostojno gospodarstvo. Poročilo tudi ugotavlja, da so dosegli poskusi za obnovo izgubljenega tržaškega tranzitnega prometa z državami donavske kotline le malo uspeha. Toda pri tem ne pove, zakaj je uspeh izostal in da niso tega krive podonavske države, temveč tržaški reakcionarni krogi in njih pokrovitelji, pri čemer je primer gojanj z Madžarsko zelo poučen, saj je Madžarska pokazala mnogo dobre volje, da bi zvišala svoj tranzit preko Trsta, pa so ji v Trstu metali polena pod noge. Zato je tudi stavek v poročilu, da pričakuje Trst dobre volje zalednih držav, odveč in netočen.

Kar se tiče financ, piše general v poročilu, da bo Trst ob koncu obnovitvenega načrta glede tuje valute bolj aktiven kot pasiven in pravi dobesedno: «Vsekakor pa ne verjamem, da bi bilo moči doseči to stanje izven okvira italijanskega gospodarstva ali brez zaščite italijanske države».

Tudi ta trditvev je popolnoma brez podlage, ker nihče ne ve, kako naj bi Italija nudila Trstu več tuje valute, ko je tudi po ugotovitvah zapadnjakov samih od vseh maršaliziranih držav dosegla najmanj uspehov v obnovi svoje industrije in proizvodnje.

Zanimiv je tudi stavek: «Končno pa mora blaginja sloneti na politični ustaljenosti, ki poganja iz pametnih in strpnih demokratičnih vrednot, hudo pa bi jo ogrožalo vsako domotožno stremiljenje nazaj k diskreditiranemu nauku fašizma ali komunizma».

Generala Aireya bi vprašali, ali je prepoved uporabe slovenščine v tržaškem občinskem svetu v skladu s pametnimi in strpnimi demokratičnimi vrednotami. Čas bi že bil, da bi bila tudi dejanja malo podobna lepim besedam. Generalu Aireyu komunizem hudo smrdi, toda ta ga še ne opravičuje, da ga primerja s fašizmom. Na vsak način pa so se popolnoma diskreditirali ravno oni, ki ta fašizem podpirajo, kakor podpirajo «domotožno» stremiljenje k njemu.

Trditvev, «da je politični položaj značilna naraščajoča zaskrbljenost italijanskega ljudstva tega področja za blaginjo njihovih sorodnikov in sorodnikov, ki živijo na jugoslovanskem področju STO», je tudi iz trte izvitva, saj bi bili Slovenci v Trstu presrečni, če bi uživali toliko jezikovnih in kulturnih pravic, kakor jih uživajo Italijani v Istri.

Glede volitev pravi: «Volitve so z najbolj tenkočutno nepristranostjo organizirali conski predsednik in občinske oblasti».

Ta «nepristranost» je omogočila, da so volili tisoči ljudi, ki žive v Italiji in ki so že večkrat volili tam, in da niso mogli voliti tisoči pravih Tržčanov. Zato te volitve nikakor ne razjasnjujejo položaja in ne kažejo resničnega razmerja sil, kakor bi ga hotel general.

Kakor smo že v začetku dejali, se neha ta uvod z ugotovitvijo, da je treba vrniti Trst Italiji «kot naravni domovini večine njegovega prebivalstva in viru njihove blaginje».

General je gotovo mislil na naravno domovino tisočih kvestu-

nik cone, obljubil, da se bo zavzel za stvar upokojencev pred kratkim pa je izjavil, da ne more sedaj nič storiti zanje. Nedolgo tega so upokojenci zborovali na trgu Garibaldi, kjer jim je govoril dr. Zbogar, ki se že dolgo časa bavi z njihovim vprašanjem in vodi zvezo upokojencev pri Enotnih sindikatih. Takrat bi morala biti tudi povorka upokojencev po mestu do trga Unità, pa je oblasti niso dovolile, ker so se najbrž bale, da bi revščina upokojencev prevec motila dobro rejene meščane, ki se sprehajajo po Korzu.

Te dni so po raznih okrajih zborovanja upokojencev, na katerih prizadeti odločno zahtevajo, da se zboljša njihov položaj. Tako so v Miljah upokojenci na svojem zborovanju sprejeli protestno resolucijo predsedniku cone Palutanu, ki je snedel vse svoje obljube.

Vprašanje upokojencev oblasti stalno odlagajo, toda e odlaganjem ga ne bodo rešile. Upokojenci, ki so vse svoje življenje delali, ne smejo na svoja stara leta stradati in hoditi po skledo mineštre k raznim podpornim ustanovam, temveč imajo pravico do dostojnega življenja. Organizirani, enotni in odločni v svojih zahtevah bodo tudi upokojenci morali končno doseči rešitev svojih zahtev, pri čemer jih bo seveda podpiralo vse tržaško delovno ljudstvo.

rinov, uradnikov, rezervnih oficirjev, ki so se priselili v Trst med obena vojnoma, ali pa, ki so zapustili svoja službena mesta širši Primorske leta 1943. Tem pa itak nihče ne brani, da se vrnejo tja, od koder so prišli, če se jim tako toži po svoji domovini. Kar pa se «vira blaginje» tiče, naj gospod general kar preuči malo statistike o brezposelnosti v Italiji in grožnje o novih velikih odpustih, pa bo razumel, zakaj se pravi Tržčani te «blaginje» na vsi moč otepajo.

V 2. poglavju govori poročilo o gospodarskem položaju. Iz njega vzemo, da je pri CRDA v gradnji 76.720 ton ladjevja in da manjše ladjedelnice gradijo več ribiških ladij. Proizvodnja v jeklarni ILVA je padla zaradi stavke v maju, proizvodnja rastlinskih olj trpi, ker primanjkujejo naročila. Proizvodnja mila znaša le 20% zmogljivosti tovarn, izdelovanje barv in lakov 55%, tovarne testenin so zmanjšale proizvodnjo, močno je padla proizvodnja slaščic, strojna mehanika in lesna industrija preživlja ta težke čase.

Število brezposelnih je znašalo: v aprilu 20.069, v maju 19.139, v juniju pa 17.572. Pri javnih delih je bilo zaposlenih 6839 ljudi. Ostala poglavja ne vsebujejo nobenih bistvenih podatkov in jih zato ne omenjamo.

«Ferragosto» je vse opeharil

Ob Velikem Smarnu, ki mu pravijo Italijani Ferragosto, se italijanska mesta izpraznijo, ker gredo vsi ljudje, seveda če jim žepi dopuščajo, za nekaj dni na deželo in v hribe. To navado so posneli od Italijanov tudi Tržčani.

Ta beg iz mesta je v navadi, ker je skoraj vsa leta okrog 15. avgusta najhujša vročina in so dnevi lepi. Tako je tudi letos mnogo meščanov že teden pred Velikim Smarnom ušlo hudi vročini, mnogi pa so si vnaprej naročili prostore v avtobusih in v hotelih. Računali so, da bo te dni kakih 35.000 ljudi odšlo iz mesta.

Toda ljudje so delali račune brez krčmarja. Letos jih je Ferragosto opeharil. Lilo je oba dni kot iz škafa in kdor ni bil naročen na avtobus in na hotel, je raje ostal doma. Najbolj so bila zaradi tega prizadeta kopališča, ki so bila popolnoma prazna. Zato pa so bile polne vse tržaške gostilne, v katere so šli ljudje kositi in večerjati, ker si niso gosposdine za ta dan nakupile nič živil. Toda tudi gostilne niso računale s tem navalom, pa ni bilo za vse dovolj za pod zob. Zato so morale razne gosposdine brskati po vseh predalih, da so spravile skupaj usaj za mineštro. Seveda je bilo to žalostno za ljudi, ki so sanjali o dobrem prigrizku v kakem letoviškem kraju.

Pri vsem tem so bili pa najbolj prizadeti novinarji in prodajalci časopisov. Letos so bili prvič za Veliki Smaren prosti, pa se jim je vse pokidalo. Delali so načrte, kako se bodo kopali in sončili, pa jim je ta presneti dež vse prekrizal. No, novinarji pa res nimajo sreče.

Veliki Smaren pa je imel tudi svojo tragično stran. Na cesti med Vidmom in Trbižem se je pripetila avtomobilska nezgoda, pri kateri so se smrtno ponesrečili 35-letni lastnik fototehnične trgovine Elvio Koch iz Trsta ter njegov oče in mati; žena in dva otroka pa so bili ranjeni. Koch se je peljal z družino v Celovec in se je zaletel v zid, ko se je hotel izogniti kolesarju Ernestu Moru iz Vidma, katerega je tudi do smrti povozil.

Druga nesreča pa se je pripetila na Veliki Smaren nekoliko pred polnočjo na Opčinah, kjer se je avto civilne policije na glavni ulici zaletel v gručo izletnikov, ki je hodila kar po sredni cesti, in do smrti potvožil 36-letnega Guida Biagia.

Ali ne smejo upokojenci živeti človeka vredno življenje

Vprašanje brezposelnih in upokojencev je v Trstu najbolj težko socialno in gospodarsko vprašanje sploh. Iz statistik je namreč razvidno, da je v Trstu zaposlenih v celoti okoli 90.000 ljudi, od katerih pa ne odpade niti polovica na produktivne panoge. Spričo teh 90.000 ljudi pa je brezposelnih in upokojencev okoli 60.000. Kako vpliva to na celotni gospodarski položaj, si lahko vsakdo predstavlja. Zaradi tega ne trpijo le brezposelni in upokojenci, temveč gre veliko breme tudi na ramena zaposlenih delavcev in nameščencev, ne glede na to, da bi bilo število brezposelnih mnogo manjše, če ne bi bili upokojenci zaradi nizkih pokojnin prisiljeni iskati si zaslužka ter delati do visoke starosti.

Upokojencev je na Tržaškem ozemlju v anglo-ameriški coni 33.000. Od teh jih 27.000 prejema manj kot 10.000 lir pokojnine na mesec. Če upoštevamo, da je že 10.000 lir vsota, ki nikakor ne zadostuje za preživljanje enega samega človeka, potem nam je kaj kmalu jasno, kako živijo v Trstu upokojenci.

Cene življenjskih potrebščin so v

primeri s predvojnimi leti narasle petdesetkrat, pokojnine pa od sedem do 18-krat. Tako bi na primer delavec, ki je delal dobrih trideset let, imel pravico do pokojnine 375 lir, izražene v vrednosti leta 1938. To vsoto bi moral pomnožiti s 50 in bi dobil vsoto 18.750 lir na mesec. Danes pa plačuje zavod za socialno skrbstvo temu delavcu le 3.300 lir, to je niti devetkrat več v primeri z vrednostjo lire pred enajstim leti. V takem položaju je kakih 19.000 delavcev, ki jim omejen zavod za socialno skrbstvo izplačuje po 3.300 lir pokojnine na mesec, kar ne zadostuje niti za teden dni skromnega preživljanja.

Se bolj beden je položaj državnih upokojencev. Kakih 13.000 jih prejema povprečno samo 2.000 lir pokojnine na mesec. Nekoliko boljši je položaj občinskih upokojencev, ki dobivajo od 5.000 do 15.000 lir pokojnine.

To je le nekaj suhih števil, ki pa so zelo zgovorne. Upokojenci so protestirali, imeli veliko število zborovanj, toda doslej niso vsi njihovi protesti še prav nič zalegli. Pred volitvami je prof. Palutan, predsed-

MED DELAVCI V OPEKARNI "NARDONE,"

Obiskali smo opekarno «Nardone» v Izoli. O opekarnah po navedeni niče ne piše; to so tovarne, ki brez hrupa predelujejo najbolj skromno surovino: ilovico. V Istrskem okrožju pa to svojo opekarno zelo cenijo. Velik je njihov gradbeni program, pri njih vsak dan rastejo novi zidovi. Prej so opeko uvažali iz Jugoslavije in Furlanije; ker pa stane prevoz več kot sama opeka, je ljudska oblast v Istrskem okrožju napravila vse, da bi sami proizvajali opeko v domači tovarni; zidake, votlake in strešnike. Razširili so opekarno pri Izoli, postavili nove poljske peči in pričeli izkoriščati bogate sloje ilovice pri Sv. Luciji v bližini Pirana. Zdaj je delo v opekarni v polnem teku; tudi ni več delavcev, ki bi delali le nekaj mesecev v letu, kakor včasih, ko je opekarna še životarila.

Ko smo obiskali delavce, da nam kaj povedo, so ostali pred nami umazani od gline. Nerodno jim je bilo; pa tudi časa so imeli malo. Toda kljub temu smo se pomenili in so nam vse povedali, kar nas je zanimalo.

«Moram takoj nazaj k peči», nam je dejal Gorela Emil, «delo me čaka». Odšel je in za njim tudi Romano, sedaj namestnik ekonoma in zato zelo zaposlen. Vsak čas bo polne in treba bo delavcu pripraviti kosilo.

Zadržali smo delavca Frazolina; že 13 let dela v tej opekarni in se spozna na vsa dela. Vodil nas je po obratu in nam razkazoval izdelke. Veliko opeke imajo, večina se neizgotovljene; gotovo opeko pa takoj odpeljejo, kajti potrebe so zelo velike; s to opeko zidajo po vsej Istri in še premalo je je.

Frazolin je zanimiv človek. Doma je iz Furlanije. Ko je šel za delom, se je ustavil v Izoli in se tam naselil. Pod starimi gospodarji pa je bilo težko. Pravil nam je, da so imeli pred vojno malo naročil in zato je bilo delo zelo nerodno. V tem delu Istre se pred vojno ni skoraj nič gradilo. Ljudska oblast je napravila v enem letu več kot fašizem v nekaj letih. Včasih tudi za delavce ni nihče skrbel, zdaj pa je drugače.

Skromen je ta Frazolin in ne govori rad o sebi. Drugi so nam povedali, da je to najboljši delavec njihove tovarne, poleg tega pa tudi predsednik njihove sindikalne podružnice. Seveda so tudi drugi dobri in ne zaostajajo mnogo za njim. To so: Pičur, Deponte, Babič, Emil in drugi. Zadnje čase se je zlasti izkazal Vescovo. Tudi dni, ko je bila nevihta, se jim je pokvaril motor, Vescovo ga je mimorede popravil in proizvodnja je šla nemoteno dalje.

«Kaj pa ženske? Vidimo, da jih je mnogo tukaj na delu», smo se zanimali.

«Ženske opravljajo lažja dela», so nam govorili. «Pridne so pri delu, le včasih premalo resne. Veste, mlade so še in malo časa v tovarni. Vendar je vsak dan bolje. Nekatere so tako delavne, da jim skoraj ne bi prisodil, da so fizično slabše od moških. Med te spada Veronika».

«Kako pa gre delo?» smo vprašali. Oglasil se je Babič in nam dejal:

«E, dobro gre. Napravimo mnogo več kot nekaj. To leto bomo napravili okoli tri milijone kosov opeke. V prejšnjih letih smo jih napravili 500 do 600.000. Lani pa so našo opekarno vključili v gospodarski načrt Istrskega okrožja in sedaj delamo za potrebe gradilišča. Teh pa je dovolj v mestih in na deželi. Pomislite, nova koprška gimnazija, skladišče Omnije, vinske šole, obrova podeželja, to vse kleti, številni zadružni domovi in potrebuje našo opeko. Prijetna je zavest, da je naše delo potrebno za gospodarski dvig okrožja. V vsakem zidu je del našega truda. Vse to je naše. Proizvodnja smo dvignili tako visoko zato, ker smo dobili iz Jugoslavije nekaj naprav, s katerimi smo povečali zmogljivost tovarne. Izoljšali smo peči; pripomogli smo tudi k boljši organizaciji dela. Borimo pa se še za kvaliteto. Mnogokrat je preveč odpadkov in če bi vsi pazili, bi jih bilo lahko manj. Delavci so večinoma dobri, novinci pa napravijo nekoliko manj in tu pa tam se jim kakšna opazka ponesreči».

Se Ivan se je oglasil k besedi: «Pri nas so skoro vsi delavci zavedni in vedo, zakaj delajo. Zavedamo se, kako je važno naše delo, zato je naša želja, da bi napravili čim več. S tem bomo koristili sebi in skupnosti».

Zanimali smo se za njihov zaslužek. Pravijo, da zalužijo dobri delavci z dodatki okrog 30. din na uro. To je že lepa plača in od tega se da živeti. Takole pravi Babič o tem:

«Petčlarsko družino preživljam in nimam težav. Včasih dam še kaj denarja na stran. Seveda, če bi popil vsak dan nekaj litrov vina, bi bilo drugače. Tako pa si ga privoščim le v dostojni meri».

Babič ima v Trstu strica, ki je tudi delavec. Večkrat je prišel k njemu na obisk. Z njim je bilo v začetku težko. V Trstu je slišal čudne stvari o našem okrožju. Slišal je celo, da delavci v opekarni ne dobivajo plače. To je tudi bilo v časopisu. Zdaj je že 10 dni pri njem na dopustu in je mnenje že spremenilo.

Pogovor je tekkel o tržaških delavcih, Ivan je predlagal, da bi

jih povabili, naj si pridejo ogledati njihovo življenje in delo. Radi bi videli, da bi imeli tržaški delavci o Istrskem okrožju pravilno mnenje in da ne bi verjeli trobljenju reakcije in Vidalijske. Videli bi, kako se pri nas delo ceni in tudi pravilno nagradjuje, da se pri nas gradi pravičen svet za vse delovne ljudi. Videli bi, zakaj pri nas ni brezposelnih. To ni slučajno, temveč je to že v sistemu, na katerem

**Zaradi omejitev uporabe
električne energije, je ta-
kratna številka Ljudskega
lednika izšla z enodnevno
zamudo**

je zgrajena ljudska oblast. Tu ne gre del bogatstva, ki ga ustvarjajo delavci s svojim delom v nič, za razkošje bogatašev. Tu so vsi kakor velika družina, ki gradi svoj novi dom.

V tovarni imajo svojo menzo, kjer stane kosilo 15. din. Zjutraj pa dobijo mleko; na vsakega pride približno pol litra. S tem so vsi prav zadovoljni. Le prostori v menzi jim niso odgovarjali, bili so premajhni. Delavci so predlagali na sestanku sindikalne podružnice,

da bi menzo povečali. Dejali so, da so pripravljeni to delo opraviti prostovoljno. Zdaj še prezidavajo in bodo imeli kmalu veliko moderno menzo. Seveda jim je tudi rekreacija v vsakem pogledu pomagala.

Kmalu bodo dobili tudi kopalnice s toplo vodo, da se bodo po delu lahko umili.

V tovarne sta pripeljala dva velika kamiona polno delavcev. «To so naši tovariši iz Sv. Lucije», nam je pojasnil Ivan. «Tudi tam imajo opekarno, vendar pa delavci tam še niso dovolj izkušeni, zato prihajajo vsak dan k nam, da jih bomo izučili. Vse, kar znamo mi, bodo znali tudi oni».

Dopoldanska izmena je končala delo. Ze jih čaka avtomobil, da odpelje tiste, ki stanujejo v oddaljenih krajih. Teh je veliko, kajti le manjši del delavcev opekarno stanuje v Izoli.

«To je odlično, da se lahko pripeljemo na delo in z dela», je pravil Bonin. «Pred osvoboditvijo tega nismo imeli. Takrat je šlo vse na «avtoscarpe». Veste, tako mi v šali imenujemo pešačenje».

Povedali so nam še, da uvažajo tudi oni delo po normah, s čimer bodo zvišali storilnost dela in vsak bo pravično nagradjen.

Dobri in zavedni delavci so v tej opekarni. Morda res nekateri še niso strokovnjaki pri svojem delu, toda tudi ti se bodo kmalu privadili.

Proizvodnja gre odlično, le kakovost izdelkov bodo morali še dvigniti. Če bo tako, kot je predlagal Babič, da se bo sindikat še bolj zanimal za to, potem bodo gotovo uspešni in s svojim nadvse važnim delom še bolj koristili sebi in skupnosti.

Vanja

Goriška KRONIKA

Kljub temu, da je v Čedadu velika potreba po javnih delih, oblasti ne nudijo dela brezposelnim, ampak jih tolažijo in motijo z nezanimivimi podporami, s katerimi pa je nemogoče preživljati njihove lačne družine. Ni dolgo od tega, ko so nekateri krajevni bogataši, po večini predstavniki kršćanske demokracije, izjavili, da bi se brezposelni lahko oddolžili za prežeto podporo tako, da bi delali za stonj pri javnih delih. Brezposelnosti so se tega stanja naveličali in pretekli teden se je zbralo okrog 80 brezposelnih družinskih očetov z otroci in ženami ter skupaj odšlo pred palačo, kjer je občinski sedež, zahtevati delo. Zupanov namestnik odv. Pelizzo jih je «poto-lažil», da bodo tudi zanje poskrbeli in da bodo dobili delo. Brezposelnosti pa so že siti takih praznih obljub in sedaj odločno zahtevajo izpolnitev istih.

ooo

V vasi Mažerole, ki leži visoko v gorah, je življenje obupno težko že zaradi nerodovitnosti gor-

CVETKE iz tržaških listov

V tisočletni zgodovini Trsta, same italijanske zgodovini, se ni nikoli dogodilo, da bi v občinski dvorani govorili slovenski, govorili v jeziku, ki ga tržaško ljudstvo ne pozna. Ne gospodje, nikoli ne bomo dovolili te žalitve... Poleg tega govore rezultati zadnjih volitev jasno: beli in rdeči Slovenci so zbrali skupno komaj 4,15% glasov in imajo od 60 občinskih svetnikov samo dva...

Za kvalifikacije, to je zakrknane fašiste, je torej slovenski jezik v občinskem svetu groba žalitev. Zanje velja še vedno rek: Qui si parla solo italiano! Toda gospodje se motijo, če so prespali ves čas naše narodnoosvobodilne borbe. Naše ljudstvo ne bo odjenalo, dokler ne bo doseglo vseh svojih pravic tudi v občinskem svetu. Naj le potrpijo, doživeli bodo še marsikatero žalitev.

O

Isti list govori o potrebi sporazuma s Slovani in pravi, da je pogoj za ta sporazum: Rapallo!

Pa zakaj ne bi zahteval še Ljubljane in vse Dalmacije, ko mu vendar teka ne manjka. Kdo bi se z gospodi okoli «fiaccolas» pogajal, to je pa drugo vprašanje. Mogoče pa bivši kralj Peter, ki ga v istem članku imenujejo in hvalijo. No, gotovo bi se bankrotirali razumeli med seboj, saj jih družijo skupna usoda: graditi gradove v oblake.

DELO

Z nizkotnimi manevri se jim je posrečilo, da «Il Lavoratore» začasno izhaja le enkrat tedensko. Gotovo pa je, da bodo izkoriščajoč intimne zveze, ki jih imajo z imperialisti in italijansko reakcijo, še naprej rovarili, da bi preprečili izhajanje «Dela» in «Lavoratora».

List misli pri tem na babičevce, seveda. Toda vsakdo, ki čita te vrste, bo dejal, da mislijo le same sebe oz. roma Vidalijske. Res, s svojimi manevri so zadušili «Il Lavoratore», ker jih je spominjal preveč na asramotno preteklost. Pa vendar ne mislijo zadušiti še «Dela», ko se je rodilo po asramotni preteklosti in nima na sebi nobenega amadežala. Da imajo intimne zveze z imperialisti in italijansko reakcijo, jim pa radi verjamemo, če že ne zaradi drugega, vsaj zaradi njih vneme, da bi priključili vse Tržaško ozemlje k Italiji in da bi vzpostavili reakcionarno protiljudsko oblast tudi v coni B. Cemu bi jim italijanska reakcija, ki jim je za njih usluge tako rada dala na razpolago svojo tiskarno, preprečila izhajanje njih listov, pa je res nerazrešljiva uganka.

O

V članku: «Airey brani Tita», pa so zapisali: «V nadaljnjem poročilu opravičuje zamenjavo denarja v coni B kot ukrep čisto finančnega značaja».

Aireyevoga opravičevanja zamenjave denarja v coni B nismo v njegovem poročilu nikjer našli, ker o tem vprašanju sploh ne govori. Pri «Delu» so pa res silno bogati z domišljijo, razen če ni general Airey sestavil zanje posebne poročila.

LAVORATORE

V trimesečnem poročilu je general Airey prvič opustil vsak namig na tristranski predlog z dne 30. marca 1943... Cela vrsta dejstev in samozadržanje Anglo-američanov nasproti tako imenovanemu jugoslovanskemu udaru v coni B popolnoma potrjuje, da je v interesu zapadne diplomacije podpirati Tita in povečati njegov ugled s tem, da se mu da cona B in morda celo Trst, da se s pomočjo De Gasperijeve vlade marsalizira Jugoslavija.

Od «Unità» bi si lahko vendarle pričakovali malce več resnosti, čeprav ji pošilja take članke M.C. (biv. š. M.K.) nekdanji zunanji politični urednik «Il Lavoratore», ki mu je, kot kaže, hudo žal, da se še ni uresničilo tristranski predlog. Altroche Trst Jugoslaviji!

KRONIKA

V Sloveniji so pričeli z jesensko setvijo. Največ so posejali lanu in oljne repice.

V železarni na Jesenicah so prodali 211 novih udarnikov.

Invalidski domovi usposablajo invalide za proizvodnjo. V vsej FLRJ je 18 takih domov in je v njih že preko 13.000 invalidov dovršilo razne strokovne tečaje in jih usposobilo za delo v raznih podjetjih.

Velika tovarna za aluminij v Strnišču bo pričela obratovati 29. novembra 1951. Stroj, ki jih Madžarska ni hotela dobaviti, bodo prejeli od drugod.

V vojvodinski kmečko-obdelovalni zadrugi «Budučnost» so pridobili 4.350 kg pšenice na en hektar. Po vsej Vojvodini so že odkupili 8.000 vagonov žita.

V Bosni je že skoraj vsa transport lesa mehaniziran. Nekdanje konjske vprege so zamenjali kamioni, traktorji, železnice in žičnice. Lani so zgradili 610 km gozdnih železnic. Najvažnejša proga je bila Kladanj-Vlasenica, dolga 50 kilometrov, ki teče po ogromnih, neizkoriščenih gozdovih.

Cevlarsko šolo so ustanovili v centru slovenskega čevljarstva — v Zireh.

Voditelji in člani teroristične organizacije «Mladi muslimani», ki so v upanju na imperalistično intervencijo pripravljali nasilno izprembo državne ureditve, so bili obsojeni v Sarajevu. Na smrt z ustrelitvijo: Hasan Biber, Halil Kaj-taz, Omar Stupac in Nesret Fazil begović. Ismet Serdarević na 20 let ječe ostali kaznjenci pa na nižje kazni.

Vse zagrebške mladinske brigade na Avtocesti bratstva in enotnosti so bile že drugič proglašene za udarne. Svoje delo so podaljšale do 14. avgusta.

Kolektiv tovarne gumijastih izdelkov «Sava» v Kranju se je obvezal, da bo izpolnil plan do 29. novembra in spremenil delovne norme tam, kjer se bodo pokazale kot neradne. Napovedaj je tudi tekmovalje 5. drugim tovarnam.

V ljutomerskem okraju imajo najboljše uspehe v pridobivanju nove delovne sile. V Juliju so za 60 odst. preseglili plan pridobivanja frontovcev za brigade. Te svoje uspehe so dosegli zaradi dobre organizacije in pravičnega političnega dela.

Na Pčani kopljejo frontovci Ljubljane velik odvodni kanal, ki bo odvajal vodo iz Kamniško-Bistrice, ki ima visoke bregove, tako da ne bo več nevarnosti poplav. Meliorirano ozemlje bo obsegalo 2000 ha. Na njem bodo zgradili tri gospodarske centre, v katerih bodo redili preko 7000 glav goveje živine. 2000 ha zemlje bodo namakali; na njej bodo pridelovali zelenjavo.

Mariborski frontovci so letos s svojim prostovoljnim delom pridelali državi 7,5 milijona dinarjev.

V Sloveniji so pričeli v ponedeljek z odkupom žita.

Letalska zveza je vsak dan med Ljubljano, Zagrebom in Beogradom. Letalo odhaja iz Ljubljane ob 6. uri, pristane v Zagrebu in pride v eni uri in trideset v Beograd. Zvečer se vrača nazaj po isti poti. Vožnja do Zagreba stane samo 530 din.

Industrijsko šolo za steklopihastvo in optiko bodo ustanovili v Ljubljani. Solanje bo trajalo 3 leta.

Obiranje zelenega zlata v Savinjski dolini je v polnem teku. Letošnji pridelek hmelja je po kvaliteti prav dober, boljši kot lani, vendar pa bo količina pridelka nekaj nižja. Za frontovce, ki hmelj obirajo so pripravili po hmeljar-skih središčih vse potrebno. Hmelj obira tudi 4000 žena.

V Sarajevu so ustanovili novo tehnično fakulteto. Predavanja se bodo pričela že jeseni. To je peta fakulteta v Bosni in Hercegovini, kjer pred vojno ni bilo višje šole od gimnazije.

229.000 kmečkih gospodarstev je vključenih v zadruge

Danes je v Jugoslaviji že 229.000 kmečkih gospodarstev združenih v 4.600 kmečkih obdelovalnih zadrug, katerih število iz dneva v dan narašča. Zadruga posest je pred kratkim znašala preko 1.250.000 ha, danes je pa že precej večja. Kako se zadrugi pokret širi, naj nam služi že samo dejstvo, da je bilo v letošnjem aprilu ustanovljenih več zadrug, kot pa jih je bilo ob koncu leta po vsej državi. V mnogih ljudskih odborih je več, njenih v zadruge več kot polovica kmečkih gospodarstev, v Vojvodini in Makedoniji pa imajo že cele ljudske odbore, ki so že skoraj v celoti kolektivizirani.

V Vojvodini, žitnici Jugoslavije pripada 65 odst. zemljišča zadrugam, v Makedoniji pa več kot ena tretjina kmečkih gospodarstev. Že letos so zadruge vplivale na razvoj kmetijstva, pomembno pa so zadruge vplivale na izboljšanje preskrbe prebivalstva s poljedelskimi pridelki. Polovica poljedelskih pridelkov bo letos zrasla v Vojvodini na njivah državnih in zadrugnih gospodarstev.

Na gospodarstvih kmečkih obdelovalnih zadrug se je v prvih 4 mesecih letošnjega leta povečalo število konj za 324 odst., goved za 202 odst. in ovac za 257 odst. Število zadrug pa je naraslo za 176 odst.

Zadruge so povečale pridelke na svojih poljih. Letos ni skoraj nobene zadrugne njive, ki bi ne dala več pridelkov, kot njiva privatnika. V Vojvodini so po nekaterih krajih zadrugi poželi tudi do 25 odst. več, kot pa privatni kmetje. Z večjimi pridelki rastejo seveda tudi dohodki zadrug. Država tudi pomaga zadrugam s krediti, ki so bili letos za 4 milijarde večji od lanih. V Vojvodini bodo zadruge zgradile 3.500 raznih objektov.

Vse to nam kaže, da koraka jugoslovansko kmetijstvo trdno in odločno v socializem. Zavednost, ki jo je pokazal kmečki človek med vojno, daje iste rezultate tudi danes, ko gre za likvidacijo zadnjih ostankov kapitalizma v Jugoslaviji in usvaritev resnično socialistične domovine vsega delovnega ljudstva.

Novi izdelki jugoslovanske industrije so dokaz velike ustvarjalne moči jugoslovanskih delavcev

Ogromna stavba pelletke je že do polovice dograjena. Zdaj jo dvigajo naprej s tem, da gradijo nove tovarne, odpirajo nove rudnike vrtajo v zemljo in iz nje prvič črpajo nafto, gradijo hidrocentrale, ki bodo dale moč vsem tem novim napravam in industrijam. Obnovljene in na novo zgrajene tovarne že dajejo jugoslovanskemu ljudstvu iz dneva v dan nove proizvode.

Tam, kjer je bil po vojni kup razvalin, dela danes s polno paro tovarna Djuro Djaković. Izdelovanje tovornih vagonov, ki so jih izdelovali pred vojno, so predali drugim, sami pa izdelujejo največje železne konstrukcije za nove tovarne in mostove, proizvajajo lokomotive, parne kotlove in bagerje, največjih kotlov in v zadnjem času tudi vrtnih naprav za vrtnanje nafte. Sedaj pripravljajo načrte za velike normalnotirne lokomotive, pravkar so izdelali veliko dvigalo za separacijo premoga v Banoviću.

Tudi tovarna «Ivo Lola Ribar» noče zaostajati. Ona se je specializirala za naprave za črno metalurgijo. Izdelujejo tudi stroje za izdelovanje železniških pragov, ki so jih prej tešali.

Tovarna v Smederevu je največje podjetje v Jugoslaviji za izdelovanje gradbenih strojev. Čeprav tovarna še ni popolnoma dograjena in še vedno prihajajo zanj novi obdelovalni stroji, bodo do konca leta že v njej izdelani prvi gradbeni žerjavi. Borski rudnik pa bo v kratkem dobil iz te tovarne velike transporterje. Prihodnje leto bodo tovarno znatno razširili z novimi poslopi.

V bližini stare železarne v Capragu pri Sisku grade enega največjih kombinatov črne metalurgije v FLRJ. Iz visokih peči bo v kratkem priteklo na tisoče ton zaračega železa. Železne, moderne konstrukcije in skoraj vse naprave za železarno so izdelali doma. Visoke peči bodo dajale tudi surovine za valjarstvo in livarno jekla.

Železarna v Storaš si je priborila že drugič prehodno zastavo zvezne vlade. Kljub velikim težavam so dosegli lepe uspehe tudi jesenjski kovinarji. Čeprav so jim Poljaki in Čehi ustavili dobavo koksa so si pomagali z domačim ogljem, ki daje še boljše železo, kakor koks.

Kemijska in prehranska industrija sta dobili celo vrsto strojev iz tovarne «Jedinstvo» v Zagrebu. Z njimi bodo sedaj doma izdelovali penicilin. Ta tovarna je izdelala kompletne stroje za nove tovarne sladkorja, sadnih sokov itd.

Tudi električna industrija je izdelala celo vrsto proizvodov, ki jih je morala Jugoslavija prej uvažati. Izdelala je delilce za akumulatorje, razne tipe posebnih baterij, kable in naprave za industrijo radijskih aparatov.

V Jugoslaviji ne pridobivajo samo nafte s tem, da jo črpajo iz zemlje, temveč jo tudi pridobivajo iz oljnih škrljavcev. Ti škrljavci v Liki in v dolini Južne Morave vsebujejo tudi od 20 do 30 odst. nafte. Na Švedskem in v Sovjetski Estoniji tudi izkoriščajo te škrljavce, čeprav njihovi vsebujejo samo 6 do 7 odst. nafte. Jugoslovanski inženirji so sami skonstruirali stroje, ki so jih potem izdelale domače tovarne. Iz teh naprav je drugega maja letos prvič pritekla nafta. Prva velika peč se je dobro obnesla. Sedaj jih bodo postavili še deset.

O kinoprojektorju, ki ga je izdelala tovarna «Iskra» v Kranju, smo že pisali. Je med najboljšimi na svetu. Tam že dalj časa izdelujejo telefonske aparate, električne števec, električne vrtnalne naprave.

Velike uspehe so dosegli v Jugoslaviji tudi v domači proizvodnji medicinskih instrumentov, zdravil in serumov. Tovarna «Sutjeska» je dobavila bolnicam že celo vrsto kirurških instrumentov in aparate za steriliziranje, ki po kvaliteti ne zaostajajo za inozemskimi.

Tudi delavci tovarne stekla v Paraćinu so v teh dneh dosegli novo zmago. Pričeli so izdelovati stekla za naočnike in sferno steklo za kopiranje načrtov.

V tovarni v Rankovičevem (preje Kraljevo) so izdelali prvi težke vagone z nosilnostjo do 50 ton. Dvajset vagonov so dali že v promet. Vagone za prevoz alkoholnih pijač pa izdeluje tovarna v Subotici.

S svojim delom, samoiniciativnostjo in poštrevnostjo odgovarjajo jugoslovanski delavci na informbirojsko propagando. Kdor vidi jugoslovanske delavce pri delu, ta mora biti presenečen. Tako je lahko v teh dneh izjavil francoski književnik Jean Cassou, ki je bil v Jugoslaviji na obisku: «Tri dni, ko bivam v Jugoslaviji, pa imam občutek, da prisostvujem eni izmed največjih akcij zgodovine, in da ta akcija ni važna samo za jugoslovanske narode, ampak tudi za vse narode sveta.

Zopet nove hidrocentrale

Nedaleč od izliva Morave v Donavo je velik premogovni bazen, kjer kopljejo lignit kar v dnevnih kopih. Lani so že tam zgradili majhno termocentralo z zmogljivostjo 8.000 kilovatov. Hkrati pa so pričeli graditi novo termocentralo, ki bo začela s prvim agregatom obratovati 29. novembra. Ta bo najmoderneje urejena in v velikem obsegu avtomatizirana. Ko bo dokončana, bo imela zmogljivost 100.000 kWh (trikrat večjo, kakor jo ima hidrocentrala v Trbovljah, ki je največja v državi). Nova cen-

Železo za nove stroje

Bivši «kronski svet» pred sodiščem

V petek se je pričela v Beogradu razprava proti bivšima kraljevskima namestnikoma dr. Radenku Stankoviću in dr. Ivi Peroviću, proti bivšemu dvornemu ministru Milanu Antiću ter bivšemu advokatu in novinarju dr. Danilu Gregoriću.

Javni tožilec je obtožil kraljevska namestnika Stankovića in Perovića ter dvornega ministra Antića, da so kot sodelavci regenta Pavla Karađorđevića in posebno kot člani «kronskega sveta» imenovali na vodilna mesta v državi izdajalce in prijatelje fašistov, ki so jih vodili Jev-tič, Milan Stojadinović, Cvetković in Maček.

Namen obtožencev je bil, da so vlade terorizirale jugoslovanske državljane, jih mučile in pobijale. Obtoženci so vodili do tujcev tako gospodarsko politiko, da je privedla Jugoslavijo v popolno gospodarsko odvisnost od fašistične Nemčije. Podvr-gli so Jugoslavijo napadalnim načrtom Nemčije in Italije in leta 1937 raz-bili Malo Antauto in s tem odprli vrata napadu nacistične Nemčije. S tem, da so sklenili pakt s fašistično Italijo, so onemogočili balkanski pakt. Popolnoma so izolirali Jugosla-vijo v njeni zunanji politiki in jo na-to vključili v skupino držav osi ter podpisali leta 1941 «trojni pakt».

V času od leta 1934 do kapitulacije Nemčije je vodil Gregorić fašistično propagando, pisal članke v fašistične revije in imel v Berlinu proti koncu leta 1940 in 1941 tajne razgovore.

Po kapitulaciji je Gregorić navezal stike s predstavnikom nemške okupa-cijske komande v Srbiji Kraussom in na njegovo zahtevo sestavil seznam kandidatov za komisariat kvistlingov v Srbiji, leta 1942 je sporazumno z Nemci napisal knjigo «Samomor Ju-goslavije», v kateri je opravičeval nemško napadalno politiko na splošno in njen napad na Jugoslavijo.

V nadaljevanju razprave je Antić povedal, da so pristop Jugoslavije k trojnemu paktu sprejeli na nekem banketu na dvoru. Prisotni so bili re-gent Pavel, Perović, Stanković, Cinc-ar-Marković, fašistični generali in on sam. Obtoženi Stanković je izja-vil, da je vedel, da je imela politika regenta Pavla protiljudski značaj in da je imela namen navezati Jugosla-vijo na države osi. Danilo Gregorić je priznal dejanja, ki mu jih je očila obtožnica.

Krivda obtožencev je bila dokazana na delnih izpovedih, izjavah prič in dokumentih. Zato so bili obsojeni Stanković na 12 let ječe, Perović na 11 let ječe, Antić na 15 let ječe, Da-nilo Gregorić na pa 18 let ječe.

«Humanitete» rojeva zdrave sile v Jugoslaviji

Kakor se bodo naši čitatelji že spominjali, je bila resolucija Informbiroja namenjena «zdravim silam v Jugoslaviji», ki naj bi se dvignile in zrušile «Titov režim». Znano pa je, da zdrave sile v Jugoslaviji samo grade in da ni-majo niti najmanjšega namena to kar grade, sproti rušiti. So pa v Jugoslaviji še ostanki potolče-ne jugoslovanske buržoazije, ki ničesar ne grade, ki pa so zato vedno pripravljeni rušiti, posebno ko vidijo, da jim to, kar ju-goslovanski narodi grade, pri-pravlja v zelo zelo kratkem ča-su grob. V resoluciji Informbiro-ja so kot v ogledalu zagledali svoj obraz in se dvignili, da bi zrušili «Titov režim». Čeravno so pojavi kontrarevolucionarne-ga delovanja ostankov jugoslo-vanske reakcije zaradi budnosti čuvanje graditve socializma v Jugoslaviji ostali izolirani, je bil problem «zdravih sil» za Komin-formiste rešen. Danes imajo že heroje kominformizma v Ju-go-slaviji in med njimi so: Mirko Košir (obsojen kot gestapovec) kot ugotavlja Vidali, zastuplje-valci zadrugnih svinj v Vojvod-i ni kot ugotavlja «Sabač nep», in cvo ne zadnje v vrsti: pripadnik teroristične organizacije «Mladi muslimani», ki so bili nedavno v Jugoslaviji obsojeni na smrt, To-

Kominf

proti izgradnji socializma». Ze preje omenjeni Stupac pa je še dejal: Naši sovražniki so v prvi vrsti komunisti... Glejte in ti ljudje so sedaj največje svetline kominformistov. Kam lepše legi-timacije za kolovodje Komin-forma.

Alberto Jacovielli leta v oblakih

Veste kdo je ta Alberto? Ne! No, to je eden izmed italijanskih kominformistov, ki si je tudi hotel prislužiti «časno» mesto med združenjem obrekovalcev nove Jugoslavije. Tale Alberto, čeprav si verjetno prizadeva, pa še ni dosegel svojih učiteljev. Poslušajte s kako ganljivo romanco je postregel čitateljem «Unità» in s kako kovbojsko soljo jo je oso-lil: «Pristali smo v Beogradu. De-

Pričel se je festival SFDM

Madžarske oblasti niso izdale vizumov jugoslovanski mladini

V nedeljo se je pričel s svečano otvoritvijo svetovni festival mladine in študentov v Budimpešti. Ze pred nekaj dnevi so prispele v Budimpešto mladinske delegacije iz vseh krajev sveta. Odprli so tudi razstavo, ki kaže življenje in delo demokratične mladine v svetu.

Jugoslovanska mladinska delegacija ni mogla prejeti vizuma od madžarskih oblasti. Prav tako je bilo jugoslovanski mladini onemogočeno, da bi sodelovala na razstavi. Madžarske oblasti so ji na ta način onemogočile, da bi prišla v stik s širokim množicami mladine sveta, kar pomeni nadaljevanje sovražnih mer proti Jugoslaviji in njeni mladini.

Graditelji Avtoceste bratstva in enotnosti so ogorčeni protestirali, da so organizatorji festivala onemogočili predstavnikom jugoslovanske mladine sodelovanje na njem. Ob pričetku festivala so priredili slavnostno taborišni ogenj, na katerem so bili tudi člani tržaške, francoske, angleške, bolgarske in vesitalske brigade.

Francoski mladinec Michel Cote je izjavil, da je prihod francoske brigade v Jugoslavijo najboljši dokaz prijateljskih in bratstvenih čustev, ki jih gojita francoski narod in francoska mladina do jugoslovanskih narodov. Angleški mladinec je dejal, da ako se bomo vrnili v Anglijo, bodo odkrito govorili o stanju v FLRJ, prepričani, da bo boj za pravice enega področja, pripomoči v borbi za resnico v svetu da bo za pravice enega naroda koristi boju za pravice vseh narodov. Predstavnik Tržaške mladine je izjavil: »Kdor vidi tisto, kar se dela v tej državi, kdor vidi dosežene uspehe, ne more verjeti nobenim klevetam. Mladinec je protestiral, ker mladincem iz cose B ni bilo dovoljeno sodelovati na kongresu SFDM. Zastopnik skupine iz Westfalije je izjavil: »Prepričanje, da bodo jugoslovanski narodi pod vodstvom svoje Partije in maršala Tita res zgradili socializem v svoji državi. Komandant štrikrat udarne brigade bolgarskih beguncev pa je dejal, naj člani tujih brigad ocenijo, kako v FLRJ grade socializem in naj povedo angleškemu, francoskemu, tržaškemu in nemškemu proletariatu, da ima ljudstvo FLRJ prav, da je socializem, ki se gradi tu, resnica, da je Partija resnica, da je mladina občudovanja vredna, da Informburo laže. Potem je nadaljeval: »Povedite vašim delavcem, da bolgarski delavni razred in ljudstvo ne verjamejo resoluciji marveč da trdno verjamejo v svojega velikega prijatelja maršala Tita».

Resnica o položaju v Grčiji

V Crni gori pa grade hidrocentrale ob izlivu reke Zete, ki bo preskrbovala v električnim tokom vsa republika. Z energijo hidrocentrale bo mogoče namakati Bjelopavliško polje, na katerem bodo lahko pridelovali bombaž.

Vedno znova prihajajo iz Breze vesti o novih rekordih tamkajšnjih rudarjev. Gibanje, ki ga je sprožil Sirotanovič, je zajelo že veliko število rudarjev udarnikov. Prejšnji teden je Muja Bajrić s svojo brigado kot tretji rudar z Brezi tolkel rekord Stahanova in v osmih urah nakopal 245 vagončkov ali 132 ton premoga. S tem je le malo zaostal za Sirotanovičem in Nikolom Skrobliem. Sedaj pa je Stahanova presegel tudi Osman Buletovič, ki je s svojo brigado nakopal v osmih urah 244 vagončkov premoga. Glavni inženir rudnika je izračunal, da bi Buletovič lahko nakopal še več, kot Sirotanovič, če mu ne bi med delom primanjkovalo praznih vagončkov.

Danes smo pred popolno likvidacijo grškega narodnoosvobodilnega gibanja. Ne vemo še sicer, kakšen cilj zasledujejo likvidatorji tega gibanja in ali se pogajajo za večjo ali manjšo ceno, kot so jo dosegli za Slovensko Koroško, vendar pa se zdi, da je v tem primeru še slabše, kot je bilo s Slovensko Koroško. Zanimivo je pri tem, da ZSSR ni v svoji propagandi za borbo grškega ljudstva pokazala nikakršnega interesa vse do tlej, dokler ji ni bilo to potrebno, da okleveta Jugoslavijo. Treba je bilo namreč prikriti tok nove politike do Grčije, prikriti namero, da se »grško vprašanje« likvidira. Kdo bi bil seveda tisti, na katerega bi bilo najbolje vreči krivdo? Seveda Jugoslavija — in glej novih dokazov, da je Jugoslavija že na strani imperalistov.

Zločinsko igro s krvjo in žrtvami grških demokratov je Informburoški urad pazljivo pripravil. Prav so mu prišli pri tem oportunisti iz vodstva komunistične partije Grčije, ki so bili pripravljeni prodati čast svoje partije in svobodo svojega ljudstva.

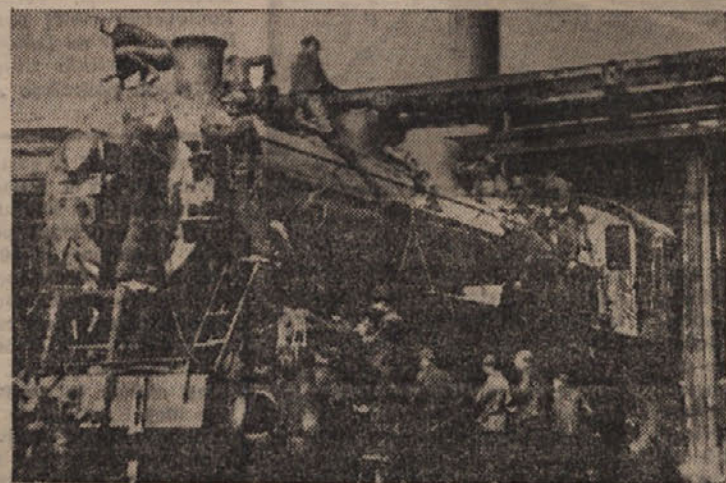
Prvi poizkusni balon je spustil Nikos Zahariades preko agencije »Svobodna Grčija« v marcu tega leta. V svojem članku je zapisal, da bo »položaj v Jugoslaviji najbrže imel več odmeva kakor kjer koli v narodnoosvobodilnem gibanju Grčije«. Čeprav je s tem Zahariades nakazal svoje in namere svojih predpostavljanih, Jugoslavija takrat ni odgovorila. To je bil prvi javni korak k likvidaciji grške na-

rodnoosvobodilne borbe in kot tak ni ostal osamljen.

Dva meseca pozneje je minister začasne grške demokratične vlade Porfirogenis iz Prage ponudil mir. Pri tem ni niti postavil pogoja, naj se anglo-ameriške čete umaknejo iz Grčije. To vest v Grčiji niso sprejeli s prevelikim zadovoljstvom, ker je preveč dišala po brezpogojni kapitulaciji in so jo demantirali. Potem so stvar nekako popravili, tako da je TASS že lahko javil, da bi ona predlog demokratične vlade bila ZSSR pripravljena pregovarjati se z ZDA in Veliko Britanijo o prekinitvi državljanske vojne v Grčiji. Po tej končni odločitvi ZSSR, da se konča vojna v Grčiji, je izdal Vrhovni štab demo-

CSR prodala monarhofašistom večje število letalskih motorjev, ki jih bodo potem monarhofašisti uporabili v borbi proti demokratom. CSR bo tudi poslala večje število preciznih aparatov.

Kakor vidimo, ni bilo mogoče skriti pred svetom režiserjev likvidacije grške narodnoosvobodilne borbe, katerih igra se je pričela z odstavitvijo generala Markosa z izgovorom, da je bolan. Vedno znova mečejo informburojevci v svet, nove laži, ki naj bi sprale blato onemu, ki likvidira osvobodilno vstajo v Grčiji. Toda, kakor je dejal maršal Tito v Skoplju, od vseh njihovih laži ne bo nič ostalo in vse blato, ki ga mečejo na Jugoslavijo, bo padlo njim v obraz.

Veliko število lokomotiv so že obnavili v železniških delavnicah v Pekingu

kratične armade obvestilo, v katerem je obtožil Jugoslavijo, da je dovolila monarhofašistom prehod svoje meje na Kajmakčalanu.

V kakšen smešen položaj so prišli grški voditelji vidimo po tem, kako skoraj vsak dan ponujajo mir tisti vladji, proti kateri se grško ljudstvo bori z orožjem.

Sovjetska vlada si pere roke preko provokatorjev v vodstvu KP Grčije pred posledicami, ki jih bodo prinesli njeni novi načrti z Grčijo. Po Kajmakčalanu je prišlo še do cele vrste napadov na račun Jugoslavije. Tako kriče sedaj »o terorju v Bujkesu«, »preganjanjih beguncev iz Grčije v Jugoslaviji« in o tem, da »Titovi krvniki do smrti mučijo grške ranjence«.

Jugoslavija je izjavila, da o tem ne bo govorila. Ko bo čas, bo pojasnila vlogo ZSSR in agentov Informburoja v zločinski igri z usodo grškega ljudstva. Prišlo je že tako daleč, da lahko govorimo o podpori grški monarhofašistični vladji s strani nekaterih demokratičnih držav. Kakor poročajo, je v teh dneh

Dober rezultat letošnje žetve v Sovjetski zvezi

Na jugu Sovjetske zveze je v kolhozih in sovhozih žetev v polnem teku. Kolhozi Kubana, Stavropolja, Dona, Ukrajine so do sedaj poželi že več desetstisoč hektarjev žitnega polja. Žetveni plan se povsod lepo razvija, ker so kolhozniki vse stroje pravočasno pripravili. Na kubanskih in stavropolskih poljih pokosijo en kombajn dnevno 30-40 ha žitnega polja.

V Altajski pokrajini pričakujejo, da bo letos zelo dobra žetev. Rž je na teh poljih dosegla višino preko 2 metrov, pšenica pa 1,5 metra. Lansko leto je bila ta pokrajina ena najbolj plodovitih. Večje število kolhozov je dalo 20-30 stotov žita na ha.

Tudi na ukrajinskih poljih žanjejo z velikimi uspehi. Kombajni požanjejo dnevno do 15 ha žitnega polja.

V ROMUNIJU SO USTANOVILI PRVE OBDELOVALNE ZADRUGE

Luka je napisal v svojem članku »Pot socialistične preobrazbe v gospodarstvu«, objavljenem v poslednji številki glavnega revizionističnega časopisa »Za čvrsti mir«, da so »graditelji Titovih zadrug vaše organizacije Ljudske fronte, kjer vladajo kulaški elementi«. V svojem članku napada partijske voditelje Jugoslavije in jugoslovanske narode. S svojim kominformističnim glasom briše napore jugoslovanske partije in njenega ljudstva pri izgradnji socializma na vasi. »Izdajalska Titova klika« — piše Vasiljo Luka, — »je poizkušala zadušiti resnico. Jugoslovanski buržujski nacionalisti objavljajo lažna poročila o socialistični preobrazbi kmeta, da bi tako prikrili svojo protiljudsko politiko«. Če Vasiljo Luka na tak licemeren način zatajuje, kaj se stvarno dogaja v jugoslovanski državi, kakšno je potem v resnici stanje v romunski vasi? Na zasedanju plenuma CK romunske delavske partije meseca marca t. l. so šele sklenili, da je treba polagoma zatreti kapitalistične ele-

Za češkoslovaške duhovnike so odprli na gradu Steken na Južnem Češkem moderno okrevališče. Letovišče ima 20 krasno opremljenih sob. Za gospodinje duhovnikov pa so odprli zdravilišče »Radost« blizu mesta Vimperk.

Izvoz ZSSR v ZDA je dosegel v juniju vrednost 4.000.000 dolarjev. Sovjetska zveza je v juniju izvozila v ZDA za 100.000 dolarjev mangana, ki je ena izmed najvažnejših surovin za vojno industrijo. Češkoslovaška misli dobaviti Braziliji moderno rafinerijo nafte za 25 milijonov kron. O tem se že pogaja trgovinska misija CSR v Rio de Janeiro. CSR misli nadalje pošiljati v Brazilijo industrijske stroje in pošne vagonne v zamenjavo za usnje, bombaž in kavo.

V Sovjetski zvezi so izdelali poseben traktor za izvoz lesa iz gozda, s katerim so v prvem četrtletju letošnjega leta izvozili dva in pol krat več lesa, kakor v istem času lani. Prvi uspehi mehanizacije gozdnih del so se pokazali že lani. Danes že poseka gozdni delavec v eni izmeni 12 do 13 kub. m lesa.

ZSSR bo letos izvozila v Italijo približno 500.000 ton belih žit.

Češkoslovaški strokovnjaki bodo pomagali v Pakistanu pri rudarskih raziskovanjih.

V Pečuju je obsodilo ljudsko sodišče Gyorgya Radnotija na 15 let ječe, ker je kot upravnik državnega posestva zastrupil 48 krav plemenite pasme.

Polska je deblokirala celotno italijansko premoženje na poljskem na temelju trgovinske pogodbe med obema državama.

25.000 ton mehkega lesa v vrednosti 4.705.000 funtov bo izvozila ZSSR v Anglijo po novi trgovinski pogodbi med obema državama. Angleški listi poudarjajo, da bodo s to pogodbo prihranili dolarje. To je trikratno povečanje uvoza iz ZSSR v primeri z lanskim letom in eno desetino uvoza vsega lesa v preteklem letu v Anglijo.

Vojaske sodišče v Krakovu je obsodilo duhovnika Gergacza na tri njegove sodelavce na zaporno kazen od 10 do 16 let. Ti so namreč organizirali ilegalno organizacijo, ki se je bavila z ropanjem držav, njih in zadrugnih ustanov in zločinskih napadih na organe ljudske oblasti v okolici Krakovega.

Nova uredba o varčevanju s kurivom je izdala madžarska vlada. Po njej je prepovedano graditi po novih hišah peči za kurjenje z lesom. Ta uredba tudi pooblašča na jemnika, da lahko brez dovoljenja hišnega lastnika prezida peči za kurjenje s premogom. Za kršilce odredbe so določili denarne in zaporne kazni.

armjade

bo mogel dejati, če ga bo kdo izmed italijanskih delavcev pobaral za resnico, da ni videl gradnje novega Beograda, ki je tik ob letališču, da ni videl radostnega poleta jugoslovanskih narodov pri izgradnji socializma, ker... je pač bilo vse črno.

Kdaj se bo le zjasnilo ubogemu Jacovelliju?

»Za novega človeka« predvajajo kominformisti britanski kriminalni film

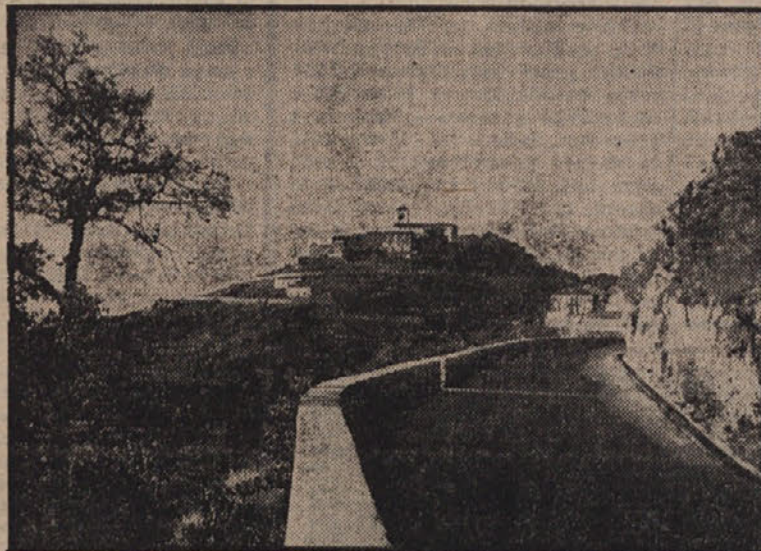
V Marijanskih Laznih na Češkoslovaškem se je pred dnevi zaključil mednarodni filmski festival, ki je potekal pod geslom »Za novega človeka«. Prikazovali so umetniške filme 13 držav. Lani je svojo udeležbo prijavila

tudi Jugoslavija. Prikazovati je nameravala film »Ta narod bo živel«. Tik pred začetkom festivala je kominformistično vodstvo odstranilo film iz programa, ker prikazuje borbo jugoslovanskih narodov proti okupatorjem in ljubezen jugoslovanskih narodov do voditeljev osvobodilne borbe, predvsem do maršala Tita. Letos vodstvo festivala Jugoslavije ni ti ni povabilo, čeprav je povabilo številne kapitalistične države in kapitalistična filmska podjetja. Ko se je Jugoslavija prijavila sama, so prijavo odklonili, češ da je zakasnela. To vodstva seveda ni motilo, da ne bi še mnogo pozneje in celo med samim potekom festivala sprejemalo nove prijave kapitalističnih držav in družb. Vrteli so detektivske filme, filme, ki so propagirali buržoazno miselnost in glorificirali kapitalistično družabno ureditev, ki je stala in stane življenja milijonov teptanih in izkoriščanih delovnih ljudi.

Spravite sedaj to dejstvo sami v sklad z visoko dončo parolo »Za novega človeka«, pod katero je bil organiziran festival in dobili boste najlepšo oznako kominformizma. Po logiki Kominformizma ni za novega človeka resnica o borbi jugoslovanskih narodov za svobodo in njih borbo za izgradnjo socializma, pač pa so za novega človeka ameriški kriminalni romanji in buržoazni blef kapitalistične filmske industrije.

"TRATNIKI" S KONTOVELA

FRANC ŠTOKA

Motiv s Kontovela

Kontovel je svojčas slovel kot skromna ribiška vasica. Naši ribiči so imeli, kakor še danes, dve ribiški tuki, in sicer v Cedaču in v Grljani; toda danes sta obe skoraj zapušteni. Ponosni so Kontovčani na to, da je v njihovi oni del obale, kjer stoji Miramarški grad, ponosni so tudi na svojo vas, ki se deli na več okrajev. Včasih je na Kontovelskem hribu kraljeval grad Molčan; se sedaj žive puntarji in zato ni nič čudnega, če je v navadi rek nekoga precej znanega Kontovčana, ki se vedno prepira s Prosečani in se vadi pobala s svojimi: «Kontovel je med Trstom in Rimom in je med Trstom: »Da je Kontovel nad Trstom, smo vsi prepričani, posebno če je treba peš do Kontovela; v kolikor pa je med Trstom in Rimom, je pa to upravljanje odprto in bi radi o Rimu ne govorili.

Kontovel je »šes ribiška vas; zato nam je priča slika, ki nam kaže kontovelske možakarje in kope, to se pravi »atratnike, ki se pečajo en mesec ali dva v letu z lovom na tune. Lov na tune je res posebna vrsta; tunc je ena izmed največjih rib, ki jih love v Trškem zalivu in tehta včasih celo en stot. Za lov na te velike ribe pa ni treba, dasi ribiči zveč mornarji in tudi ne veliki kapitani.

Splošno se love na tune udeležujejo ribiči, ki so tako rekoč v pokolu in celo taki, ki niso nikdar po poklicu bili ribiči. Je pa lov na tune le zanimiv. Ekipa atratnikov se sestoji iz deset izbranih možakarjev; tratnik v naši vasi je tako rekoč »patriarhalno priznanje moči, ki se bavi z lovom na tune. Od desetorice jih gre šest v 10 do 12 metrov dolgo ribiško ladjo, na kateri sredini leži velika mreža, ki je od tri do štiri sto metrov dolga in katik 18 visoka. Ta mreža je vsa ročno delo samih tratnikov, ki v zimskih večerih plečejo iz navadne vrvi posamezne kose. Ta mreža je obrobljena zgoraj in spodaj z dvema, po en palec debelima vrvmi. Vrvi na vrhu imajo velike kotalce iz plutovine, ki ne dovolijo mreži, da se potopi, medtem ko je spodnja vrv obtežena s svinčnimi okovi, ki naglo potegnejo del mreže do dna; in sicer tako, da se drva po vesladi, dva pa mečeta mreže v dnu, ko vlečejo mrežo na suho. V velikem čolnu je 6 ljudi, štirje mornarje. Zraven velike etonare, tako se imenuje ladja za lov na tune, je pa ena manjša pomožna ladja, v kateri po navadi bdi ali spi najstarejši atratnik, in sicer po imenu »staro ribiško čolno Nabrežinec in Križanov, dolgih od 5 do 6 metrov, širokih pa od 70 do 80 cm. Ti so izdelbeni

iz kraških hrastov (ostanke teh nad sto let starih čolnov vidis v krškem ali nabrežinskem portiču).

Za izpopolnitev cele ekipe nam manjkajo še trije možakarji — tratniki, teh pa zaman iščemo v etonari ali v »čupci; ti stojte na razvidno strategičnih mestih, kakih 150 metrov visoko v Kontovelskem hribu. Imenujemo jih tudi »skolnarje. Ta trojica tvori tako rekoč oči tonare; oni imajo direktno zvezo s prvim možem v tonari, ki mora paziti, kadar je veter, se gre slučajno mimo ulake na vsa njihova znamenja, ki jih znajo dajati z nekimi posebnimi zvoni in lastnim načinom, bodisi z gestami ali s kričanjem. Ti ljudje, ki so razdeljeni nekoliko po 300 metrov razdalje drug od drugega, opazujejo morsko gladino pod seboj ter tudi globino in ko opazijo tele tunov, omenijo njihov prihod z leve ali z desne strani in poveljujejo tonari, vse dokler krčala tunov ne »zakalajo. Enako poteka mahnen ali velik ribolov; seveda je vsak velik ribolov važen zgodovinski dogodek, ki navdušuje možakarje, ko »ekalajo na tune. Ko zakalajo, pa se deligne hrušče, da poslušajo tonarja na suho in z njo vse tune, ki so imeli smolo, da se pustili zakalati. V nekaj minutah ve že vsa vas, da so zakalali in vse, kar more, gre k morju, da pomaže poslušati mreže, za kar dobi večji ali manjši kos ribe, kakor je po sreči bila večja ali manjša. Tudi so nesrečna riba; še dobro jih ne privlečejo na kraj, ko jim je zmanjka vode; začne se upirati in tudi več metrov visoko mečejo vodo s svojimi veslami in repi; tedaj pa sledi nova nesreča: krčalo, s »foudis oboroženih ljudi, plane nanje in jih se žive prerечеjo in vlečejo iz njih še živa srca. Taka je tradicija ko-

likor več »očistiti tunu, toliko več imas drobovja in želodcev; imamo strokovnjake, ki znajo »seže drobovje skulirati in take, ki tudi tunoce želodce suše in jih hranijo kot priboljšek za zimске dneve.

Tudi naš Jadrán ima svoj Rockall, samotno starovulkansko skalo, ki se dviga strma, težko dostopna in nenaseljena iz razmeroma globokega morja. Je to Jabuka, škof, ki ga najdes v zemljevidu Jadranskega morja nekaj čez 80 km jugozahodno od Sibenika in 50 km zahodno od Visa, v sosesčini Otoka sv. Andreja. Morje okoli njega je globoko čez 200 m, saj je našim pomorcem znana prav po tem Jabuka, ki ima prav po tem škofu ime in je njena najgloblja točka 243 m, obenem največja globina srednjega Jadrana. Iz takih globlin moli torej Jabuka nad vodno površino po besedah B. Gušića ekakor neka potopljena gigantska pest, ki se dviga pod Krišem, se pravi ob obali Sv. Križa, ujamete več ton kot ob Kontovelski obali; večkrat se naši kontovelski ribiči popeljejo pod Križ, in sicer na Lahovec, kot gojste svetokriških ribičev in tam s Križani poskušajo svojo srečo.

V nedeljo 21. avgusta se bl. Bazovica zbrala k redkemu slavu. Praznovala bo 50letnico obstoja pevskega društva Lipe. Na koloseku zgodovine je 50 let kratko obdobje. Vse drugače pa se nam vidi, če ga pogledamo skozi prizmo družbenih pretresljajev, ki so prav v teh zadnjih 50 letih tako korenito rahljali svet, mu izpremenili oblike in vnašali vanj novih idej. Kapitalizem je doživel v svojem razvoju najvišji vzpon. Notranja protislovja, ki so kumovala njegovemu rojstvu, so se začela bolj in bolj zapletati ter privedla do nelagodnih kriz, katerih najvidnejši izraz je bila prva, še bolj pa druga svetovna vojna.

V zadnja desetletja pred nastopom prve svetovne vojne in malo pred obdobje, ko kapitalizem začne prerastati v imperializem in drveti proti svojemu poginu, sovpadla narodnostni prepored Slovencev na trških tleh. Prišel je z zamudno, ker se je naše meščanstvo počasneje razvijalo kakor pa italijansko in to je imelo za tržške Slovence v narodnostnem in tudi v socialnem oziru zelo žalostne posledice. Italijanski meščanski živelj, ki je imel v tržškem gospodarstvu dominantni položaj in katerega je Avstrija v njegovih aspiracijah bodisi v občinski ali deželni upravi vedno favorizirala v škodo slovenskega življa, je izvajal svoj pritisk v obliki narodnega zatiranja in raznarodovanja. To je iskati vzrokov, zakaj ni mogla bazoviška čitalnica, ki je bila ustanovljena 1884 leta, živeti več kot eno leto. V mestnem svetu in deželnem zboru so sedeli Mavroneri in Hortesi, ki sopostrani gledali proseškega kmetla Naberkoja, kateri je z vso upravičenostjo terjal za tržške Slovence pravice, ki so jim jih odrekli zaradi tega, ker so bili Slovenci in kot taki v svoji ogromni večini na socialno nižji lestevici. Kraška zemlja je bila vedno skopa. Iz roda v rod se je živelo na njej iz rok v usta. Pozimi se v usta

Tamvuraški zbor prosvetnega društva Lipa

Daleč pri severnem Atlantiku, skoraj 500 km od škotske obale, se dviga iz velikih morskih globin oteok ognjeniškega izvora, samotni Rockall. Oporišče za morske plice v brezbrezjem oceanu, strah mornarjev v hudih viharjih, ko se lenijo ob njegovih gladkih stenah razburkani valovi, je Rockall zašel v narodno pesen in ljudske pripovedke vseh bližnjih narodov, Ircev, Skotov, Angležev in Islandcev.

Tudi naš Jadrán ima svoj Rockall, samotno starovulkansko skalo, ki se dviga strma, težko dostopna in nenaseljena iz razmeroma globokega morja. Je to Jabuka, škof, ki ga najdes v zemljevidu Jadranskega morja nekaj čez 80 km jugozahodno od Sibenika in 50 km zahodno od Visa, v sosesčini Otoka sv. Andreja. Morje okoli njega je globoko čez 200 m, saj je našim pomorcem znana prav po tem Jabuka, ki ima prav po tem škofu ime in je njena najgloblja točka 243 m, obenem največja globina srednjega Jadrana. Iz takih globlin moli torej Jabuka nad vodno površino po besedah B. Gušića ekakor neka potopljena gigantska pest, ki se dviga pod Krišem, se pravi ob obali Sv. Križa, ujamete več ton kot ob Kontovelski obali; večkrat se naši kontovelski ribiči popeljejo pod Križ, in sicer na Lahovec, kot gojste svetokriških ribičev in tam s Križani poskušajo svojo srečo.

svetlih pokrajinskih slik. Nemalo območju današnjega Jadrana pripomore k temu turobno veliki preteklosti, v dobi, ki jo nje zgrajena, črni starovulkanski diabas. Toda prav tej kamnini se ima škof zahvaliti za svoje obstanje. Ker je zelo trd, je pod silnim pritiskom in se na bo odporen; zrak in voda ga ne morejo razbiti. Verjetno predstavlja tudi tunoce razmeroma moške, ki so nastali ob robovih dviganja ali celo lapove, ki sestavljajo druge jadranske otoke. Seveda tudi Jabuka

Jabuka-jadanski Rockall

bo mogla večno upirati. Spominja se po časoma v siko. Je po morju ob plinji preplavljen, a ob opeki suh, nizkokotek, končno pa v plitvino, ki bo stalno pokrivala morska dno. Da se ta proces, ki je njegova končna faza, seveda je daljnji bodočnosti, vrši še sedaj dokazuje plitev pas morja, ki kdaj je Jabuka torej bila obsej, neha in verjetno tudi višja. Srednje ribe, medtem ko se v obrežnem skalovju skrivajo veliki jastogi, pristajajo običajno na reji je nekdanji tu bruhali ognjenični Pač, in ne sam, kajti vido jih

zovanje ladij. Zaradi previsnih skal pa dostop na Jabuko s te strani ni ugoden. Bolje stopiš na severovzhodni obali na ozko polico in zlezeš čez 11 m visoko skalo, na tako imenovani »Travniki. Tako so raziskovali — geologi, botaniki, zoologi — ki so obiskali Jabuko v živem zanimanju za njene prirodne posebnosti, imenovani pa predel, ki se spušta k robu otoka pod naklonom kakih 30 stopinj.

O kakem travniku v našem smislu tu seveda ni govora, vendar se prav tu razvija tisto malo rastlinstva in živalstva, kar ga otok ima. Tu raste v skromni prsti, ki se je časoma vendarle nabrala, nekaj trave in par grmičkov divje oljke; zanimivo pa je, da uspevajo tu tudi botanične posebnosti, med njimi zlasti dva glavčina, Centaurea Friandrije, žarišči te ognjeniške deževnosti v srednjem Jadrnu. Jabuka je dostopna samo ob mirnem morju, saj nima niti najmanjšega zaliva niti ke koščke trave obale, kjer bi bilo mogoče pristati. Ribiči, ki prihajajo v zadnjem času semkaj vse čiste, ker je okoliško morje bogato s srednje ribe, medtem ko se v obrežnem skalovju skrivajo veliki jastogi, pristajajo običajno na reji je nekdanji tu bruhali ognjenični Pač, in ne sam, kajti vido jih

zovanje ladij. Zaradi previsnih skal pa dostop na Jabuko s te strani ni ugoden. Bolje stopiš na severovzhodni obali na ozko polico in zlezeš čez 11 m visoko skalo, na tako imenovani »Travniki. Tako so raziskovali — geologi, botaniki, zoologi — ki so obiskali Jabuko v živem zanimanju za njene prirodne posebnosti, imenovani pa predel, ki se spušta k robu otoka pod naklonom kakih 30 stopinj.

O kakem travniku v našem smislu tu seveda ni govora, vendar se prav tu razvija tisto malo rastlinstva in živalstva, kar ga otok ima. Tu raste v skromni prsti, ki se je časoma vendarle nabrala, nekaj trave in par grmičkov divje oljke; zanimivo pa je, da uspevajo tu tudi botanične posebnosti, med njimi zlasti dva glavčina, Centaurea Friandrije, žarišči te ognjeniške deževnosti v srednjem Jadrnu. Jabuka je dostopna samo ob mirnem morju, saj nima niti najmanjšega zaliva niti ke koščke trave obale, kjer bi bilo mogoče pristati. Ribiči, ki prihajajo v zadnjem času semkaj vse čiste, ker je okoliško morje bogato s srednje ribe, medtem ko se v obrežnem skalovju skrivajo veliki jastogi, pristajajo običajno na reji je nekdanji tu bruhali ognjenični Pač, in ne sam, kajti vido jih

ni bi bilo kaj dati, če si ni gospodar znal polskati dela druge. Najbližji za tomu je bil Trst s svojim razvijajočim se pomorstvom, trgovino in industrio, ki je naravnost vsrkaval delovno silo. Toda tudi to je odneslo italijansko meščanstvo poglavitni delež. Slovenski človek je bil le slab plačani garat. Oprjel se je te skorje kruha, češudi je bila borna in v premonih primerih je samo zaradi nje zafilj svoj materni jezik in samega sebe. Tako so bili tudi Bazovičani, odnosno člani novo ustanovljene čitalnice po večini čitalnici pa so v mestnem svetu smatrali malodane kot zločin in upor zoper predpostavljene, ker je budila narodno zavest in ker je neuko ljudstvo dramila iz mrtvila, da se je pričelo zavedati samega sebe in svojih pravic. »Moral so trobiti v njihov roga, s tem stavkom je sedanjí pevovodja Srečko Ražem kratko in jasno označil, zakaj je prišlo do tega, da je čitalnica prekinila svojo izobraževalno delo med ljudstvom, ko ga je komaj dobro započela. Seme narodnega prebujenja pa je skupno z semenom socialnega prebujenja, kljub tolikim neurem, ki so mu grozila, da ga izpodnesejo, le kilito dalje. Tudi seme, ki ga je vsejala bazoviška čitalnica ni povsem propadlo. V Bazovici se je ustanovil kvartet. Njegov duhovni oče in vodja je bil pok. Hrabroslav Ražem, njegovi člani pa pok. Skrijanc Vinko, pok. Grigic Andrej in edini še živeči Anton Cufar.

dar ter nemirna in pevska narava je vrgla v drugo smer, ki ni mogel več odoleti. Da je imel bil lahko v glasbi dvignil nad povprečno višino, toda bil je skoraj do-cela samouk in človek, ki se je iz neke notranje nagnjenosti predal. Vodil je pevski zbor Barkovijah, v Trstu, v Rožari Padričah, v Lokvah in Divarju.

temorjev brez sekundantov. Tova-riš Srečko ve povedati, da je bil en glas boljši od drugega, ker so potrepane glasbene studije, bil lahko v glasbi dvignil nad povprečno višino, toda bil je skoraj do-cela samouk in človek, ki se je iz neke notranje nagnjenosti predal. Vodil je pevski zbor Barkovijah, v Trstu, v Rožari Padričah, v Lokvah in Divarju.

Skomponiral je himno bazoviškega društva Adria in himno rojanskega društva Zarje. V njegovih tih drugih pesmi. V drugih bi svojih treh prijateljev pevcev je nekega dne 1898 sedel pod roko stvarna vrednost pa se ne da izraziti v nobenem denarju, ker je društveni prapor simbol kulturnega pa tudi političnega in gospodarskega življenja neke zasednice in po njej neke vasi, da deli ravno pod lipo, so bili vsi štirje soglasni v tem, naj bi se imenovala Lipa. Pri tem imenuje tudi ostalo, društvo je začelo hore trojzvaljati svoje delovanje je naslednje leto 1899 so bila polnena njegova pravila.

Odslej sta ugled in slava pevškega društva Lipe nenehno rasli. Nastopalo je po vsej tržški okolici in povsod je bilo prvo med prvimi. Imelo je izredno dober pevski material: 9 do 10 baritonov, 5 do 6 baritonov in 5 do 6

skih prosvetnih društev prenehati javno delovanje. Tovariš Srečko Ražem, sin ustanovitelja pevskega društva Lipe Hrabroslava Ražma, ki vodi zbor že od 1905 leta dalje, je shranil društveni prapor najprej na svojem domu, Karabini, njeri so seveda ves čas oprezovali, ki je bil moral biti. Ko je zaključil, da so na sledu, ga je dal skriti nekomu v Lipico, zato da jim bi ne prišel v roke. Pozneje je bil prapor znova shranjen v Bazovici in sicer pri sedanjem predsedniku pevskega društva Peiru Ražmu. Tu so ga karabinjerji končno le izstaknili in zaplenili. Bazovičani so bili nad vse presenečeni, ko so ga koncu vojne 1945 leta dobili nazaj. Nekdo je rešil iz kvesture, kjer je ves tisti čas v nekem zakonitem prostoru pozabljen visel. Bil je nedotaknjen, toda brez trobojnice. Bazovičani pevcem in vsem Bazovičanom je postal po vsem tem samo še bolj drag, spominjal jih je na to, kako jih je tovariš Srečko zbiral v svojem stanovanju in jih učil slovenske narodne in umetne pesmi, ki jim je vivala moči in jih bodrila v najbolj črnih dneh fašističnega suženjstva. Mnogokrat se je zgodilo, da so ga zaradi tega klicali karabinjerji na odgovor. Pripravljal se je že na prejšnji kako jim porče, da se učijo samo cerkvene, v sebi pa je že med potjo trdno sklenil, da ne bo odnehal z narodnimi, ker tak je bila želja vseh njegovih pevcev. Po takih obiskih je vselej narodna pesem se bolj toplo in do dna občuteno zavnela. Bila je kakor izpoved ranjenega srca, ki je iskalo v njej utehe.

le poklonilo novemu praporu pevskega društva Lipe. Stal je 750 kron, kar je bilo za tedaj zelo veliko in iz tega lahko ocenimo njegovo materialno vrednost. Njegova stvarna vrednost pa se ne da izraziti v nobenem denarju, ker je društveni prapor simbol kulturnega pa tudi političnega in gospodarskega življenja neke zasednice in po njej neke vasi, da deli ravno pod lipo, so bili vsi štirje soglasni v tem, naj bi se imenovala Lipa. Pri tem imenuje tudi ostalo, društvo je začelo hore trojzvaljati svoje delovanje je naslednje leto 1899 so bila polnena njegova pravila.

Italijansko šolstvo v Istri leta 1949 in koristna primerjava

(NADALJEVANJE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE)

Tržaški šovinistični tisk, pa bi hotel vsako prekršitev zakonov in vsako kaznovanje, ki zadane tudi Italijane, zvrčiti na rovaš narodne preganjanja. Tega sploh ni. Maršsko, Italijan ali pa Hrvat, je prišel v novo stvarnost, graditev socializma se staro miselnost in je hotel se loviti z zastarelimi trki »ekultacije, črne borze in podobnega. Toda to ne gre. Zadene ga neizprosna reka socialističnih zakonov, ki ne pozna razlike jezikov. Ne more pa drobna kronika tržških šovinističnih listov zaslediti niti enega primera, da bi bil kdo preganjan zaradi nacionalnih razlogov.

Italijansko listre ne bo umrlo, ker nad njim bdi in ga čuva duh osnovnih ustavnih zakonov, nove socialistične Jugoslavije. Blivsto tega duha je enakovrnost vseh delovnih ljudi ne glede na vero, raso in narodnost. Odmrli, posušila se je le večja pretekla narodne nestrp-

nosti in nadutega šovinizma pri Hrvatih in Italijanih. Ze v zgodnji mladosti najdemo italijanski otroci svojo pot v številne italijanske otroške vrce Reke, Pulja in drugih krajev, kjer živi italijanska manjšina, sprejme jih nato osnovna šola, večji del njih sedemletka, obrešen del njih, po stari dobri italijanski istrski tradiciji, pa srednja šola.

Državne, zvezne in republiške štipendije pa omogočajo sleherne mu italijanskemu absolventu srednjih šol študij na univerzah. Mnogi se število italijanskih učnih knjig, tiskanih v Jugoslaviji, svobodno prihajajo v Jugoslavijo italijanske revije, italijanska klasična dela bogate šolske knjižnice in številne knjižnice italijanskih prosvetnih krožkov, ki jim ni potreba sestajati se, kot slovenskim v Trstu, po kuhinjah, kletih ter privatnih stanovanjih, temveč se širijo po naravnost razkošnih klubskih prostorih v najcentrnejših trgih in ulicah istrskih mest. Kdaj bo prenehala samomorilna gonja tržških CLN-istov nasproti italijanski manjšini v Istri, kdaj bodo prenehali udarjati z nožem v hrbet italijanskim nosilecem kulture, voditeljem italijanske unije, urednikom šolskih, prosvetnih in mladinskih revij in listov; »Il pionier«, »L'arte e lavoro? Ne razumemo čemu naj služi propaganda za opranje izselitev Italijanov iz Istre, čemu bi se morala zapirati ena italijanska šola za drugo zaradi pomankanja učencev, čemu ne bi smele izhajati publikacije v italijanskem jeziku, čemu ne bi smela italijanska unija širiti in krepiti italijansko kulturo med istrskimi Italijani, čemu bi morali zasmehovati Erosa Sequija zato, ker zbira italijanske učne knjige, italijanske inštrukcije, za italijanske dijaške in mladinske domove, italijanske novinarje za italijanske liste, čemu napadati italijanske književnike Romouso, Rismonda, Franchija, Martinija, Chilarja, Scagija in druge, ki edini vztrajajo in čuvajo zibelj pravega italijanstva, onega, ki ne uničuje, temveč ustvarja toploto medsebojnega prijateljstva in bratstva.

Mi Slovenci na Tržškem ozemlju in še bolj oni na Gorškem ali pa celo v Beneški Sloveniji in Karnski dolini bi pač ne imeli ničesar proti:

1. Če bi naša prosvetna društva imela tako lepe in razkošne prostore kot jih imajo italijanski kulturni krožki v vseh istrskih mestih.

2. Ne bi se branili, če bi slovenski gledališče v Trstu uživalo telen milijonsko državno podporo, kot ga uživa italijanska gledališča na Reki.

3. Ne bi zamerili, če bi nam država vzdrževala naše dijaške in mladinske domove, kot vzdržuje hrvaška ljudska republika italijanske dijaške, vajeniške in mladinske domove na Reki, v Pulju, Labinu in drugod.

4. Ne bi se uprli sinhroniziranim filmom v slovenskem jeziku kot delajo jugoslovenska državna filmska podjetja z italijanskim jezi-

kom pri prikazovanju slovenskih filmov.

5. Slovenska prosvetna zveza bi seč zaženo toda ne sovražno pogledala, če bi ji oblasti dale na razpolago najlepše prostore v mestu, ji pomagale vzgajati pevovodje, vzdrževati folklorne skupine, prevzemati nase materialno stran festivalov, športnih in telovadnih nastopov, kot to delajo ljudske oblasti na Reki, ki so odstopile italijanski uniji dve nadstropji v reškem nebolničniku, ji pomagajo izdajati italijanske poljubnoznanstvene knjige in časopise, ji odpirajo na najlepših sredstvih istrskih mest italijanske prosvetne krožke, ji kupujejo knjige v Italiji, ji z obilnimi denarnimi sredstvi omogočajo prireditve festivalov v Rovinju in drugod, ji materinsko pomagajo ohraniti vse folklorne posebnosti italijanskega prebivalstva v Vodnjanu, Balah, Labinu in v tolikih značilnih sredstvih stare italijanske kulture.

6. Slovenci na Reki in šolniki ne bi zamerjali skrbi oblasti, da se odpre povsod slovenska šola, kjer se pokaže potreba, kot to delajo ljudske oblasti v Istri, v vseh onih istrskih mestech, kjer besna propaganda gonja šovinističnih tržških krogov še ni spejala v mračno in težko »esulovsko življenje vseh delovnih italijanskih istrskih ljudi.

7. Slovenci brezposelni delavci, uradniki, obrtniki in propadajoči trgovci bi pač želeli, da bi jih oblasti ne samo sprejemale, temveč na ravnost silile, da sprejemajo državne službe, da se vključijo v delo po svojih sposobnostih, kot to delajo jugoslovenske oblasti v Istri, ki ne samo zaposlujejo vse domače Italijane, ampak so jim dobrodošli tudi vsi novodošli Italijani, ki vrelo vsak mesec skrivaj preko meje v Jugoslavijo.

8. Slovenci v Trstu in Italiji bi se vsi šolniki podpisali vsako soddniško obdobje in to zasoleno in strogo proti vsakomur, ki jih zali s »esulav na ulici ali pa jih goni preko meje, ali se pa norčuje iz njihovega jezika, kot to delajo jugoslovenske oblasti v Istri, kjer se celo planec v svoji podzvesti dobro ve, da ne sme žaliti niti svojega italijanskega so državljana niti ne Italijana-tuluga državljana. Julju in še bolj oni na Gorškem ali pa celo v Beneški Sloveniji in Karnski dolini bi pač ne imeli ničesar proti:

9. Slovenci v Italiji bi z obema rokama sprejeli zaščito in stroge kazni proti izkoriščanju človeka po človeku, kot to delajo v Jugoslaviji z Italijani iz Italije, ki imajo naravnost privilegirano stališče v primeri z domačimi Jugoslovanci, ker dobivajo potrošniške karte za najtežje delavce, najmanj za tretlino večje plače in prednost pri oddaji stanovanj.

10. Delovni in brezposelni Slovenci v Trstu in Italiji, ki se doše skupno z Italijani, v naraščajoči draginskih plimi, v dobrišem delu povzročeni po »enoborajzanih »espekantih in »espekantih! Ali bi smatrali za narodno preganjanje, če bi po »espekantih toliko neusmiljeno oblast, kot to delajo ljudske oblasti v Istri, ne glede na delstvo ali je grešni kožuh hrvaški ali italijanski.

Slovenci v Trstu in Italiji! Vemo, da je pot naših bratov v domovini težka in njihovo življenje v borbi za socializem vse prej ko lahko, ker si morajo sami iz zaostlosti priboriti pot do boljšega mesta. Vemo pa, da imajo trdne perspektive pred seboj. Ali pa imamo, mi perspektive, ali jih imajo naši so državljani Italijani? Sino oboji brez kompasa na valovih čiste stihije, kaosa.

Volkodlaki v ovčjem runu pri »Gloriale di Trieste in Izprienci Mazzinijevi potomci pri »Emancipazione« žbrusijo zobe na mršavi kosti slovenskega šolstva v Trstu. Zakaj ni tega v Istri?

Vsekolodna otvoritev šolskega leta je preizkušnja kamen narodnostne politike v teh krajih. Ali bodo tudi letos propadli italijanski šovinisti pred sodbo zgodovine?

Pevski zbor prosvetnega društva Lipa

Nevarnosti, ki prete dojenčkom v poletnih mesecih - Kako se jim izognemo

Vročina pritiska in marsikdo od odraslih jo težko občuti in prenaša. Kdor le more preživlja svoj letni dopust nekje ob morju ali v gorah. Ne samo nadležna, temveč tudi zdravju nevarna pa je poletna vročina za naše najmlajše, to je otročičke do prvega oz. drugega leta starosti. Nevarna je zlasti ob nepoučenosti in neuvidevnosti mater, ki čisto s pretirano skrbjo za otrokovo zdravje, marsikaj zagreše.

Prav pogosto se zgodi, da prine-

bi jo tešila s sadnimi sokovi, ohlajenim čajem ali prekuhanjo vodo. Le redkokdaj ga je zanesla iz podstrešnega soparnega stanovanja na dvorišče, vrt, da se nadiha in osveži. Znojnega ga ni otirala z vlažno krpo, temveč ga še bolj povijala in pokrivala, da ne bi zbolel. In ubogi mučenik se ni mogel in ni znal upreti. Zaman je ob previjanju stegoval nožice in ročice, proseč svobode gibanja, zaman je, oponašajoč sesanje, ure in ure premikal od silne žeje izžgane ust-

nice ter prosil rešitve iz mučnega ujetništva. Mati ga ni razumela, čeprav mu je želela in hotela najboljšo. Ni čuda, da je dete izgubilo tek, pobledele, postalo čemerno in bolešno sitno. Nastopilo je pravo bolezensko stanje s povišano temperaturo, ki se je nakopičila v pregretem telesu in jo organizem zaradi pomanjkanja tekočine in utesnosti ni mogel več odriniti na površino in z znojem oddati. Le malo in bolezen bi se zaključila s pravo vročinsko kapjo.

So spet druge matere, ki jim rožnata polt njihovih ljubljencev ni kar nič po godu. Na vse načine si prizadevajo, da bi potemnela. In česa vsega ne store za dosego tega cilja! Ure in ure izpostavljajo gola siromaška sončnim žarkom in vročini, češ da je to zdravo, ter otroka utrjuje. Upehane in znojne porivajo v najbolj vročih dopoldanskih in popoldanskih urah vozičke proti bližnjemu parku. Razgaljeni vznak ležeči otroci so tako na milost in nemilost prepuščeni pripekajočim sončnim žarkom. V parku si mati v senci odahne, voziček pa spet porine na sonce. Tako nespametno ravnanje se kmalu mašuje. S katarjem očesnih veznice, najrazličnejšimi izpuščaji na vneti koži celo s pravo sončarico, ki se javlja s povišano telesno temperaturo, bruhanjem, drisko in krčji in se ne redko zaključijo celo s smrtjo, plača tako nespametno ravnanje svoje matere, ubogi otročiček.

Sončenje je zdravilo, ki ga je treba kot vsa ostala zdravila pametno uporabljati. Z njim je potrebno pričeti zgodaj, že v prvih toplih pomladanskih dneh ter izpostavljati malčka postopoma sončnim in svetlobnim žarkom, da se telo nanje počasi privadi. Najprej ročice in nožice do kolen in komolcev, kasneje popolnoma razgaljene, še kasneje izmenoma prednji in zadnji del trupla. Obraza direktno ne sončimo, glavico vselej zavrnemo s klobučkom ali rutico. Sončenje začnemo previdno s 5-10 minutami in polagoma podaljšujemo čas sončenja do pol ure. Daljše sončenje je neumestno, boljše ga je še enkrat v dnevu ponoviti. V poletnih mesecih od 10 ure zjutraj do 17 popoldne dete ne sončimo. Pustimo ga

razgaljenega ali oblečenega v lahko srajčko v senci na vrtu ali na dvorišču, če nam pa to ni mogoče v hladni sobi. Od časa do časa ga v hudi vročini otreemo z vlažno krpo ter mu ponudimo osvežujoče pijače, ki pa v nobenem primeru ne sme biti mleko. Mleko je tekoče hranivo, z njim mu postrežemo le v določenih obdobjih in še to v manjši količini kot jo je bil vajen dosedaj. V poletni vročini namreč prebava teže zmaguje svoj posel. V podstrešnih hudoparnih stanovanjih si pomagamo tudi na ta način, da večkrat dnevno pobrizgamo okenska stekla z mrzlo vodo ali obesimo v bližino dojenčka mokre rjuhe.

Dalje prihodnjič

Dr. SZILAGYI ZDENKA

Tržaška kuhinja Dušene melancane

6-8 lepih melancan olup in razreži na poljubne koščke ali kocke in nasoli, čez pol ure jih oplakni in rahlo ožmi. Medtem daj v kozico žlico masti in žlico olja. Ko se malo segreje, prideni drobno sesekljane zelenega peteršilja, česna, 3 ali 4 olupljene ter zrezane paradižnike in ožete melancane; dobro premešaj ter pokrito pari, da se zmehčajo, dodaj še malo popra in daj poleg rib ali govedine.

Melancane z mesom

1 kg melancan olup, zreži za pol prsta debele rezine, posoli, čez nekaj časa polij z vodo in ožmi. Posebej sprži v žlici masti s čebulo in peteršiljem 1/2 kg drobno zrezanega kuhanega mesa, prideni malo soli, majorana, česna, ščep popra, malo smetane in jajce ter zmehčaj. Naloži v namazano kozico plast melancan nanje plast nađeva in tako delaj, da oboje porabiš; zgornjo plast naj tvoriš melancane.

Češpljevi cmoki

Skuhaj, olup in pretlači 5 krompirjev, prideni celo jajce, rumenjak, košček presnega masla, malo soli, 3/8 l moke in napravi gladko testo. Razvaljano kakor za debele rezance razreži na manjše kvadrate in zavij v vsakega svežo češpljo, ki si ji koščico zamenjala skoščkom sladkorja ter oblikuj okrog le cmoke. Kuhaj jih v slani vodi pet do sedem minut, pobiraj posamezne iz vode ter devaj na pločevino, v kateri si pražila v presnem maslu ali masti nekaj drobtin. Daj s sladkorjem potresene na mizo.

MELANCANE

Pri nas na Tržaškem jih prav dobro poznamo, če pa se oddaljamo od našega morja in gremo vse dalje proti severu pa kaj kmalu pridemo v kraje, kjer jih sploh ne poznajo ali pa jih imajo za redkost. Melancane so rastlina toplega podnebja in zelo občutljive. Seme morajo posaditi v tople grede, ko je že dovolj toplo v maju pa presade mlade rastlinice v dobro zemljo in na sonce. V toplih krajih goje melancane kot rastlino, ki daje okusne in koristne plodove, v hladnejših krajih pa le kot lepotočino rastlino.

Melancane so enoletne rastline, navadno preko pol metra visoke, imajo velike dlakave liste in dolge peclje. Cvet je vijoličast ali modrikast. Plod vsi poznamo kot noko vijoličasto kumaro in vsakdo bi mislil, da so melancane sorodnice buče in kumar, neke vrste vijoličaste buče. Toda to ni tako. Če pogledamo cvet melancan in če poznamo cvet kumar ali buč, takoj opazimo, da so cveti melancan precej drugačni kot cveti buč; če pa se razgledamo malo po vrtu in se nam oko ustavi na cvetu paradižnika ali paprike, se nam kar zazdi, da je med cvetom melancan, paprike in paradižnika velika podobnost in sorodnost. Melancane so torej sorodniki paprike in paradižnika. Poglejte tudi pečelj, na katerem visi plod. Kakšna razlika med bučami in melancanami medtem ko vsi trije paprike, melancane in paradižniki imajo konec peclja ob plodu zelene liste in listke. Torej trije bratrance: paprika volta, posebnega okusa, paradižnik kislast in sočen, melancane polne, nekam vlaknate in gobasto meso. Vse tri lahko jemo surove ali pa kuhane. Se najmanj jedo melancane surove, ker so težko prebavljive. Kljub temu da so zelo dobre moramo biti z njimi previdni in zmerni; če se jih preveč najemo imamo iste težave kot po fižolu. In to, če jemo kuhane, kaj šele, če bi jedli surove. Vendar so jim v prejšnjih časih pripisovali, da osvežujejo in krepe telo.

Velika je njih slava in čast v orientu. V Evropi jih ne poznamo dolgo, prinesli so jih pred nekaj stoletji z vzhoda. Stari narodi v Evropi niso nič vedeli o njih; vse drugače pa Arabci in Turki. Baje je melancane zelo cenil veliki učitelj in božji mož Mohamed, ni čuda, da je vernim muslimanom zelo v čast slasčica njih preroka. V velikih množinah so jih že od nekdaj prodajali na trgu v Carigradu. Pripovedujejo, da so bili tudi Zidom že od davna melancani velika dobrota. Mogoče da se jih je Mohamed naučil jesti od Zidov, saj je tudi svojo vero precej prikril po židovski.

Ne poznamo krajev, kjer bi melancane še rastle divje. Vemo le za vrtno. Te vrtno rastline so našli potniki v vseh mogočih predelih tople Azije, na azijskih otokih in krajih, kjer žive Arabci.

Poznamo več vrst melancan. Najbolj navadne so podolgovate vijoličaste, vidimo pa tudi prav okrogle, bolj drobne in bolj debele. Pa tudi po barvi razlikujemo od pravih temnih do skoraj belih. Kako jih pripravljamo nam pove naša tržaška kuharica. Pripomnili bi še, da jih lahko sušimo za zimo. Olupimo jih, razrežemo, vržemo za dve minuti v vrelo vodo, nato pa posušimo v pečici. Prav nič se pozimi ne ločijo od svežih. Nekateri jih tudi vložijo v kis kot kumare, paprike, ali paradižnike. Gospodinja, ki jih je enkrat vložila jih drugo poletje še kar rada pripravi za čase, ko jih ni. Seveda ne vlagamo melancan svežih kot paprike ali paradižnike, marveč jih prej prevmemo. T. P.

Nezgode v kuhinji

CRNO OBLEKO, ki se sveti dobro ožmi v vroči črni kavi, in še vlažno na narobni strani zlikaj. POCENO JAJCNO LUPINO namazi z limoninim sokom, deni jajce na žlico in ga položi v torlo; nevrelo vodo!

Za prve jesenske dni

se razburjena mati k otroškemu zdravniku obolelo dete, ki ga je bilo doslej sam cvet in zdravje, tako lepo ji je uspelo. Zadnje dni pa je čemerno, sitno, brez teka. Koža, prej rožnata, gladka in napeta, je ovenela, pobledele in vsa pokrita z izpuščaji. Od večeraj ima vročino, visoko, ki jo na moč plaši, danes so se pridružili še krči. Cisto obupana je. Na mizo postavi sveženj odejic in plenice, po dolgem odvijanju in motanju se izlušči iz kupa beline ovelo otroško telesce, bledega vdrtga obraza, velikih, poglabljenih trpehih oči. Kljub vročini in tesnemu povitju je nečista koža suha. Zivo srebro v termometru se dvigne na 41 stopinj Celzija. Natančen pregled otroka ne pokaže razen omejenih sprememb na zunaj, pospešenega in poglabljenega dihanja, pospešene srčne akcije, nič posebnega. Mlačna osvežujoča kopel, porcija hladnega slabadnega čaja z dodatkom citrone, razbremenitev od mučnega oklepa kapič, jopice, plenice in odej, čista postelja v dobro prezračenem hladnem prostoru otroka umirijo in zazibljejo v globok miren sen. Rešen je preteče smrti z najenostavnejšimi pripomočki. Toda gorje, če bi prišel prepozno.

Kaj je mati zagrešila? V čem je njena krivda? V pretirani skrbi, da ji dete ne oboli, se ne prehladi, ga je prekomerno povijala in pokrivala. Zanimarjala je skrb za dobro zračenje sobe, boječ se prepiha, opustila dnevno, zlasti popoldne za nego gnojnice se kože, nadvse važno kopanje, gasila je otrokovo žejo z mlekom, namesto da

Telesna vzgoja - važen faktor v higieni gibal, dihal, srca in krvnega obtoka

Kakor sreč, tako odgovarjajo tudi dihalna povečana potreba hranil in presnavljanje s tem, da se dihi poglablje in pomnoži. Vedno je boljše, da se dihi poglablje kot pomnoži. Dočim prevladuje v miru trebušni tip dihanja in sodeluje košle s svojim spodnjim delom, mora pri intenzivnejšem dihanju delati cel prsni koš, s čimer se krepe vse pomočne dihalne mišice. Rebrni sklepi postanejo bolj gibljivi in rebrni hrustanec bolj prožen. Rebra in rebrni hrustanec, ki se rastejo pa se odebele, oziroma podaljšajo in cel prsni koš se razširi. Seveda se poveča tudi razteznost in elastičnost pljuč. Ako se pljuča preveč napenjajo, zlasti z zadržanim vdihanjem, tedaj to škoduje prožnosti pljuč in pljuča se razširijo. Zato pretežke vaje mladini škodujejo. Pljuča bodo postala prožna ne le z globokimi vdihmi, temveč tudi s popolnimi izdihmi. Izdihavanje sicer teže vadimo, je pa nujno potrebno, če hočemo, da zadostno odstranimo ogljikov dvokis iz telesa.

Ze zgodaj moramo začeti negovati dihalo. Pazimo že na otroke, da bodo dihalo z zaprtimi usti in skozi nos. Ako je dihanje skozi nos ovirano, so gotovo v nosu ali v povečanih mandeljnih rapanke, ki jih je treba odstraniti. Ne dihamo površno ali trebušno, pač pa ved-

no globoko in prsno. Da se takemu dihanju privadimo, moramo gojiti dihanje vsak dan od rane mladosti dalje in če le mogoče na prostem in pri odprtem oknu.

Dihalne vaje obstajajo iz poglabljenih vdihov in izdihov, spojenih z gibi lakti in trupa. Pri vdihu počasi odročimo, zadržimo, vzrčimo in vleknemo trup, s čimer se prsni koš močno razširi. Na višku vdih se ne smemo ustaviti, to je diha zadržati, marveč takoj izdihnemo in pri tem povemo lakti, sklonimo prsni koš in lakti križamo nad trebuhom. Tih naj bo kolikor mogoče popoln, da iztisnemo iz pljuč ves zrak. Pazimo tudi na to, zlasti pri otrocih, da se pri vdihu in izdihu sliši pih sape, ki prihaja v nos in iz njega izhaja.

Posebej lahko vadimo tudi trebušno dihanje, s čimer jačamo trebušno prepono in ugodno vplivamo na trebušne organe. Za trebušno dihanje ne potrebujemo prsnega koša, pri vdihu izbočimo spodnjo trebušno stran, pri izdihu pa jo pritegnemo. Pri tem se premikajo samo spodnji rebrni obrčji prezračijo se spodnji del pljuč in veča se njih prožnost. Trebušno dihanje koristi predvsem starejšim ljudem.

Samih dihalnih vaj ni mogoče dolgo izvajati, delamo jih manjše

z drugimi vajami. Najboljše dihalne vaje so tiste, ki povečujejo potrebo dihanja (turistika, plavanje, smučanje, kolesarjenje, tek itd.). Večina ljudi diha ob povečanem naporu hitreje namesto globlje, ker ne pozna pravilne ekonomije dihanja, če pa se lahko priučimo z dihalnimi vajami.

Telesne vaje imajo ugoden vpliv tudi na okostje, ki se zaradi boljega krvnega obtoka bolje prehranja in bolj razvija. Kostni se odebele tudi zaradi intenzivnejšega delovanja mišic, ki dražijo kožo, ki tvori pokostnico. Ta vpliv se pozna tudi na sklepih, vzeht in hrustančevini. Tako ojačano okostje lažje kljubuje različnim škodljivim vplivom nepravilne drža.

Oblika telesni drži daje hrbtni. Vemo, da ima ta v naravnem stanju določene zavoje, ki so posledica pokončne človekove hoje in se pri odraslem človeku tudi pri legi na hrbtno ne izravna. Hrbtnica je namreč zavita v obliki dvojnega S v smeri od spredaj nazaj. Hrbtnica novorojenčka nima teh zavojev in je skoraj popolnoma ravna. Ti zavoji se tvorijo pozneje v času razvoja, vendar so še stalni in se hrbtnica pri legi še izravna. Lahko pa se v razvojni dobi hrbtnica ukrivlji, na primer zaradi nepravilne drža pri sedenju,

V bodoče bo treba posvetiti več

Potrebno je, da se že sedaj vsak kmet, predvsem pa kmetijsko obdelovalne zadruge preskrbijo z dobrim semenom lucerne in da spomladi sejejo čim večje površine lu. cerne. Stare nerentabilne travnike pa naj jeseni globoko preorijejo in spomladi zasadijo z okopavinami. V ozimna žita seje lucerno. Tako si bomo vzgojili dobra deteljišča lucerne, ki bodo dala 3 do 4 košnje, v letih z dovoljno vlago pa tudi 6 do 8 košnji okusne in s hrani.

Da odpravimo pomanjkanje živilske krme, moramo vse nedonosne travnike preorati, jih zasadiť z drugimi kulturami, poleg tega pa še zasajati z lucerno. Tako bomo ra isti zemeljski površini pridelali krmne podvojili, ali petrojlili, kar se nam bo v živinoreji bogato plačalo.

Nasprotno pa je Amerikanec Park poizkusil popolnoma jasno dokazati, kaj je z zgoščevanjem nektarja na poti domov. Ta je postavil sladkorno raztopino, ki ji je natančno določil koncentracijo, na krmišču 800 m daleč od opazovalnega mesta. Čebele, ki so se napile sladkorne raztopine, je njegov pomagač pri odletu zaznamoval, zaznamovan pa je Park lovil na bradi, ko so hotele v panj. Z naglo operacijo jim je izrezal medeni želodeček in določil koncentracijo raztopine v njenem želodcu. Koncentracija je bila za 1 odst. nižja od one na krmišču. To dejstvo je bilo v ostrem nasprotju z dotedanjim splošno veljavnim naziranjem. Nihče ni tedaj tega verjel in so Parka celo zasmehovali.

Kodrasti ohrovt je kapusnica, ki je za prehrano izredno velikega pomena. Je več vrst visokega in nizkega kodrastega ali listnega ohrovt. Visokega pridelujejo večinoma

Motovilec je izmed solatnih na-
domestkov najodpornejši proti
mrazu, kakor tudi najbolj varen
pred raznimi škodljivci. Dobro

Radič lahko prezimi na prostem, če se ni bati miši, zlasti pa voluharja.

Končno moramo omeriti za vsa višje predele, čeprav bolj pozno zori - «Onejdovec». Lahko ga spoznamo po podgolati in nekoliko ploščati obliki; ima belo bolj gladko kožo. Očesa so vdrti in rdečkasti barve. Njegovo meso je belo in zelo okusno. Zelo odporen je proti boleznem in ga lahko shranimo čez zimo. Onejdovec je prišel iz Amerike na Češko in od tam v Slovenijo. Uvažati bi ga morali iz višjih predelov.

Vsa podjetja, trgovci ali zadrugi ki nameravajo uvažati seme iz inozemstva, naj pazijo na kakovost semena, odkod se izvaža (nevarnost kloradskega hrošča) in kam, s čim uvažajo.

Čitajte
in
širite

Mednarodna konferenca prosvetnih delavcev v Varšavi

Na mednarodni konferenci prosvetnih delavcev v Varšavi je poročal generalni tajnik Federacije prosvetnih delavcev Paul de la Roux o dosednji delavnosti te federacije za vzgojo mladine v naprednem demokratičnem duhu, o borbi za okrepitev miru na svetu in krepitvi antiimperialistične fronte. Obsodil je protidemokratično in vojniško-kapitalistično dejavnost ameriških imperialistov in njihovih agentov, ki si prizadevajo, da bi razbili enotnost mednarodne federacije prosvetnih delavcev in enotnost svetovne sindikalne zveze. Podaril je vlogo, ki jo ima Mednarodna federacija prosvetnih delavcev v borbi za obrambo svobode in znanosti, kulturnoprosvetne dejavnosti in za osvoboditev zaslužnih narodov.

Zelo zanimivo je bilo izčrpano poročilo načelnika jugoslovanske delegacije Nedeljka Saviča, predsednika Centralne uprave sindikatov prosvetnih delavcev Jugoslavije:

Po svoboditvi so v Jugoslaviji obnovili vse uničene in poškodovane šolske zgradbe in zgradili še 3500 novih šol, tako da imamo danes 12.355 osnovnih šol z več kot 1 milijonom 639.000 učencev, medtem ko je bilo pred vojno 9358 osnovnih šol z enim milijonom 443.000 učencev. Jasno je tedaj, da je jugoslovanska ljudska vlada posvetila vso pozornost kulturno-prosvetni vzgoji širokih ljudskih slojev, zlasti pa vzgoji ljudske mladine.

Odnos države do kulturno-prosvetnih delavcev in vsi odnosi do kulturnega znanstvenega in prosvetnega dela, so se po vojni temeljito spremenili. Skrb za ljudsko izobrazbo je povzročila, da je kulturnoprosvetno delo doživelo velik razcvet. Šole, kultura in prosveta so se približale ljudstvu in so po svojem bistvu postale ljudske. Pred vojno je bilo 2 in pol milijona nepismenih, od osvoboditve do danes pa se je naučilo pisati in brati že več kot poldrugi milijon ljudi. Zlasti so bile zanemarjene na tem področju narodne manjšine. Bolgari, ki niso imeli pred vojno nobene šole, imajo danes že 107 osnovnih in 19 srednjih šol. V prejšnji Jugoslaviji je bilo 42 osnovnih in samo ena srednja šola s češkim ali slovaškim učnim jezikom, leta 1947 pa je bilo 52 osnovnih in 9 srednjih šol. Rusinska manjšina je imela samo 3 osnovne šole, po osvoboditvi pa je dobila že 8 osnovnih in tri srednje šole. Število madžarskih šol se je dvignilo od 183 osnovnih in 2 srednjih šol na 206 osnovnih in 47 srednjih šol. Romunska manjšina je imela 33 osnovnih in eno srednjo šolo, leta 1947-48 pa 34 osnovnih in 7 srednjih šol. Zlasti pa je zanimivo za slovenski živelj na Svobodnem tržaškem ozemlju zaradi primerjave stanja italijanskih šol v Jugoslaviji: pred vojno je bilo samo 5 osnovnih šol z italijanskim učnim jezikom, sedaj pa imajo Italijani 49 osnovnih in 18 srednjih šol. Turška in šiptarska manjšina sploh nista imeli šol v materinem jeziku, že leta 1947-48 pa je bilo 471 šiptarskih osnovnih in 26 srednjih šol, turških pa 90 osnovnih in dve srednji šoli.

Dosledna demokratična politika, ki jo vodi jugoslovanska ljudska republika do narodnih manjšin, izhaja iz nove družbene stvarnosti.

V jugoslovanskih šolah in drugih ustanovah se vzgajajo danes zavdni graditelji miru in demokracije na svetu. Svojo mladino učimo, da borbe za svobodo svojega naroda ne moremo razločevati od borbe za svobodo in enakopravnost vseh narodov sveta.

Poročevalce je izrazil še prepričanje, da bo ta konferenca poglobila zveze med organizacijami prosvetnih delavcev vsega sveta in da bodo prosvetni delavci izpolnili vse, kar je naročil drugi kongres Svetovne sindikalne zveze in kar nam nalaga interes prosvetnih delavcev vsega sveta.

Predsednik Zveze poljskih učiteljev Pokora je poročal o razvoju šolske uredbe o novi Poljski in o delovanju poljskih učiteljev pri vzgoji ljudske mladine v naprednem demokratičnem duhu.

BORIS PAHOR:

je brazilski ples

«Vi ste kakor sviloprejkas, pravimo gospe Dalili. Zmerna skrita v mehki svili, človek nikoli ne ve, kdaj bo postala metulj!».

Nato ji nekdo reče: «Pogovor z vami je kakor partija tenisa!».

Ona se smehlja, a nocoj ni dobre volje.

«Prav o meni se morate pogovarjati? vpraša.

«Da, nocoj ste kakor voda, ki se izgubi v pesku».

«Govorite o čem drugem», pravi in nas ne posluša več, kadi in opazuje plesalce; ne, saj vemo, da je to samo izgovor, ni ji do plesa niti do plesalcev. Morda so ji všeč luči, ki se menjavajo: zdaj oranžna in mehka, zdaj zelena in temna. Dvorana je obokana in na stropu so izrezani krivuljasti oblaki; ti oblaki so beli, kadar ples konča, so nato oranžasti ali zeleni od skritih žarnic, kadar pari plešejo na malem, polnem krogu pred orkestrom. In tedaj, ko je nad mizicami oranžasti soj, so žerjavice na koncu cigaret srebrni biseri. In tedaj, ko tone mo v zelenkasti megli, smo kakor v skrivnostni morski duplini, v katero odseva zeleno-sinje morje; smo kakor v prozorni smaragdni tekočini, v kateri valovijo alge, ki nihajo ob ritmu vodnih plasti.

«Ali bi plesali?» jo je vprašal nekdo.

«Hvala».

Tako je ostala sama za mizo, v kotu; vendar ni huda na nikogar od nas, morda se ji je zazdelo otročje tako vrtenje parov? Morda, morda pa so ji odtenki tajinstvenih barv priklicali ves kalejdoskop njene orientalske mladosti; morebiti jo rahlo draži premikanje teles, ki plešejo, teles, ki se v zelenkasti svetlobi tesno spajajo. Predstavlja si samo sebe, ki se udobno zlekne na divan in pokrije kolena s široko kimono. Kakor Kitajka je v temni halji z rdečimi risbami, ko opazuje goste, kako srebajo turško kavo, ki jim jo je pripravila... Ne, na nas ni huda! ker prišla je z nami in smo se vsi izzivalno kretali, ko smo vstopili v ta nočni lokal. Tudi so nas fini gostje opazovali s presenečenjem, ko smo šli mimo mizic. O ne, nismo nikaki raztrganci, niti bohemi! samo nič slovesni nismo, nič zbrani, ne spadamo k družini, smo kakor častnikarji, ki vtikajo svojo radovedni nos v tuj zelnik in so rahlo ironični in rahlo prešerni.

Ne, na nas ni huda, ker mi se v oranžasti luči, mi se v zelenkasti luči resno menimo in prekamemo.

«Kakor sestanek črnoborilcev se mi», zdi pravi nekdo.

«In mi?».

«Kakó — mi?».

«Da, mi! Mi sedimo z njimi, plešemo kakor oni, naročili smo buteljko za denar, ki bi zadostoval za tri litre terana!».

«Lej ga moralista! Ali ni to najbolj nesočen, krevljast moralizem?» Seveda je!».

«Mi smo tu, a mi jih vendar sodimo, vse te buržuje!».

«To je!».

«Ali nam ne bi smelo biti všeč prelivanje barv in pritišana glasba, ki jo barve še bolj redčijo in mehčajo?».

«Da, da!».

Dvojica pa se meni kakor ob robu in eden celo reče: «Malomeščanstvo? Da, s tem se je dokončno obsodilo, ker nas je pustilo na cedilu, ker ne zmore drugega kot pustiti nas na cedilu!».

Zdaj pa so vsi vstali in plešejo in gospa je sama; sedaj tudi niso oblaki na stropu pobarvani, svetli so in snežno beli, da je dvorana kakor v sončni luči, ker orkester je zaigral sambo. In pevka poje ob klavirju, nato ob violinistu, nato se približa harmonikarju. Tedaj je Rudi stopil s plesalca, se oprostil pred plesalko, ker ni umel ujeti ritma brazilске sambe in šedel k mizici.

«Vi ne plešete!».

«Ne», je rekla; a vendar gleda plesalce.

«Gospa — Dalila...» se je pošalil.

«Zakaj me tako nazivate? Mislite, da mi je všeč?».

«Zato, ker bi imeli lepo grmado, če bi zbrali lase vaših Samsonov, vseh vaših častilcev!».

«Vsaj vi ne bodite takšni, »upravi; če že hočete, vam zaupam: na tihem sem si ravnokar želela, da bi bil moj mož tu ob meni».

«Morda prav zaradi tega ne plešete: ker njemu ni mar za ples!».

«Morda», pravi in se smehlja.

«Zato ker je samba za vas preotročja, ker ste vzvišeni nad vsem tem!».

«Morda».

«Ne, ne mislite na to».

Zdaj vleče dim iz cigarete in molči.

«Samba je brazilski ples», je dejal.

«Da».

«Zakaj ga ne bi sprejeli? Zakaj naj bi nujno vsak tak ples obsodili?».

«Saj ga nisem obsodila!».

«Zakaj naj bi jaz ne mogel ob njegovem ritmu misliti na razgibano morje, ki valovi kot srebrna detelja; na vaški semenj, na vozičke in na vrtiljak? Na harmonikarja, ki na bregu gode kopalki v zeleni kopalni obleki?».

Pevka ob klavirju poje in skrit zvočnik jači njen glas; »me gusta un bel muchacho» poje.

«Me gusta un bel muchacho! — ugaja mi lep fantiček, mamica! Ali to ne more biti iskreno in pristno? Samo zato, ker je brazilska samba in ne polka ali valček?».

Gospa molči, nekaj drugega je, kar jo je vznemljilo, nekaj, kar ne bo povedala.

«Cujte, ob tem ritmičnem valovanju, ob tem ponavljanju valovanj, ali si ne morem priklicati valovanja morja deportiranih deklet, ki se v Oswienčimu pod milim nebom grejejo s tem, da tiščijo skupaj premražena telesa in nihajo in nihajo? Jaz sem mislil prav na ta dekleta zdaj; prav na ta dekleta, ki so jim krematoriji za zmeraj zadušili v srcih vaški ritem; prav sedaj sem zavidal brazilsko dekleta, ki se lahko predajo svoji sambi, ki so lahko nežne in vihrave, strastne in norčave ob svojih fantih, ob svojih muchachih!».

Gospa molči in ples se preliva, oblaki, ki jih je arhitekt vrezal v strop, so igračke so ritem čistih in ustaljenih vijug, so kakor iz risb, iz barv, ki jih je našel Walt Disney, ko je narisal pesem o brazilski sambi.

«Samba je brazilski ples, ste rekli», je dejala gospa.

Sedaj je Rudi molčal.

«Ali ne bi sedli bliže?» je rekla.

Sedaj je prisedel bliže in ji našal cigareto.

«Da», je rekla, »samba ni kriva, niti fox niti tango. Ljudje — to je

važno, ljudje».

«Saj to sem ravnokar...».

«Počakajte, prosim».

Povlekla je dim iz igarete in počasi bezala s cigareto v pepelnik. «Hočete vedeti, zakaj sem nenadoma bida odsotna v družbi, s ka-

tero sem prišla? O, ne zaradi sambe! Tisto damo z globokim dekoltejem ste opazili, ne? Seveda ste, saj ste se vsi moški muzali! O, saj se ne spotikam ob dekolte, ne ne!».

«Nekaka stara vlačuga, ki z goloto glumi mladost, se nam je zdela».

«Ne vem; tudi mi ni mar; toda domislila sem se ob nji gospe, ki mi je davi telefonirala. Saj ji ni podobna, toda domislila sem se je».

Povlekla je dim vase, nato je pomečkala cigareto v pepelniku.

«Ne bom dolga, ker se bodo kmalu vrnili s plesa in nočem spet pripovedovati. Vidite, pred vojno sem imela služkinjo, ki je bila čudna — saj me razumete? Tik pred vojno je bilo in pazila sem se, ker mojega moža so imeli na piki zaradi njegovih naprednih idej in služkinja je vedela to. In je tudi vedela, da se je bojim zaradi tega! Tako se je pričel vojni čas. Tedaj je moja služkinja odšla; sama je odšla».

«Da».

«Nekoč pa se vrne in je oblečena v gestapovski uniformi! Prespala bom pri vas, pravi. In jaz ji nisem odrekla, ker se ji nisem hotela zameriti, ji dati povoda, da ovadi moža in mene-Gestapua».

«Da».

«Ko je naslednji dan vstala, mi pravi: tako perilo, kakoršno je vaše, si bom kupila, spremite me v trgovino! Dejala sem ji, da je tako perilo drago, a ona: kaj to! Ima denarja, jaz, kaj mislite! In pokazala je šop tisočakov in jaz sem spremila svojo služkinjo, gestapovko v uniformi, v trgovino».

«Da», je rekel Rudi.

«Vidite, davi mi telefonira gospa, ki jo na videz poznam. Ta gospa mi pravi: služkinjo mislim najeti, je ta in ta in mi zagotavlja, da je služila pri vas; kaj mi svetujete? Kaj naj ji svetujem?»

«Samo na to vas opozarjam, gospa, ji pravim, da je bila gestapovka, prava gestapovka, v uniformi!».

«O, kaj to!» vzklikne gospa, važno je, da ni bila partizanka!».

Zdaj gospa molči, segla je po paketu in vzela iz njega cigareto; Rudi ji jo je prižgal.

«Da», je dejal.

«Vidite, samba je brazilski ples, je menda njihov narodni ples v Braziliji; to ni važno: rumba, tango ali samba! Ljudje, moj dragi, ljudje! Braziljanci ali Mehinkanci ali Tržačani — ampak ljudje ali ne! Ljudje ali samba — to ni važno».

Tedaj so se somizniki vračali nasmejani s plesa.

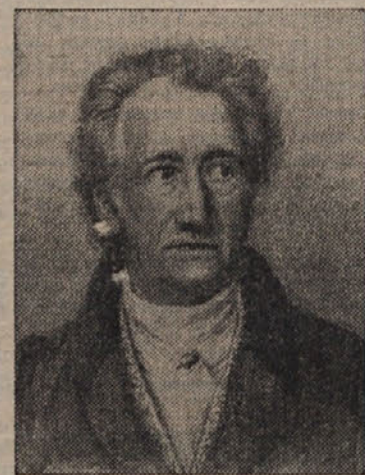
«Kaj vidva modrujeta?» sprašujejo.

«O, nič nič», pravi gospa.

Nato se nasmehne: «Ugotovila sva, da je samba brazilski ples!» pravi.

ANDREJ

Goethe-pesnik pra Ob dvestoletnici

Nemčija in Italija, dve najlepši, najbogatejši evropski deželi, sta izgubili, vsaka po krivdi enega svojega »velikega« sina, Hitlerja in Mussolinija, vsako privlačnost za tujce, ki so prej tako radi potovali po njih. Danes privlačujeta bolj kolaboracioniste in reakcionarje, ki so ušli iz osvobojenih domovin. Dolgo bo trajalo, preden se uvečjavi nekdanja kulturna privlačnost. In tedaj se to zgodi zaradi mož, kakršna sta Goethe in Dante.

Nemci praznujejo letos dvestoletnico rojstva svojega največjega pesnika Goetheja. Tudi na tej slavnosti mečejo dogodki iz druge svetovne vojne svoje sence. Vse drugačen pomen bi imele te slavnosti v Nemčiji in v svetu, da ni prišlo vmes neznanstveno gorje, ki je vrglo Nemčijo ob tla. Slovonom ni prav nič prijetno pri sruču ob misli na to deželo. In vendar ima Nemčija toliko imen, ki zaslužijo, da jih človeštvo kuje v zvezde. Na najvišjem mestu se blesti Goethejevo ime. Zaradi takih imen se Slovani z navdušenjem pridružujejo Goethejevim proslavam.

Tudi v Goethejevi dobi je šinil

krvav meteor skozi Evropo. Ime mu je bilo Napoleon. Kakšna razlika med dolgim, mirnim, vesoljnim, neuničljivim sijem Goethejevega gerija in med kratko krvavo zarjo imperialističnega vojskovođe s Korziške! Napoleonova kraljestva so se sesula ob njegovem padcu, Goethejeva dela živijo in bodo živela kot najlepši spomeniki prave umetnosti in globoke človečnosti.

Johan Wolfgang Goethe se je rodil v Frankfurtu ob Meni 28. avgusta 1740 iz ugledne meščanske družine. Darove, ki sta mu jih dala roditelja na pot, je pesnik pozneje označil tako:

Po očki rasem čil in zdrav
in znam resno živeti,
po majki imam vedro nprav,
znam basniti in peti.

Do šestnajstega leta je živel pri starših in si utrjeval smisel za zdrav opazovanje življenja v živahnem trgovskem in zgodovinsko pomembnem rodnom mestu. Ze tedaj se je zanimal za francosko gledališče in slikarstvo. Dober kažipol v učenju mu je bil oče sam. V jeziku je bil tako podkovan, da se je lotil romana v se mih jeziki! Po Klopstockovem vplivu je zložil nekaj duhovitih pesmi.

L. 1765 je začel študirati pravo v Lipskem. Suhoparna snov ga je mikala mnogo manj kakor umetnost in družba. V Draždanih si je ogledal slavno zbirko slik. Iz te dobe so prvi dramatski poskusi »Zaljubljenčeve muhe« in »Sokrivci«. Po kratki bolezni, ki jo je prebil doma, je odšel l. 1770 v Strassburg, kjer je zelo vplival nanj pesnik in kritik Herder. Iz ljubezni do Friderike Brionove v Sesenheimu mu je vzkliklo nekaj lepih lirskih pesmi. Ko je postal doktor prava, je služboval v Wetzlarju, kjer je spisal izvržno igro »Goetz iz Berlichingen«. Zaljublil se je v Charlotte Buffovo, nevesto poslaniškega tajnika Kestnerja. Iz te krize se je

„Za prosvetni dom Plavje,”

Pevski zbor iz Doline je nastopil v Plavjah

Tako besedilo so nosile značke nedeljske prireditve v prijaznih in zavednih Plavjah. Plavčani si hočejo namreč zgraditi svoj prosvetni dom, kakor so si sami tudi sezidali šolo.

Pripravljen je bil krasen prostor na prostem na tistem mestu, kjer se bo dvigal bodoči prosvetni dom, toda zaradi slabega vremena so morali zbori nastopiti v dvorani. Po pozdravnih besedah tov. Sabine sta spregovorila nekaj bodrilnih besed tudi navzoča tovariša Vojo in Laurenti, na kar je nastopil domači zbor pod vodstvom tov. Guština Bajnika. Zbor šteje 25 pevcev in pevk, kar je za majhno vasico prav častno število. In razpolaga s prav čistimi in svežimi glasovi. Venturinijevo «V nove zarje» in Nedvedovo «Zvezda mila» je zbor zapel prav izrazito, z občutkom in ubrano. Ker je bilo mnogo pevcev odsotnih, — eni na dopustu, drugi so se udeležili so na planinskega izleta — je nastopil alvan Cangara samo s 16 pevci, a to ni izur-

jenih pevcev prav nič motilo. Ogledi so srca poslušalcev z Juvančevu «Zemlja slovenska» ter Simonitičevima «Bolen mi leži» in «Na oknu». Ko poslušal komorni zbor, ki je pod vodstvom skladatelja Ubalda Vrabca zapel vrsto umetnih, narodnih in partizanskih pesmi, se ti zdi, da poslušaj ubrane akorde orgel, ki s celo vrsto različnih registrov done od najobčutljivejšega pianissima do mogočnega fortissima. Na koncu je nastopil pod vodstvom zborovodje Cvetka Marca pevski zbor «Vodniki» iz Doline. Z veseljem smo lahko ugotovili, da je ta zbor kljub neugodnim razmeram in vsem zaprekam, ki so mu jih nastavljali «zaščitniki», pokazal naravnost velikanski uspeh. Lahko trdimo, da ni imela Dolina že mnogo let takega zbora. Zbor je s svojimi 26 po večini mladimi in svežimi moškimi glasovi nastopil dopoldne istega dne prav lepo na koprskem radiu. Veliko zaslugu ima agilni pevovodja Mare, pa tudi pevci,

POČETKI IN RAST slovenske gledališke umetnosti

Ena najelementarnejših lastnosti človeškega življenja je prav gotovo nagnjenje k igri in igranju. Strast do igre se je začela pojavljati v človeku ob istem času, ko se je človek začel razvijati v socialno bitje in se združevati v skupine. Zato je skoraj nemogoče točno ugotoviti, kdaj se je začelo igralsko udejstvovanje naših pradedov, ki sega v temne davnine poganskih časov.

Gledališko udejstvovanje v največjem smislu se je začelo skoraj pri vseh evropskih narodih s cerkvenimi igrami, ki so nadomestile stare poganske obrede in običaje. Povsod najdemo iste elemente kot pri starogrškem gledališču, ki se je razvilo iz obredov in slavnosti na čast bogu Dionizu. Jasno je, da se je tudi pri Slovencih začelo gledališko udejstvovanje približno ob istem času kot pri ostalih evropskih narodih. Čeprav ni ohranjenih nikakih listin ali dokumentov, smemo z vsa gotovostjo sklepati, da je naša gledališka tradicija stara sto in stoletja. Zlasti, ker ga menda ni naroda v Evropi, ki bi gojil večjo ljubezen in kazal večje nagnjenje k gledališkemu udejstvovanju.

Zgodovinski viri in listine pričajo, da so se vršile gledališke predstave na slovenskem ozemlju v dobi protestantizma, ki je za Slovence tudi v drugih pogledih izredno pomembna doba. Ponovno je treba opozoriti, da ta prva poročila o predstavah na slovenskem ozemlju, ki so se nam ohranila, nikakor ne pomenijo, da pred to dobo pri nas ni bilo gledališkega udejstvovanja. Sajno to je, da so se dokumenti iz starejših dob ali izgubili ali, da so bili uničeni, v kolikor so sploh bili. Toda že ti ohranjeni dokumenti pričajo, da je naša gledališka tradicija že zelo stara, da prav nič ne zaostajamo za drugimi evropskimi narodi ter mnoge od njih celo prekašamo.

V srednjem veku so pri nas in drugod po svetu po mestih, šolah in samostanih prirejali in igrali različne igre. Večina teh iger je bila nabožne vsebine in v latinščini, ki je takrat povsod po svetu veljala za »uradni kulturni jezik«. Pritisk cerkve in klera je bil tako močan, da so le malo kje uspeli igrati ozir. uprizoriti tudi kako igr, ki ni imela nabožne ali cerkvene vsebine. Tudi naroden jezik je prišel do veljave šele v dobi protestantizma. Protestanteje so namreč v interesu čim hitrejšega in kar najbolj uspešnega širjenja nove vere, vodili svojo versko borbo proti katoliški cerkvi v jeziku, ki ga je edinega preprosto ljudstvo tudi razumelo, to je v domačem jeziku. Nova vera je med drugim zapovedovala tudi to, naj vsakdo sam prebira evangelije in sveto pismo. To pa je bilo možno le na ta način, da so prevedli in natisnili omenjene knjige v domačem jeziku. Tako smo dobili tudi Slovenci leta 1551. prvo slovensko knjigo.

V dobi katoliške protireformacije, so začeli jezuiti v Ljubljani oživljati gledališko udejstvovanje v latinskem jeziku. Toda tudi katoliška cerkev je spoznala zdaj važnost in pomembnost narodnega jezika. Le igr, ki bi bila izvajana v domačem jeziku, bi tudi preprosto ljudstvo poslušalo. Tako imamo točno sporočila o predstavah, ki so jih izvajala skupina revnih študentov iz jezuitske šole v Ljubljani in ki so jo uprizorili 6. februarja 1670. leta. Domnevajo, da so igr, tak naslov je imela igr, igrali že nekaj let prej. V dnevniku jezuitskega reda v Ljubljani je zabeleženo, da je vodstvo dovolilo igrati igr, izven mesta preprostemu ljudstvu. Jasno je torej, da so jo morali igrati v domačem jeziku. Znameniti zgodovinar Janez Valvazor je zabeležil v zvezi s to igr, tudi zanimivo anekdoto. Neki kmet je namreč naprosil hudiča, ki je v tej igr, nastopal, naj pride prestrašiti njegovo

ženo, ki je pogosto in preveč popivala. Student, ki je igral vrage, je to tudi storil. Nekoč, ko se ga je žena zopet malo preveč nasrkala, se ji je prikazal omenjeni »vrag«. Valvazor poroča, da se je žena tako prestrašila, da poslej ni pila več.

Istega leta, namreč 1670., je začel v ječi, v kateri je bil zaprt zaradi zarote proti avstrijskemu cesarju Krsto Frankopan prevajati v slovenščino Molierovo komedijo «George Dandina». Prav za prav je bila to priredba in ne samo prevod, saj je osebe imenoval z domačimi imeni, dejanje pa je presadil nekam na Krško polje. Zanimivo je tudi, da govore v Frankopanovi priredbi te komedije preprostejši ljudje slovenski, besedilo imenitnejših ljudi pa je prevajal v hrvaški jezik. Ta prevod je pomemben tudi zavoljo tega, ker je to prav za prav prvi poizkus posvetne dramatike, medtem ko je do takrat prevladovala vse skozi verska ali cerkvena igr.

Znamenite so tudi pasionske igre ali procesije, ki so se vršile v letih 1700. do 1722. v Rušah pri Mariboru, zlasti pa v Skofji Loki. Skofjeloski pasion iz leta 1721. je imel več kot tisoč slovenskih stihov ali verzov, od katerih jih je mnogo objavil Trstenjak v svoji knjigi o slovenskem gledališču.

V tej dobi je bila Ljubljana eno najbolj znamenitih gledaliških mest v Evropi, saj so jo obiskovale najrazličnejše tuje igralske druž-

ne, predvsem nemške in italijanske. Prav zanimivo je, da je Ljubljana 10 let prej slišala in gledala italijansko opero, kot pa Paris. Podatke imamo tu o prvem slovenskem igralcu Goguli, ki je nastopal kot Pavliha, ali kot mu pravijo Nemci, Hanswurst.

V drugi polovici 18. stoletja se je mogla Ljubljana ponasati s tako razgibanim gledališkim in kulturnim življenjem, kot malokatero mesto v Evropi s tako majhnim številom prebivalstva. Zasluge za to dejstvo je pripisati predvsem baronu Žigi Zoisu, iz čigar kulturnega kroga so izšli mnogi znameniti slovenski kulturni delavci. Med njimi je bil tudi ustanovitelj moderne slovenske dramatike Anton Tomaž Linhart, ki je dal Slovence dve komediji. «Županovo Micke» in «Veseli dan ali Matiček se ženja». Uprizoritev «Županovo Micke», dne 28. decembra 1789. velja za Slovence za enega najvažnejših dogodkov v naši gledališki tradiciji. Dobo Linhart in Zoisa, ter obenem rojstvo «Županovo Micke» je mojstrsko opisal dr. Bratko Kreft v svoji komediji «Kranjski komedijanti», ki jo je letos z velikim uspehom uprizorilo SNG v Ljubljani in je s to komedijo tudi gostovalo v gledališču Ristori v Kopru.

Skoraj v isti dobi je nastala tudi prva slovenska opera «Belina», ki jo je uglasbil Dajnassen Dev, libreto pa je napisal kamniški učitelj Zupan.

V dobo druge polovice 19. stoletja pade borba Slovencev za samostojno stalno umetniško ustanovo, Slovensko narodno gledališče. Pisatelj, pesnik in kritik Fran Levstik je ustanovil v tem času «Dramatično društvo», katerega naloga je bila skrbeti za razcvet gledališke umetnosti. Da nismo že v tej dobi dosegli višje umetniške popolnosti gledališkega ustvarjanja, je vzrok v tem, da je nemško-avstrijska država z nejevoljo gledala slovenske umetniško-kulturne ustanove med Slovenci. V težnji po germanizaciji vsega slovenskega ozemlja do Jadranskega morja, bivša Slovanom, zlasti pa Slovence, nenaklonjena avstrijska državna oblast, ni hotela dati primerljivih finančnih sredstev za razvoj slovenske gledališke kulture, ampak je ta razvoj, kjer se je le dalo, zavirala.

Vendar je razvoj slovenske gledališke dejavnosti med Slovenci, kljub vsem šikanam, cenzuri, finančnim stiskam, žel nezdržema naprej mimo znanega dramatika Medveda. Govekarja in mnogih drugih do Cankarja, katerega drame pomenijo mogočen in napreden vzpon slovenske gledališke kulture. Danes se ponasja slovenska gledališka kultura z velikim številom izvršnih domačih dramskih del. Močno vzpodbudo je dobila slovenska dramatika po končani narodno-osvobodilni vojni. Ljudska oblast v novi Jugoslaviji daje namreč vse finančne in materialne možnosti za kar najbolj uspešen razvoj slovenske dramatike.

Na drugi strani pa je treba poudariti tudi izredno ljubezen našega ljudstva do gledališkega udejstvovanja, o čemer ne pričajo le dan za dnem popolnoma razprodane predstave naših poklicnih gledališč, ki imajo danes umetniško pomemben kader mednarodne umetniške višine, ampak tudi ogromno število amaterskih družin, katerih število je naraslo na 1200 registriranih gledaliških skupin, med katerimi imajo nekatere take uspehe, da se bodo v prihodnjih letih prav gotovo razvile v poklicna gledališča (Jesenice, Celje, Ptuj, Novo mesto itd.).

Razmeroma glede na velikost ozemlja in število prebivalstva ne kaže noben narod v Evropi, pa tudi na svetu ne, takega zanimanja in ljubezni do gledališkega udejstvovanja.

BUDAL

vega človečanstva njegovega rojstva

rešil z romanom «Muhe mladega Wertherja». Zaročil se je z Elizabeto Schoenemann (Lilli), ki ga je pesniško opolodila, a je vzela drugega.

Njegova pesniška slava je rasla. L. 1775 ga je povabil na dvor v Weimar vojvoda Karel Avgust. Cesar Jožef II. mu je podelil plemstvo. Goethe se je posvečal svoji službi, pa tudi dvorski družbi in pesništvu. Zložil je balade «Ribič», «Pevece» i. dr. V njem je zorelo več umetniških tragedij, a ni mogel priti do prave zbranosti. V desetih letih se je to mučno stanje tako stopnjevalo, da je l. 1786 skoraj ubežal za dve leti v Italijo. Tu se je odmaknil od mladostne viharosti in se vsemal za klasično umerjenost. Predelal je «Ifigenijo» in «Torquata Tasso» in končal «Egmonta». Spesnil je «Rimske elegije». Po vrnitvi v Weimar je živel s Kristijano Vulpus, s katero se je pozneje poročil (1806).

Francoska revolucija mu je navdihnila tri krajše igre. «Lisjak Reinecke» zrcali dobo v obliki živalske pravljice. S poti v Benetke je prinesel 1790 «Beneške epigrame». L. 1792 je spremljal vojvodo na bojišče in popisal doživljanje v «Pohodu v Francijo». Doume! je poimenovan francoske revolucije. Zaglabljen se je v znanost, posebno v optiko in barve.

Važno je postalo njegovo prijateljstvo s Schillerjem, ki je trajalo od leta 1794 do Schillerjeve smrti leta 1805. Tesno sta sodelovala v slovstvenih sršenih «Kseniji» in v vrsti balad in romanc. Goethe je končal svoj roman «Učna leta Viljema Meistra» in ustvaril idilični epos «Herman in Doroteja».

Po Schillerjevi smrti je spisal 1809 roman «Nagonske sorodnosti», očrtal je svojo mladost v spisu «Iz mojega življenja» in priredil 1819 «Zapadno-vzhodni divan» iz arabske in perzijske poezije. Dopržil je

«Popotovanje Viljema Meistra». Dolgi šestdeset let je ustvarjal nesmrtnega «Fausta», ki ga je dovršil eno leto pred smrtjo. Po kratki boleznii je umrl 23. marca 1832. Njegove zadnje besede so bile: «Več luči!». Pokopan je v Weimarju.

Svoje slovstveno delo je Goethe sam označil kot «odlomke velike izpovedi». To velja posebno za njegove lirske pesmi, ki so presenetljivo pristržne, lahkotne, naravne in sveže, prav kakor pravi «Na jezeru»:

In svežo moč in novo kri
mi daje prosti svet,
narava dobra me doji
na prsih svojih spet.

Poleg lirike je gojil vse življenje balade in romane. Med njimi slovijo razen že imenovanih: «Carovnikov učenec», «Iskalec zaklada», «Korintska nevesta», «Bog in bajadera» i. dr.

Goethejeve drame so po večini zgrajene tako, da je glavna oseba pesnikov glasnik. «Goet iz Berlichingen» žehiti od pristno shakespareskega duha. V slogu podobnega vibravosti sta še «Clavigo» in «Stella». Po nekaj manjših, humorističnih igr, je prevladal klasični duh v «Ifigeniji», ki se opira na motiv: «Vse človeško zlo človečanstva čisti vira» in kaže, kako ozdravi Orest, morilec zakonolomne matere Klitemnestre, ob čistih sestri Ifigeniji, ki se udeležuje kot posebljena dobrota. V «Egmontu» je Goethe izoblikoval človeško plemenitost zaupajočega nizozemskega junaka, ki pade za domovino v borbi zoper špansko nasilje. «Torquato Tasso» riše z duševno dramo ferarskega pesnika Goetheev notranji razdor na weimarskem dvoru. Odmevi francoske revolucije so očitni v igr, «Veliki Kof-ta», «Meščanski general» in «Razburjenje».

(Nadaljevanje prihodnjic)

Kulturna kronika

Italijanski slikar Stradone je mnenja, da morajo biti člani ocenjevalnih komisij za določitev nagrad na umetniških razstavah edino kritiki, ki se bavijo s sodobno umetnostjo, kajti proučevalci stare umetnosti niso povsem do vzetni za moderno umetnost. Umetniki zelo neradi vidijo, da jih ocenjujejo stanovski tovariši, ki se bavijo obenem tudi s kritiko. V komisijah naj bodo tudi književniki in pesniki, ker vprav med temi dobimo nepristranske poznavalce sodobne umetnosti.

«Novo pokolenje» v Zagrebu je izdalo pesniško zbirko Vladimirja Nazorja «Istarski gradovi» in v zbirki «Pionirsko kazališče» njegovo odrsko delo «Pionir Grujo».

V zbirki «Politična biblioteka» je izšla v Beogradu brošura Borisa Zihlerla: Komunizem in domovina.

Roman Borisa Stankovića, ki je v srbski književnosti eden izmed največjih in najmočnejših realistov, «Nečista krv», po katerem so v Jugoslaviji izdelali film z naslovom «Zofka», ki so ga predvajali na filmskem festivalu v Benetkah, je izšel te dni v francoskem prevodu.

Ker je znani francoski slikar André Fougeron ob priliki Kongresa miru v Parizu izdelal propagandni lepak, je sestavil sodnik Jadin proti njemu obtožnico, s katero ga obtožuje, da je sodeloval pri demoralizaciji vojske z namenom, da škoduje narodni obrambi. Seveda ni pri tem prav nič povedal od kod preti nevarnost Francoski. Najmočnejše umetniške osebnosti Francoske so izrazile svojo vzajemnost s Fougeronom in so povabile vse umetnike, da se pridružijo njihovi borbi proti vsakemu omejevanju svobode izraževanja in mišljenja.

Živko K. Kostić je prevedel iz ruščine Novikova biografski roman o Puškinu «Puškin na jugu». Knjigo je izdal «Prosvjeta» iz Zagreba.

TEHNIKA in ZNANOST

Naglo demontiranje velikih gum

Sneti pnevmatiko s težkega avtomobila je vedno naporno delo. Da pa lahko snameš kolo pri velikih transportnih letalih, moraš uporabljati stroj; posebno stroj «Carmichaela» z lahkoto opravi to delo. Brez truda ga privoziš na letališče in majhna ročna hidravlična črpalka odtrga veliko kolo od trupa letala. Stroj prilagodimo lahko velikosti kolesa.

Tudi najbolj previdnega tatu lahko zasačimo

Iz našli so zvočnik, ki registrira vsak šum v poslopju. En sam čuvaj lahko ugotovi, v kateri sobi je nepovabljen gost, ker mu to pokaže luč, ki se prižge v posameznih okencih naprave.

Tajno obrambno orožje: 1000 voltov na zapestju

Tajno obrambno orožje sestoji iz majhnega usnjenega toka in iz zapestnice. Tok in zapestnica sta zvezana z izolirano žico, ki jo lahko skrijemo za rokav. V toku je priprava, ki povzroči električno napetost 1000 voltov.

Ali raka lahko ugotovimo?

Ameriška zdravnikinja sta iznašla pripravo, s katero lahko ugotovijo, ali je oseba bolna na raku. Ta priprava sloni na principu, da izhajajo iz človeškega telesa šibki električni tokovi. Vsaka sprememba v njih, dokazuje, da nekaj ni v redu. Da izpolnita diagnozo se zdravnik Burr in Langman poslužujeta izredno občutljivega voltmetra, ki je povezan z dvema elektrodama, pritrjenima na bolnikovem telesu. Če zaniha igla voltmetra proti levi, tedaj je dokazana bolezen. S temi poskusi so v 98% primerih postavili pravilno diagnozo.

Pajek - velikan

Roparski pajek «Xenestris Colombiana», ki živi v Južni Ameriki, doseže dolžino 20 cm, če iztegne noge. Ta pajek si ne prede mreže, ampak se naseli v vmesnih prostorih lubja ali med kamenjem. Pajek ima 8 nog in na vsaki po 5 členov.

Električni likalnik brez žice

Z likalnikom znamke NOCORD likamo lahko brez žice. Segreje mo ga pred uporabo v treh minutah in skoraj ves čas likanja ohrani enakomerno toploto. Likalnik je opremljen z majhno žarnico, s katero lahko kontroliramo delovanje elektrike.

Nova iznajdba

Po 16 letih študija je ameriški pomorski gradbenik Wood izdelal čoln, katerega krov sloni na dolgem ozkem ogrodju. Wood je izdelal 600.000 dolarjev, da zgradi čoln, ki bo stabilen tudi na odprtem morju. Po njegovem mnenju bo mogoče na ta način zgraditi prekoceansko 16.000-tonsko ladjo, ki bo lahko prenašala 4000 potnikov in bo imela hitrost 38 vozlov na uro. Velik napredek v primeri s «Queen Mary», ki ima nosilnost 81 tisoč ton in lahko vzame 1995 potnikov ter napravi 32 vozlov na uro.

Prva televizijska razstava

Septembra tega leta bo v Milanu prva televizijska razstava; udeležile se je bodo razne dežele, ki bodo prikazovale svoje televizijske aparate. Ta razstava bo pomenila rojstvo televizije v Italiji. Veliki oddajni postaji v Turinu in Milanu bosta oddajali vrsto predstav. Seveda si pa sprejemnega aparata ne bo mogel nabaviti vsak navaden zemljan, ker bo stal okrog 350 tisoč lir.

film

Prizor iz obzornika «Pokop herojeva»

Filmska KRONIKA

V Jugoslaviji je prej prišel na 35.000 prebivalcev en kino, zdaj pride že na 24.000 eden, ob koncu petletnega plana pa bo na vsakih 10.000 prebivalcev en kino.

Podjetje za proizvodnjo filmov LR Makedonije «Vardar film» je začelo pred kratkim snemati nekaj novih dokumentarnih filmov. Snemajo film «Po dolini Vardarja», «Lazaropolje», «Bombaža», «Pionirsko življenje» in «Ljudska tehnika». Po prvem dolgotrajnem dokumentarnem filmu «11. oktober» in kratkometražnem «Prvi kongres KP Makedonije», bodo novi filmi dokazali uspeh makedonske filmske umetnosti.

Srebrne trakove, odlikovanje, ki ga deli vsako leto sindikat italijanskih kinematografskih novinarjev, so letos prejeli:

Najboljši film: «Tatovi koles».

Najboljši režiser: De Sica za isti film.

Filma «V imenu zakona», ki ga je režiral P. Germi in «Pod rimskim soncem», delo Renata Castellanija za najvišje umetniške vrednote.

Najboljši scenarij Cesara Zavattinija za «Tatovi koles».

Najboljša ženska glavna vloga: Ana Magnani v filmu «Ljubezen», ki ga je režiral Robert Rossellini.

Najboljši igralec glavne vloge: Massimo Girotti v filmu «V imenu zakona».

Najboljša igralka stranske vloge: Giulietta Masina v filmu Latuada «Brez usmiljenja».

Najboljši igralec stranske vloge: Saro Urzi v filmu «V imenu zakona».

Najboljši tuj film: «Vrag v telesu», ki ga je režiral Claude Autant-Lara.

Na Angleškem pripravljajo za Festival britanskega imperija, ki bo v letu 1951 film o Angliji pred 100 leti. Pri tem filmu bodo sodelovali najboljši režiserji in igralci, kakor Carol Reed, Aleksander Korda, Emerich Pressburger, Michael Powell itd.

Ob 25letnici svojega delovanja je filmsko podjetje Metro Goldwin Mayer izdelalo film, ki traja 45 minut in je nekaka antologija največjih uspehov 43 filmov, ki so jih doslej izdelali. Med najboljšimi fil-

mi so bili: «Velika parada» (1924), «Vesela vdova» (1925), «Meso in vrag» (1927), v katerem je igrala glavno vlogo Greta Garbo, itd. Ta novi film se imenuje «Nekaj od najboljšega».

Walt Disney je prišel v London, kjer bo snemal svoj prvi film z igralci. Ko ga je nekdo vprašal, če ne bo več delal risanih filmov, je dejal: «Ko sem začel vpeljati med slike osebe, sem delal le poskuse in sedaj s poskusi le nadaljujem. Tudi če ostanem pri risanim filmu, ne bi rad okostenel. Ko sem ustvaril «Snegulčico» sem čutil potrebo, da napravim še kaj več».

Filmski festival v Benetkah

V Benetkah se je enajstega avgusta pričel mednarodni filmski festival z ameriškim filmom «Kaj je jama» v režiji Anatola Litvaka. Ta film, kiso igrali žena mnogih evropskih odrih, so zlasti v Angliji precej cenzurirali. Film obravnava zgodbo neke poročene žene, ki jo zapusti spomin; dajo jo v blaznico, kjer žena polagoma pod skrbnim zdravniškim vodstvom ozdravi. Film je med najboljšimi, kar so jih v zadnjih letih napravili v Združenih državah.

Naslednjega dne sta bila na programu dva filma: «Trije vitezi» risan barvni film Walta Disneya in jugoslovanski film «Zofka». Disney je vložil v svoj film vse svoje duhovite iznajdbe, vendar je čutili dekadenco že v tem, da vpleta med risane slike realne osebe in predmete.

Jugoslovanski umetniški film ni nikak umetniški prispevek k filmski razstavi, vendar pa zanimiv v toliko, ker kaže proizvod doslej najbolj neznane filmske produkcije. Film je posnet po romanu B. Stan-kovića «Nečista kri», režiral ga je Radoč Novakovič, ki je v njem najbolj poudaril folklorno okolje.

Tretjega dne se je v Benetkah predstavljal Svica z dokumentarnim filmom o zimski olimpiadi, zvečer pa so predvajali angleški film «Modri zalivi». Film je posnet po romanu, ki ga je napisal H. de Vere Stacpoole, režiral pa ga je Frank Lauder. V tem filmu nastopata Jean Simmons, ki jo poznamo kot Oselijo iz filma Hamlet in Donald Houston. Film je nekakšna tarzanščina in je gledalce precej razočarala.

Splošno pozornost pa je vzbudil film «Zobčenec», ki obravnava

ŠAH

Nov uspeh jugoslovanskega šaha

Trifunović - Najdorf 6:6

Zadnja partija šahovskega dvoboja Trifunović-Najdorf se je končala neodločeno. Po enostavni igri sta se igralca že v 19 potezi sporazumela za remi. S tem se je dvoboj končal neodločeno z rezultatom 6:6.

Po dvoboju je Najdorf izjavil:

Dr. Trifunović je igral zelo dobro, veliko bolje in sigurneje pa zlasti v drugi polovici dvoboja. To je tretji dvoboj jugoslovanskih mojstrov s tujimi velemojstri. Jugoslovani niso izgubili nobenega srečanja. Dva dvoboja sta se končala neodločeno eden pa z zmago jugoslovanskega velemojstra. To dokazuje, da v Jugoslaviji zelo dobro igrajo šah.

Jugoslavija je ena najboljših šahovskih držav na svetu. Čeprav FIDE ni hotela priznati velemojstrskega naslova mladim jugoslovanskim mojstrom Trifunoviću, Gligoriću, Pircu in Pucu, ki to zaslužijo prav tako kot dr. Vidmar, mislim, da to ni pravilno, ker so tudi oni velemojstri v igri prav tako kot 14 drugih iz Sovjetske zveze, Argentine, Svedske, ZDA in Madžarske. Na prihodnji olimpia-

di, ki jo bo organizirala Jugoslavija ima jugoslovanska ekipa Trifunović, Gligorić, Pirc in Puc slajne izgleda. Tudi mi Argentinci imamo ekipo, ki bo nevaren tekmeec Jugoslovancem.

Pri dvoboju med menoj in Trifunovićem so bile ostre borbe čeprav se je deset partij končalo z remi, dve pa z zmago. Samo zaradi zelo dobre obrambe mojega nasprotnika dr. Trifunovića nisem mogel dobiti več kot eno igro.

To je prvi dvoboj dvanajstih partij v šahovski zgodovini, pri katerem so imele vse partije drugačno otvoritev. Različnih otvoritev sem se tudi sam posluževal, kajti pripravljam se na finalni turnir za svetovno prvenstvo v Budimpešti. Hotel sem najti nekaj novega za novo rusko šolo.

Organizacija tekmovanja je bila zelo dobra. Zahvaljujem se jugoslovanskemu velemojstru Gligoriću za dobro vodstvo dvoboja. Prav tako se zahvaljujem za prisrčni sprejem v vaši državi. S takimi vtisi se vracam v Argentino.

Šahovska zveza Argentine je pozvala tri jugoslovanske velemojstre na mednarodni turnir, ki bo marca prihodnje leto v Argentini. To bo močan mednarodni turnir in upam, da se ga bodo jugoslovanski mojstri udeležili!

Dansko-indijska obramba

Pred mnogimi leti je velemojster Rubinstein igral partijo z mojstrom Janowskim. Po poteku partije bomo videli, da se odsotnost figur na kraljevem krilu zelo maščuje. Vedno mora imeti kralj vsaj eno lahko figuro poleg sebe, da ga varuje pred nasprotnikovimi napadi.

Beli: Rubinstein Crni: Janowsky
1. d2-d4 Sg8-f6
2. c2-c4 b7-b6
3. Sbl-c3 Lc8-b7
4. Ddl-c2

Za središčno polje e4 se vrši vedno v tej otvoritvi ogorčena borba. Beli je že vse pripravil, da izvede potezo e2-e4.

Potrebno je bilo takoj onemogočiti z d7-d5 načrt belega. Kmalu bomo videli, da bo črni zašel v težave baš zaradi gornje poteze, ker bo beli osvojil središče t. j. dobil nadvlad nad polji d4, e4, d5 in e5.

5. e2-e4 Lf8-b4
6. Lf1-d3!
Sedaj, ko je beli že napravil potezo e4, ne pomeni dvojni kmet, v primeru zamenjave na c3, nobene slabosti

6. — c7-c5
7. d4-d5 e6-d5
8. e4-d5 b6-d5
9. b2-b3 0-0
10. Sgl-e2 d7-d6

Crni mora napraviti pot, po kateri naj bi prišel zaprti lovec na b7 in skakač na b8 v igro.

11. 0-0 b6-c4
12. b3-c4 Sb8-d7
13. f2-f4

Prepreči skok skakača na e5. Beli popolnoma osvaja središče in obenem pridobi na prostoru, da lahko manevrira s svojimi figurami.

13. — Tf8-e8

14. Se2-g3
Prepreči skok skakača na e4 po zamenjavi na c3.

14. — Lb7-a6?
Načrt, da napade kmeta na c4 je pogrešen, kar se bo kmalu videlo.

15. Sc3-e4 Sf6-e4;
16. Sg3-e4 Sd7-b6?

Odsotnost lahkih figur na kraljevem krilu je za črnega usodna. Več odpora bi črni dajal po Sd7-f8. Sedaj je pa premoč belega na kraljevem krilu ogromna.

17. Lcl-b2 f7-f6
18. Tf1-f3 Tf8-e8

Crni nima nobene dobre obrambe več.

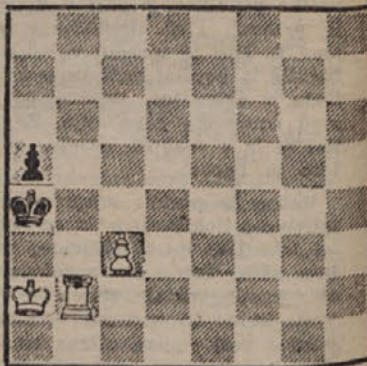
19. Se4-g5! f6-g5
20. Ld3-h7: Kg8-h8
21. Lb2-g7:+

Slo je tudi Dg6 po Tf6 Th5 Th6 Dh6: z matom.

21. — Kh8-g7:
22. Dc2-g6+ Kg7-h8
23. Tf3-h3 Dd8-d7
24. Lh7-g8+! Dd7-h3:
25. g2-h3: in črni se vda, ker če vzame lovca je mat na Dh6.

Problem

BELI: Ka2, Tb2, c3 (tri figure).
CRNI: Ka4, a5 (dve figuri).

Beli matira v štirih potezah. Ta problem je razmeroma lahek. Crni kralj mora hoditi po poljih, ki mu jih diktira beli. Rešitev problema bomo objavili v prihodnji številki.

Ing. Sikošek Boris

za nagradno tekmovanje

PEPA PIŠE JUCI

Draga Pepa!

Baš za praznike v avgustu so oblaki se nabrali in preprečili kopalcem, da bi v morju se oprali.

Marsikdo, ki že prav dolgo se veselil je dopusta, na oddih čakati moral bo do drugega avgusta.

Kakor kaže leto kmalu bo vročina popustila, lahko pa, da v tem pogledu, jaz grdo se bom zmotila.

Vreme paž od nekdanj rado izmenjava se po svoje, ga ne briga, kaj o njemu kak vremenoslovec poje.

Kurje oko na levi, nogi res mi dela bolečine in po starem izročilu to pomeni padavine.

Pa naj bo že kakor hoče, ali dež bo ali sonce, da le letina bo dobra, da bo dati kaj v lonce.

Saj dovolis, da z vremena kar na šport bom preskočila: v tenisu te dni prav grdo je Italija izgubila.

Sem za glavo se prišla, ko za rezultat sem čula; to res huda je nesreča izgubiti kar s pet — nula!

Na Avstralskem pa gostuje nogometni klub iz Splita, tamkajšnja reprezentanca na debelo z goli pita.

Iz Italije plavalci so pa v Splitu gostovali in v izredno lepi tekmi za Jugoslovani ostali.

Partizanovi tekači so tam po Parizu tekli, da so vrli korenjaki so jim v časopisih rekli.

A Trifunovič na šahu lahorike je nabiral z Argentincem v hudem boju je kar častno remiziral.

Jugoslavija ob delu i za šport še najde časa.

Collotti steber italijanstva

(Tržaški državni tožilec Dr. Paolucci je na neki razpravi dne 10. avgusta trdil, da je bil zloglasni Collotti ustanovitelj in načelnik znane bande, ki je dobila po njemu svoje ime, »braniatelj italijanstva v Trstu«).

V zvezi s tem so na neki spiritalistični seji prestigili to-le sporočilo z onega sveta:

«Halo! Tu govori hunski kralj Attila. Zapomnite si, da mi tu v večnih poljanah zelo pazljivo zasledujemo vse, kar se dogaja na vašem svetu. Posebno jaz, Attila, nekdanji »bič božji«, bistro gledam na svetovne dogodke, ker se mi dozdeva, da me razni demokristjanski prvaki in atomski kralji hočejo posnemati ter odpreti vrata drugemu srednjemu veku, kakor sem jih jaz odprl prvemu.

Naravnost navdušil pa me je tržaški državni tožilec dr. Paolucci. Porajase mi upanje, da bom mogel doseči popolno rehabilitacijo. Če neznatni Collotti, ki je podlo moral in rušil, zasluži naziv »braniatelj italijanstva«, potem lahko tudi izgine naziv »bič božji«, s katerim so zgodovinarji počastili mene, ki sem se, to morate priznati, konec kon-

to ji slejkoprej priznal bo tudi sam dopisnik »TASSA«.

Morda bodo tam na Vzhodu tudi to ji štel v grehe, da na športnem polju zna si pridobiti lepe uspehe?

Na Madžarskem pa mladina svoj bo festival imela, tja Jugoslovani četa, kot vse druge je hotela.

Pa prepoved je dobila, morala doma je ostati, kominform ne dovoli, da mladina se pobrati!

Draga moja, bom končala, lepe sprjemni mi pozdrave, in če moreš pridi k meni na skodelo dobre kave.

Te pozdravlja
Tvoja Juca

Kominformiade

Neutrlni opazovalci trdijo, da kažejo Sovjeti več zanimanja za sovjetska pokopališča v Avstriji, kot pa za tam živečo slovensko manjšino.

○○○

Iz poročila generala Aireya je razvidno, da je v Trstu občutno pomanjkanje surovin zato, ker jih je preveč.

○○○

Cehi sklepajo z zapadom lepe kupčije. To jih pa v toliko zelo boli, v kolikor bi želeli sklepati še lepše.

○○○

Madžarska vlada ostro demantira, da bi ne dovolila jugoslovanski mladini udeležbe na festivalu in trdi, da bi se ga mladina Jugoslavije lahko udeležila z illegalnim prestopom madžarske meje.

○○○

Moskovski radio si je omislil umetno valilnico lažljivih rac, ker jim gre naravnim potom valjenje vse prepočasi od rok.

Privid ameriških kapitalistov

Na mnogih nišah v Trstu je se sedaj videli črki US v krogu s puščico. Ti črki sta okrajševanici za besedi Uscita di sicurezza in sta v času vojne označevali zasilni izhod v primeru bombardiranja.

Ameriški kapitalist vjakoma: Dobro smo se vsidrali v Trstu. Ze vse niše so last United States. (Vendar v tem primeru ne gre za varnostni izhod temveč za nevarni vhod).

cev boril odkrito z mečem v roki. — Vsi, ki me slišite, ste naprošeni, da mojo željo sporočite dr. Paolucciju. Če se je zavzel za zakotnega Collottija, tega neznatnega črva, ki se je zviljal v seneci mojih velikih konkurentov iz zadnje vojne, se lahko zavzame tudi zame, ki sem Attila, kralj Hunov, nekdanji »bič božji«.

Sedmo Aireyevo poročilo

«Se ohceti se človek naveliča», pravi slovenski pregovor. Toda general Airey ne zna slovensko on se ne naveliča. Poslal je te dni že svoje sedmo poročilo v svet. Gotovo je prepričan, da se tudi svet ne bo naveličal; saj njegova poročila niso nikaka »ohceta«.

Vendar pa je v tem sedmem poročilu nekako »ohceta« razpoloženje: Brezposelnost je začela padati, promet v luki narašča, industrija ima polne roke dela, na nekaterih področjih je dosežena in celo prekoračena predvojna višina, duhovi so se pomirili, življenjski standard se dviga, skratka: veselo in lepó je, kakor na kaki »ohceti«.

Proti koncu poročila pa se general vrača k svoji priljubljeni zamisli, da mora Trst zopet k Italiji. Zastarelo izjavo z dne 20. marca 1948, katero so tudi vrabci že poslali v arhiv, je sicer definitivno vrgel v koš. Po tem se vidi, koliko je bila ta izjava vredna! Zdaj je general mnenja, da bi se zainteresirane velesile morale na novo sporazumeti in Trst vrniti Italiji.

Cemu neki? Ko pa v Trstu vse tako lepó napreduje brez Italije! Kje je tu logika? Ali naj mogoče tudi glede zaključka tega poročila velja prispodoba o »ohceti«, kjer se proti koncu utrujeni duhovi več ali manj zameglijo?

ŽALOSTNA MU MAJKA

Tržaški župan bi na vsak način hotel italijansko zastavo namesto sinjega pasu okrog trebuha in povrh še mater Italijo. Srb bi mu dejal: »Žalostna mu majka.«

MEKSIKANSKI LOV NA NOVE »KOMUNISTE«

Glasba po željah

V Trstu imamo slovensko Radio-postajo, ki vsak teden oddaja glasbo po željah. Baje je to najbolj zabavna in priljubljena oddaja. Hotelj smo se sami pripraviti in odprli smo radio-aparat. Ni slabo. Slovenec je že po krvi velik prijatelj klobas in je na

KOMINFORM V RAZIOPINI

tem gospodarskem področju dosegel zavidanja vreden svetovni sloves; Slovenec je tako rekoč rojen klobasar in če nima na razpolago mesa in črev, si pa izposodi kaj drugega; za spremembo magari radio-postajo.

Kaj pravite n. pr., k tej-le cvetki:

Napovedovalec: (bere). Naši prelubi tetki Mariji Čučkovi voščimo vse najboljše k njenemu godu. Naj bi še mnogokrat doživela, čila in zdrava ta veseli dan! Vdane nečakinje Fiordalisa, Gioconda in Graziella Smrdut ter Dolores in Esmeralda Oceppek. Zelimó ji obilo štrukljev in ji poklanjamo ploščo s koračnico iz Smetanove »Prodane neveste«.

Napovedovalka: Plošče s koračnico iz »Prodane neveste« žalibog nimamo. Zato pa bomo tetki Marički zavrteli »Ona ima irhaste hlače...«.

Še ena o Rikotu

Riko je mestni svetovalec tržaški. Hočemo biti pravični do njega in mu priznavamo, da bi se rad udeleževal; samo ne ve, kako. Sklene, da bo postopal na svojo roko, odkrival nedostatke pri občinski upravi in jih grajal javno.

Nedostatkov ne manjka pri tržaški občini, građiva bo dovolj. Samo nekeje je treba pričeti. Zgodovina nam ne pove, zakaj, toda za začetek je Rikot vleklo v norišnico pri Sv. Ivanu. Srečal je norca, ki je nekam pametno gledal v svet ter mu obrazložil svoje namene in želje.

Norec je vprašal:

— Torej, ti si mestni svetovalec?

— Da.

— In hočeš odpraviti napake in nerednosti, ki se dogajajo v občinski upravi?

— To je moj namen.

— Hahaha, bratec! Kar tuka! ostani! Zrel si za naš zavod.

Churchillova preobrazba

(Dziennik Polski)